

การศึกษาความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมและทัศนคติของคนไทย
ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต

นายสมคิด เลิศไพฑูริยประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต

สาขานิติศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-637-341-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**The Study of Opinions on Attitudes and Social Structure Factors
Relating to the Development of Internet**

Mr. Somkid Lertpiriyaprasert

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Development Communication**

Department of Public Relations

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1997

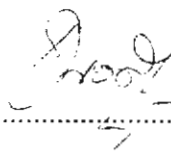
ISBN 974-637-341-2

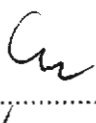
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมและทัศนคติของ
คนไทย ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต
โดย นายสมคิด เลิศไพฑูริยประเสริฐ
ภาควิชา การประชาสัมพันธ์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธนดี บุญลือ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ณรงค์ ขำวิจิตร)

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แบบจำลองแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ต่อกันระหว่าง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการสื่อสาร.....	12
2	แผนภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากผลของเทคโนโลยีการสื่อสาร	140

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

	เครื่องมือที่ใช้ และวิธีการเก็บข้อมูล.....	37
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
4	ทัศนะจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ต.....	39
	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้อินเทอร์เน็ต.....	39
	ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม.....	50
	ปัจจัยด้านทัศนคติ.....	57
	ผลกระทบที่เกิดจากอินเทอร์เน็ต.....	72
5	ทัศนะจากผู้เชี่ยวชาญ.....	79
	ปริมาณและลักษณะทางประชากรของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต.....	80
	แบบแผนลักษณะการรับอินเทอร์เน็ต.....	83
	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับและการพัฒนาของอินเทอร์เน็ต.....	85
	ตัวบ่งชี้ที่ใช้ทำนายการเติบโตของอินเทอร์เน็ต.....	96
	ผลกระทบจากอินเทอร์เน็ต.....	105
	แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ต.....	109
	ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข การรับและการใช้อินเทอร์เน็ต.....	115
6	สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	122
	สรุปผลการวิจัย.....	123
	อภิปรายผลการวิจัย.....	138
	ข้อจำกัดในการวิจัย.....	142
	ข้อเสนอแนะ.....	143
	รายการอ้างอิง.....	146
	ประวัติผู้เขียน.....	150

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ซ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหาคำวิจัย.....	9
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
ขอบเขตการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์.....	9
ประโยชน์ที่จะได้รับการจากการวิจัย.....	10
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	11
กลุ่มทฤษฎีที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ที่มีต่อกันและกันระหว่างโครงสร้างสังคม และเทคโนโลยี.....	11
กลุ่มแนวคิดในเรื่องโครงสร้างสังคม และทัศนคติที่มนุษย์มีต่อเทคโนโลยี อันมีผลต่อการรับและใช้เทคโนโลยี.....	21
กลุ่มแนวคิดในเรื่องเทคโนโลยีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	25
ประวัติความเป็นมาของ อินเทอร์เน็ต.....	28
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	35
แหล่งข้อมูล และการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา และแนะนำข้อคิดเห็น ต่างๆ ในการทำวิจัยมาด้วยดีตลอดมา และเนื่องด้วยทุนการวิจัยในครั้งนี้ ได้รับการอนุเคราะห์จาก กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ พี่สาวและพี่ชายทุกคน ที่ช่วยสนับสนุนทั้งด้านการเงิน และคอยกระตุ้นเตือนให้ผู้วิจัยเร่งทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ รวมทั้งเพื่อนๆ กลุ่มนิเวศน์ ที่คอยให้ กำลังใจ ถามไถ่ และช่วยเหลือในด้านข้อมูลจนวันสุดท้ายของการส่งวิทยานิพนธ์

สมคิด เลิศพิริยประเสริฐ

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

C750387

: MAJOR Development Communication

KEY WORD:

INTERNET / INFORMATION TECHNOLOGY / DEVELOPMENT OF INTERNET

SOMKID LERTPIRIYAPRASERT : THE STUDY OF OPINIONS ON ATTITUDES AND SOCIAL STRUCTURE FACTORS RELATING TO THE DEVELOPMENT OF INTERNET. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. KANJANA KAEWTHEP, Ph.D. 150 pp. ISBN 974-637-341-2

Internet is a phenomenon which has been attracting people throughout the world, thanks to its unique characteristics when compared with other communication channels. With numerous existing and potential applications, it has turned around the ways people interact, disseminate ideas, do businesses, conduct researches and monitor the world.

Thailand is just one of the countries where people have woken up to see that the world is never the same. In accordance with the Critical theory, this study was conducted to find out the development of Internet usage in Thailand and how this Global Village technology of Internet can affect the structure of Thai society.

This research focused on social structural factors and attitudes of Thais - how they have facilitated or hindered the growth of Internet in the country. The study also was intended to gather experts opinions on the future trend and safeguards against potential problems.

The study found that economy is a major contributing factor to the growth of Internet in Thailand, due to the need to stay or become competitive locally and internationally. Social and cultural factors have only hayfire effects on development of Internet in Thailand.

Meanwhile, politics has been the biggest obstacle to the Internet growth despite the fact it can play the most direct and influential role in the evolution of the technology in Thailand. Other obstacles include the relatively high service fees, education, and communication infrastructure. Combining all these, the Internet-influenced social trend in the next five to 10 years is not that clear.

However, experts commented that with good education, cheap service fees, improved communications infrastructure and improved Thai mentality, a good social trend can take place along with good growth of the Internet.

ภาควิชา.....การประชาสัมพันธ์

สาขาวิชา.....นิเทศศาสตร์พัฒนาการ

ปีการศึกษา.....2540

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

สมคิด เลิศไพฑูริยประเสริฐ : การศึกษาความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนไทย ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต (THE STUDY OF OPINIONS ON ATTITUDES AND SOCIAL STRUCTURE FACTORS RELATING TO THE DEVELOPMENT OF INTERNET)
อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ, 150 หน้า. ISBN 974-637-341-2.

อินเทอร์เน็ต เป็นเทคโนโลยีซึ่งกำลังเป็นที่สนใจของคนทั่วโลก เนื่องจากคุณลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากเทคโนโลยีการสื่อสารอื่นๆ เพราะมีเครือข่ายที่ครอบคลุมไปทั่วโลก จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกทางการสื่อสารได้มากมาย ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงเป็นอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งกำลังอยู่ภายใต้กระแสที่ให้ความสนใจ และตื่นตัวกับการใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ในโลก และเชื่อว่าพลังทางการสื่อสารของอินเทอร์เน็ตน่าจะ能够帮助พัฒนาประเทศให้เจริญรุดหน้าเทียบเท่าอารยประเทศ

การวิจัยในครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนไทยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ต และศึกษาผลกระทบของอินเทอร์เน็ตที่มีต่อสังคมไทยไปพร้อมๆ กัน รวมทั้งเพื่อประมวลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สำหรับนำมาประกอบการทำนายแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง พร้อมกับรวบรวมข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและแก้ไขเรื่องการรับและการใช้อินเทอร์เน็ต ในกรณี que ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าการรับและการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยยังมีข้อบกพร่องโดยทั้งนี้ก็จะหาคำตอบว่าอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยจะมีพัฒนาการอย่างไร และจะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของสังคมไทยในอนาคตข้างหน้าได้หรือไม่อย่างไร ตามแนวคิดของทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory)

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีการตอบสนองที่เอื้ออำนวยต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยมากที่สุด เนื่องจากมีความจำเป็นในอันที่จะสร้างความเท่าทันทางธุรกิจทั้งในและต่างประเทศ โดยส่วนที่เป็นปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม วัฒนธรรมนั้น ยังตอบสนองอินเทอร์เน็ตแบบ "ไฟไหม้ฟาง" ซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตในระยะสั้นเท่านั้น และสุดท้าย ปัจจัยด้านโครงสร้างการเมืองการปกครองหรือรัฐ กลับถูกถือว่าเป็นปัจจัยที่ตอบสนองอินเทอร์เน็ตได้อย่างเชื่องช้า และเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตมากที่สุด ทั้งๆ ที่เป็นปัจจัยส่วนสำคัญในการกำกับดูแลในเรื่องนี้โดยตรง ประกอบกับปัจจัยอื่นๆ เช่น ราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ต ความรู้ โครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคม ก็ยังเป็นปัญหาต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต ยังผลให้แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดจากผลของอินเทอร์เน็ตในอนาคต 5-10 ปีข้างหน้ายังไม่แจ่มชัดเท่าที่ควร แต่จะเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะประเด็นหลักๆ ว่า ควรปรับปรุงในเรื่องการศึกษา และวิถีคิดของคนไทย รวมทั้งพื้นฐานระบบโทรคมนาคม และลดราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ตให้เหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่ จึงจะทำให้ทิศทางการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปในทิศทางที่ดีและชัดเจนมากขึ้น

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ยิ่งเวลาผ่านไปเท่าไร เทคโนโลยียิ่งมีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้นเท่านั้น จนแทบจะกล่าวได้ว่า มนุษย์ต้องอาศัยเทคโนโลยีเพื่อการดำรงชีวิตบนโลกนี้ทีเดียว มนุษย์โดยทั่วไปเชื่อว่า เทคโนโลยีสามารถอำนวยความสะดวก และอำนวยความสะดวก ได้เอนกอนันต์ และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ตั้งแต่ในระดับปัจเจกบุคคลจนถึงระดับสังคมได้

ในเวลาเดียวกัน มนุษย์ ต้องอาศัยการสื่อสาร เพื่อสื่อความเข้าใจ และเพื่อส่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ระหว่างกัน ในสังคม นับตั้งแต่การสื่อสารแบบพื้นฐาน เช่น การพูด การแสดงท่าทาง หรือการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน จนกระทั่งการสื่อสารกันในระดับที่ซับซ้อน เป็นเครือข่ายในระบบสังคม ระหว่างสังคมต่อสังคม หรือหลายสังคมพร้อมกัน

เนื่องจากการสื่อสารระหว่างกันของมนุษย์มีความซับซ้อนมากขึ้นนั่นเอง ข้อมูลข่าวสารที่ส่งผ่านถึงกันจึงมีจำนวนมหาศาล และมีความซับซ้อนมากขึ้นด้วยเช่นกัน การจัดการกับข้อมูลจำนวนมากเหล่านั้น ให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง คำว่า "สารสนเทศ" หรือ Information จึงถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้แทนความหมายของข้อมูลข่าวสารที่ถูกจัดระบบแล้วดังกล่าว

สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมซึ่งกำลังมีการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ดังนั้น "สารสนเทศ" จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ที่จะต้องนำมาใช้เพื่อการพัฒนาสังคมไทยในด้านต่างๆ ดังกล่าว เพื่อที่จะให้สังคมไทยสามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญเทียบเท่าอารยประเทศ และสามารถติดตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และกำลัง

ถูกจับตามองว่าจะเป็ดยุคเปลี่ยนผ่านที่สำคัญจากยุคเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ไปสู่ยุคเศรษฐกิจสารสนเทศ

คำว่า "ข้อมูล" และ "สารสนเทศ" มักจะถูกนำมากล่าวถึง และใช้อยู่รวมกันอยู่เสมอในปัจจุบัน หากแต่ในความเป็นจริงแล้ว ถึงทั้งสองคำจะมีความหมายที่ใกล้เคียงกันบ้าง แต่ก็มีที่ใช้แตกต่างกัน และไม่สามารถนำมาใช้แทนกันได้

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เป็นกลุ่มสัญลักษณ์แทนปริมาณหรือการกระทำต่างๆ ที่ยังไม่ผ่านการประเมินผลข้อมูลหรือปรับปรุง อาจอยู่ในรูปของตัวเลขตัวหนังสือ และท้ายที่สุดก็คือ เป็นวัตถุดิบของสารสนเทศ

ส่วนคำว่า สารสนเทศ (Information) จะหมายถึง ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับการประมวลผลแล้วโดยวิธีการต่างๆ เป็นความรู้ที่ต้องการใช้ทำประโยชน์ เป็นผลลัพธ์ที่ได้จากระบบประมวลผลข้อมูล เป็นสิ่งซึ่งสื่อความหมายให้ผู้รับเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ หรือทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะได้ เพื่อเป็นการย้ำความเข้าใจ

จะสังเกตได้ว่า หากแปลคำว่า สารสนเทศตามพจนานุกรมก็จะไม่สามารถสื่อความหมายได้มากนัก แต่หากเป็นตามความหมายของนิเทศศาสตร์แล้ว สารสนเทศ คือ ทฤษฎี หรือสิ่งที่จะช่วยให้การใช้ข้อความเกิดความเข้าใจต่อการสื่อสารนั้นๆ มากขึ้น

ริชาร์ด ลิเฟอร์ (Richard Leifer) แห่งสถาบันรีนซ์ ซีเลอร์ โปลีเทคนิค (Rensseler Polytechnic) ได้ให้นิยามของสารสนเทศไว้ ดังนี้

"สารสนเทศเป็นส่วนที่ส่งไปยังผู้รับ โดยผู้ส่งจะตกแต่งและปรับปรุงไว้แล้ว แต่ข้อมูล ที่ได้จากแหล่งต่างๆ นั้น ยังไม่ได้รับการปรับปรุง" (Stewart F., 1979)

ลักษณะสำคัญของสารสนเทศ ก็คือ เราจะให้ข้อมูลอย่างไรจึงจะสื่อสารกับผู้รับได้ดี ระบบสารสนเทศจึงเกี่ยวข้องกับข้อความ อาจเป็นข้อมูล หรือสารสนเทศที่รับมาแล้วส่งต่อให้กับบุคคลที่จะรับก็ได้ การบอกหรือให้ข้อมูลเพียงส่วนเดียวในกรณีที่ต้องการทราบทั้งหมดก็ไม่ใช่สารสนเทศ (อรรถพร เขียรถาวร, 2532)

Le Moigne ได้ระบุความสำคัญของสารสนเทศไว้ คือ "สารสนเทศเป็นรูปแบบที่มีวัตถุประสงค์ มีลักษณะเฉพาะ เป็นศิลปะที่สร้างโดยผู้มีความรู้ความเข้าใจในแต่ละเหตุการณ์ ซึ่งผู้รับสามารถนำมาประยุกต์เข้ากับโลกอันแท้จริงได้ดี" นอกจากนี้เขายังกล่าวเสริมอีกว่า "การนำสารสนเทศไปใช้งานต้องทำอย่างดีเลิศ จึงจะช่วยชี้แนะให้ผู้รับเห็นประโยชน์ พวกเขาจึงจะพิจารณานำสารสนเทศไปใช้" (1978 : อ้างถึงใน อรรถพร เขียรถาวร, 2532)

อรรถพร เขียรถาวร (2532) กล่าวว่า "สารสนเทศมีความสำคัญต่อการสื่อสารทุกรูปแบบ ผู้มีหน้าที่บริการสารสนเทศต้องดำเนินการอย่างมีระบบและสื่อความหมาย แม้จะเป็นสารสนเทศด้านการบันเทิง การแสดง ดนตรี และการแข่งขัน จำเป็นต้องใช้ผู้มีความรู้ความสามารถในแต่ละศาสตร์โดยประยุกต์เอาศิลปะเข้าไปด้วย การส่งสารสนเทศจึงจะสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ดี ขณะเดียวกันการส่งสารสนเทศแต่ละครั้งต้องมีวัตถุประสงค์ มิฉะนั้นอาจเกิดการสูญเปล่า หรือบางครั้งอาจได้ผลตรงกันข้าม"

เมื่อสารสนเทศมีความสำคัญ อย่างที่กล่าวมาแล้ว การใช้สารสนเทศจำนวนมากมหาศาลในปัจจุบันให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก็ย่อมต้องใช้ "เทคโนโลยี" เพื่อเข้ามาจัดการทั้งข้อมูลและสารสนเทศเหล่านั้น ให้เป็นไปตามที่ต้องการและรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ที่เป็นไปในปัจจุบัน ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ หรือแม้แต่การเมือง โดยสังเกตจากปรากฏการณ์การเลือกตั้งทั่วประเทศของไทยในปี 2538 และปี 2539 พรรคการเมืองต่างๆ ต่างนำเอาเทคโนโลยีทางการสื่อสารเข้ามาช่วยในการหาเสียงเพื่อความเป็นต่อกับพรรคคู่แข่ง และได้้นำคำว่า "เทคโนโลยีสารสนเทศ" (Information Technology: IT) มากล่าวถึงกันอย่างกว้างขวาง รวมทั้งการช่วยอำนวยความสะดวกและรวดเร็วในการเสนอข่าวสารและข้อมูลต่างๆ รวมทั้งช่วยในการรายงานและสรุปผลการดำเนินการเลือกตั้ง และการสรุปคะแนนได้อย่างรวดเร็ว

บทบาทของ เทคโนโลยีสารสนเทศ นั้น เชื่อกันว่าจะเข้ามาก่อให้เกิดความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจจากธุรกิจสารสนเทศ ทั้งในรูปของรายได้จากการส่งออก รายได้จากการจ้างงานในอุตสาหกรรมสารสนเทศแล้ว เทคโนโลยีสารสนเทศ ยังได้เข้ามามีบทบาทในการอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันของทุกคน เกือบทุกด้าน (กัลยา อุดมวิทิต, 2537)

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีส่วนในชีวิตประจำวันมากขึ้นทุกที ในรูปแบบที่แตกต่างกัน ทั้งจากการทำงานหรือส่วนตัว เช่น การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การจัดเก็บข้อมูลที่มีระบบมากขึ้น สามารถบันทึกข้อมูลต่างๆ ไว้ในสื่อชนิดอื่นๆ เช่นในลักษณะที่เป็นแผ่นจานแม่เหล็ก หรือ แผ่น CD หรือ คอมแพคต์ดิสต์ (Compact Disc) นอกเหนือจากการเก็บไว้บนกระดาษแต่เพียงอย่างเดียว การถ่ายทอดข้อมูล ภาพ เสียงในระบบเครือข่าย ทำให้สามารถประชุมได้แม้จะอยู่กันคนละแห่ง ซึ่งคนส่วนใหญ่เชื่อว่า สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งการตัดสินใจทางการเมือง การดำเนินกิจกรรมด้านเศรษฐกิจการค้าทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ การคมนาคม การศึกษา หรือแม้แต่การแก้ปัญหาส่วนตัว และยิ่งนับวัน เมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศก้าวหน้ามากขึ้น ก็ทำให้ สารสนเทศมีความซับซ้อนเกี่ยวพัน และมีอิทธิพลกับโลกมากขึ้น มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ความต้องการข่าวสาร การเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นของคนในสังคมมากขึ้น และจะกลายเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งในการทำกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละวัน และเมื่อเป็นเช่นนี้ โครงสร้างสังคม แนวความคิดต่อสิ่งต่างๆ รอบตัวของคนในสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไป ด้วยต้องการบริโภคข่าวสาร และเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพภาพมากขึ้น จนดูเหมือนว่าการไหลบ่าของเทคโนโลยีสื่อสารที่ปรากฏอยู่ในทุกวันนี้ จะทำให้เกิดความเข้าใจกันว่าสังคมได้เปลี่ยนรูปไปเป็น สังคมข่าวสาร เสียแล้ว (พัฒนาวดี ชูโต, 2535)

อัลวิน ทอฟฟเลอร์ นักวิชาการ และนักวิจารณ์สังคม ในฐานะที่เป็นนักอนาคตศาสตร์ที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่ง ได้เคยทำนายผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีต่อในระดับปัจเจก และระดับสังคมเอาไว้หลายๆ ด้าน เช่นแบบแผนการใช้ชีวิต แบบแผนของสังคม ระบบต่างๆ ในสังคม หรือแม้แต่สิ่งแวดล้อม อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากความแพร่หลายของเทคโนโลยีสารสนเทศ จนเป็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสารสนเทศ เนื่องจาก การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศได้ก้าวไปถึงจุดจุดหนึ่งที่ใช้เวลาภายในที่อยู่อาศัยมากขึ้น เนื่องจากการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกสามารถทำได้สะดวกง่ายดายภายในบ้านทุกอย่าง ที่อาจจะทำให้เกิดลักษณะ "กระท่อมอิเล็กทรอนิกส์" กระนั้นแล้วก็จะเกิดผลกระทบเป็นลูกโซ่ตามมา อาจมีผลที่ทำให้คนรักสิ่งแวดล้อมพอใจ เนื่องจากปริมาณการใช้ทรัพยากรของโลกลดลง หรืออาจเกิดการปฏิวัติทางเทคโนโลยี ให้เปลี่ยนโฉมจากเทคโนโลยีทางด้านอุตสาหกรรม เป็นเทคโนโลยีทางด้านข่าวสารอย่างเต็มตัว ขณะเดียวกัน ก็จะเปิดโอกาสให้มีทางเลือกใหม่ๆ สำหรับธุรกิจทุนนิยม เนื่องจากมีช่องทางใหม่ที่จะสามารถดำเนินธุรกิจที่เข้ากับยุคสมัยและความต้องการของสังคม (Alvin Toffler, 1980) ผลกระทบดังกล่าวคือ

ผลกระทบต่อชุมชน นั่นคือ เมื่อย้ายสถานที่ทำงานมาไว้ที่บ้าน ชุมชนนั้นก็มีความมั่นคงเพิ่มขึ้น เพราะการย้ายที่อยู่ตามงานก็จะเกิดขึ้นน้อยลง การเดินทางจากบ้านเพื่อไปทำงานก็น้อยลง การอุทิศเวลาให้ชุมชนหรือสังคมที่เราอยู่ก็มีมากขึ้น มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่ง หรือมีส่วนร่วมในชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีความสัมพันธ์ที่ฝังรากลึกกับเพื่อนบ้านมากขึ้น

ผลกระทบกับสภาพแวดล้อม ทำให้ลดการใช้พลังงานลง และเป็นการกระจายพลังงาน อีกด้วย แทนการใช้หน่วยผลิตพลังงานที่ใหญ่เพราะความต้องการพลังงานมีมากในตึกสูง หรือโรงงานใหญ่ๆ ระบบกระท่อมอิเล็กทรอนิกส์ สามารถกระจายความต้องการในการใช้พลังงานออกไป และสามารถใช้พลังงานทดแทนได้ง่ายขึ้น เช่น การใช้พลังงานจากแสงอาทิตย์ ลม หรือ อื่นๆ การกระจายพลังงานดังกล่าว สามารถลดปัญหามลภาวะ ได้ด้วยเหตุผลสองอย่างคือ การใช้หน่วยผลิตพลังงานขนาดเล็ก จะสามารถลดปัญหาการใช้เชื้อเพลิงที่ทำให้เกิดมลภาวะสูง สามารถลดจุดที่มีปัญหาเรื่องการปลดปล่อยสารมลภาวะขนาดเข้มข้นสู่สภาพแวดล้อมได้ และสามารถลดมลภาวะจากการสัญจรด้วยรถยนต์ตามแหล่งที่เคยมีการจราจรหนาแน่น เนื่องจากการจราจรที่ดีขึ้น

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ อาจทำให้ธุรกิจบางประเภทลดขนาดลง และบางชนิดเติบโตขึ้น ที่ชัดเจนก็คือธุรกิจทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ และโทรคมนาคมจะต้องเจริญก้าวหน้า แต่ในทางตรงกันข้าม บริษัทน้ำมัน อุตสาหกรรมรถยนต์ อุตสาหกรรมกระดาษ ก็จะกระทบกระเทือน ร้านขายคอมพิวเตอร์ และศูนย์บริการข้อมูลขนาดเล็กจะเกิดขึ้น รวมทั้งอุตสาหกรรมให้บริการอื่นๆ ก็จะก้าวหน้าขึ้น

ผลกระทบทางด้านจิตวิทยา ทำให้ภาพรวมของการทำงานในอนาคตจะเกี่ยวข้องกับการใช้สัญลักษณ์รูปแบบต่างๆ และในบรรยากาศที่มีการใช้พลังสมองเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจยังไม่คุ้นเคย และในระดับหนึ่ง จะเกี่ยวข้องกับคนน้อยลงเมื่อเทียบกับปัจจุบัน ส่วนในอีกระดับหนึ่งที่แตกต่างกัน ความสัมพันธ์ในครอบครัวและกับเพื่อนบ้านจะเข้มข้นขึ้น ความสัมพันธ์ของมนุษย์อาจแบ่งเป็น 2 ประเภท ประเภทแรกคือความสัมพันธ์ที่แท้จริง และอีกประเภทหนึ่งนั่นคือ ความสัมพันธ์ที่ผ่านจออิเล็กทรอนิกส์ ความสัมพันธ์ทั้ง 2 ชนิดนี้ มีกฎระเบียบและบทบาทที่แตกต่างกัน ทิศนะต่อการแก้ปัญหา การมองสิ่งต่างๆ รวมทั้งเพื่อนมนุษย์ด้วยกันอาจจะบิดเบือนไปจากเดิมเนื่องจากผลของเทคโนโลยี

การที่เทคโนโลยีสารสนเทศเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในหลายประเทศ หลายๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐก็ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ รัฐบาลในหลายประเทศก็ได้ดำเนินนโยบายการวางเครือข่ายความเร็วสูงข้ามประเทศ หรือ เครือข่ายใยแก้วนำแสง (Fiber Optic) และพยายามเชื่อมต่อโยงใยกันให้ทั่วโลก เพื่อเป็นทางในการส่งข้อมูล สารสนเทศต่างๆ ให้รวดเร็วและถูกต้องแม่นยำมากขึ้น กว่าการสื่อสารแบบเก่า รวมทั้งประเทศไทยซึ่งก็ตื่นตัวไม่แพ้ประเทศอื่นๆ โดยกำหนดปี 2538 เป็นแห่ง เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT Year) เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวและหันมาให้ความสนใจกับเทคโนโลยีสารสนเทศกันมากขึ้น รวมทั้งการเร่งให้ความรู้และพัฒนาบุคลากรอย่างรีบเร่ง จากการสัมมนาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องต่างๆ ตลอดจนผลักดันให้มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาหลายๆ แห่งเปิดการสอนในหลักสูตรที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสาร คอมพิวเตอร์และอื่นๆ มากมายเพื่อตอบรับ และเตรียมความพร้อมที่จะก้าวเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศ

การเปลี่ยนแปลงไปสู่ สังคมสารสนเทศ สำหรับสังคมไทย ย่อมต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลายๆ ด้าน ทั้งโครงสร้างความคิดและโครงสร้างสังคมดังที่กล่าวมาแล้ว การมองเทคโนโลยีว่าเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ ก็เป็นรูปแบบหนึ่งซึ่งเรียกว่า การใช้เหตุผลเชิงเทคโนโลยี (Technological Rationality)

อย่างไรก็ตามการใช้เหตุผลเชิงเทคโนโลยีดังกล่าว ไม่ได้หมายถึงการพิจารณาในด้านผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว การพิจารณาถึงลักษณะของโครงสร้างสังคมและทัศนคติของผู้ใช้เทคโนโลยีที่มีผลต่อการรับและการใช้เทคโนโลยีอย่างไร ก็เป็นประเด็นที่สำคัญ และเกี่ยวพันอย่างแยกไม่ออก เนื่องจากความเป็นเหตุเป็นผลกันของลักษณะการรับการใช้ ตลอดจนบริบทของสังคมนั้นๆ ก็จะนำไปสู่ผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันไป

เทคโนโลยีสารสนเทศก็เช่นเดียวกัน การที่จะถูกนำมาใช้ในสังคมใด จนสามารถเติบโตแพร่หลายจนถึงระดับที่จะสามารถสร้างผลกระทบต่างๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นผลร้ายหรือผลดีก็ตาม ปัญหาสำคัญไม่ได้อยู่ที่การรับ หรือไม่รับ ใช้หรือไม่ใช้ แต่เพียงอย่างเดียว หากมีการรับ และมีการใช้แล้ว ก็จะต้องพิจารณาถึงการรับ ว่ารับอย่างไร และใช้อย่างไร สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีนั้นๆ ได้เพียงใด รับรู้ และระวังถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในภายหลังหรือไม่อย่างไร และเมื่อรับรู้แล้ว มีการเตรียมการอย่างไร ทั้งหมดย่อมขึ้นอยู่กับศักยภาพของสังคมนั้นๆ ไม่ว่าในระดับมหภาค หรือปัจเจกบุคคล

ในฐานะที่ "อินเทอร์เน็ต" (Internet : Interconnecting Network) เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบหนึ่ง ซึ่งกำลังก้าวเข้ามาสร้างปรากฏการณ์ใหม่ๆ หลากอย่างในสังคมไทยปัจจุบัน นับตั้งแต่ปี 2530 ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวขึ้นมากมายทั้งวงการธุรกิจ การศึกษา และการเมือง ทำให้เกิดช่องทางการสื่อสารแบบใหม่ๆ ขึ้นและยังสามารถประยุกต์ไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารได้ ไม่จำกัด เพราะลักษณะที่เป็นเครือข่ายครอบคลุมทั่วโลกมีพื้นที่กว้างขวางที่สุด มีอัตราการขยายตัวเร็วที่สุด และมีสมาชิกมากที่สุด การกระจายข่าวหรือส่งข่าวสารที่เป็นสาธารณะในหนึ่งครั้ง ย่อมหมายความว่าทุกคนที่ติดต่ออยู่กับอินเทอร์เน็ตทั่วโลก จะมีโอกาสที่จะรับข่าวสาร ข้อมูล สารสนเทศนั้นได้ เนื่องจากค่าใช้จ่ายที่ต่ำ และสามารถติดต่อกับโลกภายนอกได้ตลอดเวลาแม้ขณะอยู่ที่บ้าน ของตนเอง

ปัจจุบัน อินเทอร์เน็ต ได้ปรับปรุงซอฟต์แวร์ หรือโปรแกรมที่ใช้จัดการกับระบบ อินเทอร์เน็ต ให้สามารถใช้ได้อย่างง่ายดาย การติดต่อกับผู้ใช้เป็นลักษณะ ที่เรียกว่า GUI (Graphic User Interface) สามารถส่งผ่านข้อมูลได้ทั้งอักขระ ภาพ เสียงหรือแม้แต่ภาพเคลื่อนไหว ทำให้กลุ่มที่ใช้งานขยายวงกว้างมากขึ้น แม้แต่เยาวชนที่อายุไม่กี่ขวบก็สามารถที่จะท่องโลกของ อินเทอร์เน็ต ได้ โดยมีหลายหน่วยงานทั่วโลก ที่ได้จัดทำส่วนไว้มอบรับสำหรับกลุ่มที่เป็นเด็กด้วย

เนื่องจากลักษณะที่สามารถประยุกต์ใช้งานได้หลากหลายนี้เอง นอกเหนือจาก การบริการสารสนเทศที่เป็นสาธารณะแล้ว ยังมีบริการขายข้อมูล ขายบริการอื่นๆ การโฆษณาสินค้า ขายสินค้า หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือแม้แต่การหาเสียงเลือกตั้ง ทั้งนี้เนื่องจากความครอบคลุมพื้นที่ของความรวดเร็วของ อินเทอร์เน็ต เทียบกับค่าใช้จ่ายแล้วนับว่าคุ้มค่ามาก และนี่คือเหตุผลว่าทำไม อินเทอร์เน็ตถึงมีอัตราการขยายตัวได้อย่างรวดเร็วเช่นนี้

ในประเทศไทย การใช้งาน อินเทอร์เน็ต ในเบื้องต้น ถือว่ามีการขยายตัวอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน สังเกตจากปริมาณผู้ประกอบการเชิงพาณิชย์ที่ให้บริการอินเทอร์เน็ต หรือ ISP (Internet Service Provider) ในปี 2537 มีเพียง 2 แห่งเท่านั้น คือบริษัท เคเอสซี คอมเมอร์เชียลอินเทอร์เน็ต จำกัด และบริษัท อินเทอร์เน็ตประเทศไทย จำกัด โดยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยประมาณ 5,000 คนในขณะนั้น จนถึงปัจจุบัน (ปี 2540) มี ISP ทั้งที่เปิดให้บริการแล้ว และกำลังจะเปิดให้บริการอยู่ถึง 16 แห่ง มีผู้ใช้เพิ่มขึ้นในปี 2539 เป็น 65,000 คน และประมาณ 170,000 คนในปัจจุบัน (ปี 2540)

แต่การใช้การสื่อสารยังมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่าไร การตรวจสอบข้อมูลย่อมต้องมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นมากเท่านั้น อินเทอร์เน็ต เป็นระบบเปิดที่ใครๆ ทั่วโลกก็สามารถติดต่อเข้าไปเพื่อ สามารถกระจายข่าวสารได้รวดเร็วและได้อาณาเขตกว้างไกลเท่าไรก็ตาม หากข่าวสาร หรือสารสนเทศเหล่านั้นผิดพลาด หรือเป็นข้อมูลที่ไม่เหมาะสมต่อผู้รับก็จะสร้างความเสียหายได้มหาศาลทีเดียว ชนิดที่เรียกว่า "ข้ามชาติ" ได้เลยทีเดียวจากการหลั่งไหลถ่ายเทข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นไปอย่างไร้ขอบเขตและอิสระเสรี และยังไม่มียกกฎหมายใดมาควบคุมได้ถึง ดังนั้น ปัญหาต่างๆ จึงเริ่มเกิดขึ้น นับตั้งแต่การก่ออาชญากรรม การโจรกรรมบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การล่อลวงละเมิดทางเพศ และอื่นๆ (นิธิ ท้วมประถม, มติชน, 26 ตุลาคม 2538 หน้า 17) รวมทั้งสื่อลามกอนาจารที่สามารถพบได้มากมาย และจากหลายประเทศ ไม่รวมค่านิยม ทัศนคติจากนานาประเทศซึ่งหลั่งไหลตามเข้ามาในประเทศไทย ก็อาจสร้างผลกระทบซึ่งเป็นปัญหาต่อสังคมไทยได้เช่นกัน หากผู้ใช้ ขาดความเข้าใจ และขาดวินัยในการใช้อินเทอร์เน็ต

จากแนวความคิดต่างๆ ที่เกิดขึ้นของนักวิชาการหลายท่าน และข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เป็นอยู่ ได้สร้างความน่าสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้ อินเทอร์เน็ตเป็นกรณีศึกษาได้ไม่น้อย แนวคิดของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ ก็เป็นสิ่งที่ควรตระหนักเอาไว้เช่นกัน ว่าหากเกิดปัญหาขึ้นแล้ว จะหาทางแก้ได้อย่างไร และเราจะสามารถใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ให้ได้ผลประโยชน์สูงสุดได้อย่างไร และในทางตรงกันข้าม การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เนื่องจากอินเทอร์เน็ต ก็อาจจะไม่เกิดขึ้นในประเทศไทย ถ้าหากอินเทอร์เน็ตไม่ขยายตัวต่อไปเท่าที่ควรในอนาคต เนื่องมาจากสาเหตุใดๆ ก็ตามในสังคม ไม่ว่าจะเนื่องจากปัจจัยทางโครงสร้างสังคมก็ดี หรือทัศนคติของผู้ใช้ ที่ส่งผลต่อการใช้อินเทอร์เน็ตก็ดี ล้วนเป็นเรื่องที่ควรไตร่ตรองเช่นกัน

อย่างไรก็ตามการแสดงความคิดเห็นดังกล่าว จะออกมาในรูปของการตั้ง และตอบคำถามเกี่ยวกับลักษณะต่างๆ ของสังคมข่าวสาร ทั้งในสิ่งที่เกิดขึ้นบ้างแล้ว และที่เป็นการคาดการณ์ต่ออนาคต ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ด้วย ในประการหลังคือการคาดการณ์นั้น ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญและพึงกระทำ แม้ว่าคำตอบที่ได้จากการคาดการณ์นี้อาจไม่สมบูรณ์นักก็ตาม ข้อเท็จจริงก็คือว่า เราไม่ควรละเลยหรือกังวลต่อความไม่สมบูรณ์ หรือความยุ่งเหยิงที่อาจเกิดขึ้นจากการค้นหาคำตอบ ขณะเดียวกัน ก็ไม่ควรจะผละเหินจากการตั้งคำถามเกี่ยวกับอนาคตดังที่ Bertrand de Jouvenel นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสได้เคยกล่าวไว้ว่า มันเป็นความจำเป็นและเป็นธรรมชาติอย่างยิ่งที่เราจะต้องมีภาพเกี่ยวกับอนาคต(พัฒนามาดี ซูโต, 2535)

มนุษย์เราจะต้องไม่ใช่เทคโนโลยีเพียงเพราะว่ามันมีอยู่แล้ว โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น แต่จะต้องพิถีพิถันกับการเลือกใช้เทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2537)

ปัญหาคำวิจัย

1. บริบททางด้านโครงสร้างสังคม (Social Context) และทัศนคติของคนไทยที่เปิดรับระบบอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างไร ทั้งในด้านที่เอื้ออำนวย และเป็นอุปสรรค
2. อินเทอร์เน็ตก่อให้เกิดผลกระทบอย่างไรต่อสังคมไทย
3. ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างความคิด และโครงสร้างสังคมจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ตจะเป็นอย่างไร และทำอย่างไรจึงจะสามารถใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้อย่างเต็มที่ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนไทยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของอินเทอร์เน็ต ที่มีต่อสังคมไทยจากทัศนะของผู้ใช้
3. เพื่อประมวลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สำหรับนำมาประกอบการทำนายแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและแก้ไขเรื่องการรับและการใช้อินเทอร์เน็ต

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ จะศึกษารวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้อยู่ในแวดวงวิชาการที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งการวิเคราะห์จากข้อมูลเอกสาร

นิยามศัพท์

1. โครงสร้างสังคม

หมายถึง ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และโครงสร้างด้านข่าวสารของสังคมไทย

2. ทศนคติของคนไทย ต่ออินเทอร์เน็ต

ในการวิจัยครั้งนี้ จะพิจารณาใน 2 มิติ คือ

- การรับรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกและการปฏิบัติต่ออินเทอร์เน็ต
- ความคาดหวัง และผลที่ได้รับจริงจาก อินเทอร์เน็ต

3. ผลกระทบของอินเทอร์เน็ต

หมายถึงผลกระทบของอินเทอร์เน็ต ที่เกิดต่อบัณฑิตและสังคมในมิติต่างๆ ดังนี้

- ผลกระทบที่เกิดต่อทัศนคติของคนไทย
- ผลกระทบที่เกิดต่อสังคม วัฒนธรรม
- ผลกระทบที่เกิดต่อเศรษฐกิจ
- ผลกระทบที่เกิดต่อการเมือง

4. อินเทอร์เน็ต (ซึ่งอาจปรากฏเป็น อินเทอร์เน็ต, อินเทอร์เน็ต, อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ในเอกสารอื่นๆ ได้)

หมายถึงระบบของการเชื่อมโยงข่ายงานคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ ที่ครอบคลุมไปทั่วโลก เพื่ออำนวยความสะดวก ในด้านการสื่อสารข้อมูล และการประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์อื่นๆ

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ผลที่ได้จะทำให้สามารถคาดคะเน และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงไปของโครงสร้างสังคมและโครงสร้างความคิดของคนไทย รวมทั้งปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากผลกระทบจากการใช้ หรือเรียนรู้ การได้รับทัศนคติ แนวคิดที่ติดมากับ อินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นแนวทางแก้ปัญหา สร้างโอกาสและการตัดสินใจที่จะเลือกทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคม ให้ดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสมที่สุด

2. ตระหนักถึงการหลั่งไหลของข้อมูลที่ยากแก่การควบคุมของ อินเทอร์เน็ต เพื่อหาหนทางแก้ไขและควบคุม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ จะมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด และทฤษฎีต่างๆ หลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยี สังคมศาสตร์ หรืออนาคตศาสตร์ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยผู้วิจัยได้จัดแบ่งแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ ไว้เป็นกลุ่มต่างๆ คือ

1. กลุ่มทฤษฎีที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ที่มีต่อกันและกันระหว่างโครงสร้างสังคม และเทคโนโลยี
 - 1.1 กลุ่มทฤษฎีเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดแห่งสำนัก Toronto (Communication Technology Determinism)
 - 1.2 ทศนะของกลุ่มนักมานุษยวิทยา
 - 1.3 แนวความคิดตามแบบนักอนาคตนิยม (Futurism)
2. กลุ่มแนวคิดในเรื่องโครงสร้างสังคม และทัศนคติที่มนุษย์มีต่อเทคโนโลยี อันมีผลต่อการรับและใช้เทคโนโลยี
 - 2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีกับสังคม
 - 2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยี
3. กลุ่มแนวคิดในเรื่องเทคโนโลยีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1. กลุ่มทฤษฎีที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ที่มีต่อกันและกันระหว่างโครงสร้างสังคม และเทคโนโลยี

- 1.1 กลุ่มทฤษฎีเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดแห่งสำนักToronto (Communication Technology Determinism)

สถานะของกลุ่มเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนด

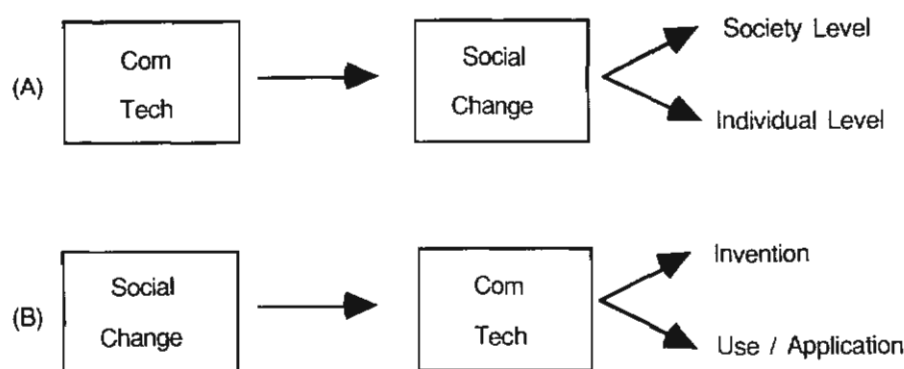
ความสนใจในการวิเคราะห์โดยพื้นฐานของกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองนั้น จะมีอยู่ 2 มิติ

มิติแรก คือความสนใจในพลังการผลิต (Productive Force) ซึ่งสามารถแยกย่อยออกไปได้เป็น 2 มิติย่อย คือ พลังการผลิตในส่วนที่เป็นเทคโนโลยี และพลังการผลิตในส่วนที่เป็นแรงงานมนุษย์ นักวิเคราะห์ที่สนใจพลังการผลิต ก็จะติดตามดูว่า ในสังคมที่วิเคราะห์นั้น มีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีมากน้อยเพียงใด หรือแรงงานมีทักษะความรู้มากน้อยเพียงใด

อีกมิติหนึ่งจะสนใจในเรื่อง "ความสัมพันธ์ทางการผลิต" (Relation of Production) นักวิเคราะห์ในแนวทางนี้จะสนใจศึกษาปัญหาที่ว่า ในสังคมที่วิเคราะห์ ใครเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ใครมีอำนาจในการตัดสินใจแบ่งสรรผลประโยชน์ ที่เกิดจากการผลิต ใครสามารถจะสะสมทุนและกำไร เป็นต้น

สำหรับกลุ่มเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนด (Technology Determinism) ที่กำลังจะกล่าวถึงต่อไปนี้ จัดได้ว่า เป็นอีกหนึ่งของกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองที่สนใจวิเคราะห์พลังการผลิตในส่วนเสียว่าเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และเมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในแวดวงสื่อสารมวลชน ก็จะหมายความว่าความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารทั้งหลาย (Communication Technology)

แนวทางการศึกษาเทคโนโลยีการสื่อสารกับสังคมนั้น สามารถพิจารณาได้ใน 2 มุมมองตามแผนภูมิข้างล่างนี้

ภาพที่ 1

แบบจำลองแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ต่อกันระหว่าง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการสื่อสาร

แนวคิดในแบบจำลอง (A) นั้น จะตั้งคำถามว่า เมื่อเทคโนโลยีทางการสื่อสารได้เปลี่ยนแปลงไป จะสร้างผลกระทบอะไรให้เกิดขึ้นกับระดับสังคม สถาบัน และปัจเจกบุคคลบ้าง แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานของกลุ่ม Technology Determinism โดยแท้ เพราะมีความเชื่อว่า เทคโนโลยีเป็นตัวสาเหตุหลัก (Prime Mover) ในการขับเคลื่อนความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับส่วนอื่นๆ

ส่วนแนวคิดในแบบจำลอง (B) นั้น จะตั้งคำถามในทางกลับกันว่า ภายใต้เงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอะไรบ้าง ที่จะเป็นตัวให้กำหนดแก่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแบบอื่นๆ แนวคิดที่สองนี้จะมองว่า เงื่อนไขสังคมนั้นจะเป็นตัวสาเหตุหลัก ส่วนการพัฒนาเทคโนโลยีนั้นจะกลายมาเป็นผลลัพธ์ ทั้งนี้โดยที่หากแยกขั้นตอนของการพัฒนาเทคโนโลยีออกเป็น 2 จังหวะ คือขั้นตอนของการประดิษฐ์ค้นคว้าทดลอง ซึ่งมักเป็นงานของนักวิทยาศาสตร์ หรือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ กับขั้นตอนในการนำเอาผลงานทางวิทยาศาสตร์มาในสังคมวงกว้าง ทั้งสองขั้นตอนนั้นต่างก็ถูกกำหนดมาจากความจำเป็น ความต้องการและกฎระเบียบของสังคม ตัวอย่างเช่น ในสังคมที่มีอากาศหนาว ย่อมเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการค้นคิดเทคโนโลยีที่จะสร้างความอบอุ่นให้แก่ผู้คน ในเงื่อนไขของสงครามระหว่างค่ายอุดมการณ์ของโลก ทำให้เกิดแรงผลักดันให้เกิดการค้นคว้าเทคโนโลยีด้านอวกาศเป็นต้น หรือในขั้นตอนของการนำมาประยุกต์ใช้นั้น จะเห็นตัวอย่างได้จากการณีสังคมจีนโบราณที่ได้ค้นพบการทำให้ระเบิดด้วยดินปะสิ่วมาเป็นเวลานานแล้ว แต่ก็ได้มีการยับยั้งเรื่องการนำมาในสังคมหรือการค้นคว้าพัฒนาต่อไป เนื่องจากสังคมมีความเห็นว่า เทคโนโลยีเช่นนี้เป็นมหันตภัยต่อสันติสุขของมนุษย์

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ในที่นี้เราจะให้ความสนใจกับกลุ่มนักทฤษฎีแนวเทคโนโลยีกำหนด ซึ่ง D. McQuail (1994) ได้ประมวลคุณลักษณะเด่นๆ ของกลุ่มทฤษฎีเอาไว้ดังนี้

- (1) เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นพื้นฐานของทุกสังคม
- (2) เทคโนโลยีแต่ละชนิดก็จะเหมาะสมกับรูปแบบโครงสร้างสังคมแต่ละอย่าง
- (3) ขั้นตอนของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร จะเป็นตัวนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคม
- (4) การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการสื่อสารในแต่ละครั้ง จะทำให้เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงสังคมตามมาเสมอ

สำหรับนักทฤษฎีในกลุ่มเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดที่จะกล่าวถึงในตอนต่อไปนี้ จะเป็นนักวิชาการด้านการสื่อสารที่สนใจการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่มีผลกระทบต่อสังคมและปัจเจกบุคคลในแง่ของเวลา (time) สถานที่ (space) และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบชีวิตประจำวัน

แนวคิดของ H. Innis แห่งสำนัก Toronto

กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองที่สนใจพลังการผลิตด้านเทคโนโลยีทางการสื่อสารในช่วงแรกๆ เป็นนักวิชาการที่ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งเมืองโตรอนโต ประเทศแคนาดา นักคิดท่านแรกในกลุ่มนี้คือ H. Innis ที่เริ่มเขียนผลงานสำคัญในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่นหนังสือชื่อ *Empire and Communications* (1950) *The Bias of Communication* (1952) แนวคิดที่สำคัญของ Innis มีดังนี้

(1) Innis ได้ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างอารยธรรมของสังคมกับแบบวิถีของการสื่อสาร (modes of communication) ที่เคยมีมาในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ตัวอย่างเช่นเมื่อมีการเปลี่ยนเทคโนโลยีการบันทึกจากแผ่นหิน มาเป็นการบันทึกบน "กระดาษปาปิรุส" อำนาจทางการเมืองและการปกครองก็ได้เปลี่ยนมือจากกษัตริย์มาเป็นกลุ่มพระและนักบวชสามารถ หรือในกรณีของสังคมกรีก เมื่อเทคโนโลยีการสื่อสารยังเป็นระบบปากต่อปาก (oral communication) บวคผสมกับระบบตัวเขียนที่ยังไม่มีมาตรฐานแน่นอน ทำให้พระและนักบวชสามารถจะผูกขาดระบบการอบรมบ่มเพาะสมาชิกในสังคมได้ แต่เมื่อระบบการพิมพ์จากกลุ่มสื่อมวลชน การผูกขาดนี้ก็ล่มสลายไป เป็นต้น

(2) Innis ยังได้พิสูจน์ให้เห็นอีกว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างแบบวิถีของการสื่อสารกับโครงสร้างอำนาจในสังคมด้วย (Structure of Power) จากการศึกษาประวัติศาสตร์การสื่อสารของสังคมโบราณ ในยุคก่อนจะมีการเขียน กลุ่มผู้ปกครองจะใช้การพูดเสนา (Dialogue) เป็นรูปแบบหลักของวาทกรรมในสาธารณะ (public discourse) และการแสดงอำนาจทางการเมือง (Political Authority) แต่หลังจากการที่มีการก่อตั้งจักรวรรดิ (Empire) ขึ้นมา กลุ่มผู้ปกครองจะใช้รูปแบบการเขียน (Written) เป็นรูปแบบหลักในเรื่องการเมืองการปกครอง และเมื่อได้มีการค้นพบวัสดุใหม่คือ กระดาษที่มีน้ำหนักเบา ทำให้พกพาเคลื่อนย้ายได้ และยังมีความทนทาน บรรดาจักรวรรดิต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอียิปต์ กรีก โดยเฉพาะโรมันต่างสามารถขยายอำนาจการปกครองจากศูนย์กลางออกไปอย่างกว้างขวางได้ (ขยาย space) ก็เนื่องมาจากวัฒนธรรมการเขียน การผลิต

ตัวอักษรแบบโรมัน การสร้างชนบ (tradition) วิธีการใช้เอกสารของทางการ การมีตรา เครื่องหมายต่างๆ เป็นต้น

และเมื่อเทคโนโลยีทางการสื่อสารเกิดการเปลี่ยนแปลงปฏิวัติอีกครั้งหนึ่ง จากการเขียนมา เป็นการพิมพ์ เทคนิคการพิมพ์ได้ส่งผลกระทบให้เกิดการทำลายอำนาจของระบบราชการจาก ศูนย์กลางแบบจักรวรรดิ (Bureaucracy) เทคโนโลยีแบบใหม่นี้ได้โค่นล้มความคิดเรื่องจักรวรรดิ และสร้างแนวคิดใหม่เรื่อง "ชาติ" (Nation) การส่งเสริมลัทธิส่วนบุคคลและลัทธิปัจเจกนิยม (Individualism) เพราะเมื่อมีการพิมพ์ ทุกคนก็มีโอกาสจะได้เป็นเจ้าของหนังสือต่างๆ ด้วยตนเอง ได้แล้ว

จากการศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์สังคมที่ผ่านมา Innis ได้ให้ข้อคิดใหม่ได้เสริม แนวคิดเดิมๆ ที่มีอยู่ว่า การควบคุมอำนาจของระบบจักรวรรดิตั้งแต่อดีต (อียิปต์ โรมัน) มาจนถึง สมัยปัจจุบันนั้น (อังกฤษ อเมริกา) ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของกองทหารเท่านั้น หากทว่า ยังขึ้นอยู่กับความมีประสิทธิภาพและอำนาจในการควบคุมระบบการสื่อสารอีกด้วย ด้วยเหตุนี้เมื่อ อังกฤษจะสถาปนาตนเองขึ้นเป็นจักรวรรดิอังกฤษ จึงต้องประสบความสำเร็จในการสร้างทางรถไฟ สร้างเครือข่ายของระบบโทรเลขโทรศัพท์ให้ได้ เพราะอาศัยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเท่านั้น ชาติที่มีอำนาจจึงจะสามารถขยายแสนยานุภาพข้ามเขตแดน (space) ออกไปได้ และในท้ายที่สุด Innis ได้ให้ข้อสรุปว่า จากประวัติศาสตร์การสื่อสารที่ผ่านมาให้ข้อสรุปว่ายิ่งระบบการสื่อสารขยาย แวดวงกว้างขวางออกไปมากเท่าใด กลุ่มคนที่อยู่ขอบนอกของศูนย์กลางอำนาจ (Marginal) ก็จะต้อง ถูกครอบงำมากยิ่งขึ้น

(3) ในขณะที่เทคโนโลยีการสื่อสารมีการพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง และในเวลา เดียวกัน เทคโนโลยีนี้ก็มีความสัมพันธ์กับเรื่องอำนาจด้านการเมืองและการปกครองอย่างใกล้ชิด จึง เกิดคำถามว่า การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจอย่างไร บ้าง Innis กล่าวว่าสิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงเลยก็คือ ไม่ว่าการพัฒนาด้านเทคโนโลยีจะก้าวหน้าไป เพียงใด แต่อำนาจในการใช้และควบคุมเทคโนโลยีนี้ก็ยังคงตกอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อย คือกลุ่ม ชนชั้นนำ (elite) เท่านั้น (อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงผลัดเปลี่ยนกันในระหว่างกลุ่มคนเล็กๆ กลุ่มนี้ บ้าง แต่จะไม่เปลี่ยนมาอยู่ในมือของคนส่วนใหญ่) และคนกลุ่มน้อยเหล่านี้จะใช้อำนาจทางการเมือง ควบคุมระบบการส่งข่าวสารความรู้ของสังคมเอาไว้ พร้อมทั้งปิดกั้นการแข่งขันจากระบบการ สื่อสารรูปแบบอื่นๆ (เช่นการสื่อสารตามประเพณี สื่อพื้นบ้าน ฯลฯ)

(4) เมื่อเกิดการปฏิวัติด้านเทคโนโลยีการสื่อสารแบบใหม่ๆ จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอำนาจทางสังคม แต่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การเปลี่ยนผ่านอำนาจนั้นยังไม่เป็นการเปลี่ยนผ่านระหว่างชนชั้น (จากชนชั้นบนไปสู่ชนชั้นล่าง) หากจะเป็นการผลัดเปลี่ยนระหว่างกลุ่มพวก (block) ภายในชนชั้นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น เมื่อรูปแบบเทคโนโลยีเป็นแบบรวมศูนย์ เช่น วิทยุ และโทรทัศน์ อำนาจการควบคุมก็อาจจะอยู่ในมือของกลุ่มทหารหรือรัฐบาล แต่เมื่อเทคโนโลยีเป็นแบบกระจาย เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ โทรสาร เป็นต้น อำนาจการควบคุมก็จะเปลี่ยนมือมาอยู่ในกลุ่มนักธุรกิจ

(5) มิติของการเปลี่ยนแปลงที่ Innis เริ่มให้ความสนใจและ McLuhan ได้นำมาพัฒนาต่ออย่างกว้างขวาง คือมิติเรื่องกาล (time) และเทศะ (space) Innis เสนอว่ารูปแบบเทคโนโลยีการสื่อสารในแต่ละยุคจะเน้นหนัก ด้านกาล และเทศะแตกต่างกัน รูปแบบเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคของกรีก จะเน้นความยั่งยืนยาวนานของกาลเวลา แต่ทว่าในยุคของโรมันจะเน้นการขยายพื้นที่มากกว่า เราอาจจะนำเอาแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการผลิตเพลงไทย ๆ บ้างก็ได้ กล่าวคือ การผลิตเพลงไทยสมัยก่อน ผู้ประพันธ์มักจะเน้นหลักการด้านเวลา คืออยากให้มีความป็นอมตะ และในยุคใหม่นี้ จะเน้นหนักด้านพื้นที่ คือ ให้ฟังกันได้แพร่หลายอย่างรวดเร็วกว้างขวาง

แนวคิดของ Mc.Luhan แห่งสำนัก Toronto

Mc.Luhan เป็นนักทฤษฎีกลุ่มเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดที่ทำงานอยู่ในสำนักโตรอนโตเช่นเดียวกับ Innis แต่เป็นรุ่นหลัง Mc.Luhan ได้นำเอาแนวคิดของ Innis มาสานต่อหลายประการ แต่ในเวลาเดียวกันก็มีความสนใจและแนวการวิเคราะห์ที่แตกต่างไปจาก Mc.Luhan ด้วย

(1) ความแตกต่างประการแรกเลยก็คือ ท่าทีที่มีต่อเทคโนโลยี ในขณะที่ Innis ค่อนข้างจะบอกว่า เทคโนโลยีการสื่อสารนั้นเป็นกลไกประการหนึ่งที่เกิดการเอารัดเอาเปรียบและการใช้อำนาจอย่างไม่เท่าเทียมในสังคม Mc.Luhanกลับมองเห็นเทคโนโลยีการสื่อสารในแง่ชื่นชมเยินดี เนื่องจากประทับใจว่าเทคโนโลยีดังกล่าวได้ช่วยขยายขยายประสบการณ์ของมนุษย์ให้กว้างขวางออกไป

(2) ความแตกต่างประการที่สองก็คือ หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในขณะที่ Innis สนใจการวิเคราะห์ระดับมหภาค (Macro) คือสังคม McLuhan กลับใส่ใจกับการวิเคราะห์ระดับจุลภาค (Micro) คือประสบการณ์ของปัจเจกบุคคล

ประเด็นคำถามที่ McLuhan ต้องการค้นคว้าหาคำตอบก็คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสื่อกับประสบการณ์ด้านการผัสสะ (Sense) ของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็น การเห็น การได้ยิน การสัมผัส ในกาละเทศะต่าง ๆ อย่างไรบ้าง

(3) แนวคิดพื้นฐานของ McLuhan ต่อเทคโนโลยีสื่อสารที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของมนุษย์ก็คือ สื่อทุกชนิด (Media) คือการขยายประสบการณ์ด้านผัสสะของมนุษย์ (Extension of Experience) เริ่มตั้งแต่จดหมายที่ทำให้เราสามารถจะพูดคุยกับคนที่อยู่ห่างไกลในรูปแบบการสื่อสารอักษร จนกระทั่งมาเป็นโทรศัพท์ที่ทำให้พูดคุยได้ในรูปแบบสื่อเสียง โทรศัพท์ทำให้มองเห็น ได้ยิน (และเกือบจะสัมผัส) กับเรื่องราวที่อยู่ไกลตัว McLuhan กล่าวว่า โดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ ขยายประสบการณ์ของมนุษย์อย่างมากมายาวกับว่า ทำให้คนจำนวนมากสามารถจะไปรู้เรื่อง ที่ไหนก็ได้ (Space) ภายในเวลาที่รวดเร็วยิ่ง (Time) การเกิดขึ้นของการถ่ายทอดสดผ่านดาวเทียม ทำให้คนที่อยู่ห่างจากเหตุการณ์นับเป็นหมื่นๆ ไมล์ (Space) ได้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลา จริง (Real Time) อย่างแทบไม่น่าเชื่อ พัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคปัจจุบัน ทำให้อุปสรรคด้านระยะและกาลเวลากลายเป็นเรื่องที่ไร้ความหมายเพราะไม้อาจจะปิดกั้นประสบการณ์ของมนุษย์ได้อีกต่อไปแล้ว

(4) สำหรับความสนใจเรื่องสื่อกับประสบการณ์ของมนุษย์นั้น จุดเด่นของ McLuhan อยู่ที่ว่าเขาไม่สนใจว่า "คนเรามีประสบการณ์กับอะไร" (What we experience) แต่กลับสนใจว่า "คนเรามีประสบการณ์อย่างไร" (How we experience) หากพูดในภาษาการสื่อสารก็คือ McLuhan ไม่ได้สนใจเนื้อหาของข่าวสาร (content) แต่สนใจรูปแบบของสื่อ ดังที่อยู่ในข้อสรุปสั้นๆ ของเขาที่ว่า เพียงแค่ตัวสื่อก็เป็นสารแล้ว (Medium is the Message) เนื่องจาก McLuhan คิดว่าเพียงแค่การเปลี่ยนตัวสื่อเท่านั้น ก็จะสร้างผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับประสบการณ์ของมนุษย์แล้ว

ตัวอย่างเช่น หากเมื่อรูปแบบหลักในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์อยู่ในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ ประสบการณ์ของมนุษย์ที่ต้องสัมผัสอยู่กับสื่อสิ่งพิมพ์จะมีลักษณะดังต่อไปนี้

- จะแยกตัวอย่างโดดเดี่ยว (isolate) ทั้งนี้เพราะกิจกรรมการอ่านหนังสือจะต้องการความเป็นส่วนตัว อ่านได้คนเดียว

- จะยังรักษาระยะห่างระหว่างตัวเองกับเรื่องที่อ่าน (Non-involving) ทั้งนี้เพราะรูปแบบการอ่าน (ประสบการณ์กับสื่อสิ่งพิมพ์) ผู้อ่านจะเป็นผู้ควบคุมการสื่อสาร เมื่อเรื่องราวในสื่อจะมีอำนาจโน้มน้าวผู้อ่านได้น้อยกว่า (โดยเปรียบเทียบกับโทรทัศน์) เพราะเมื่อผู้อ่านรู้สึกว่าจะ "in" เข้าไปกับสาร ก็มีสิทธิ์จะถอยห่างออกมาใช้สติพิจารณาไตร่ตรอง

- การอ่านจะส่งเสริมวิธีคิดแบบมีเหตุมีผล (rational) เนื่องจากการอ่านมีช่วงเวลาให้หยุดคิด

- การอ่านจะส่งเสริมให้คนมีทัศนคติแบบปัจเจกบุคคลนิยม (individualistic) เป็นอิสระทางความคิด เป็นตัวของตัวเอง อันเป็นผลลัพธ์มาจาก "วิธีการ" (how) ที่คนสัมผัสกับรูปแบบการสื่อสารดังกล่าว

ในทางตรงกันข้าม เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับสื่อโทรทัศน์แล้ว จะเห็นได้เลยว่าประสบการณ์ของผู้รับสารที่สัมผัสกับสื่อโทรทัศน์จะมีลักษณะดังนี้

- จะมีลักษณะเอาตัวเข้าผูกพันกับเรื่องราวในสื่อสูงมาก (involving) ทั้งๆที่ตัวสื่ออาจจะไม่ให้ข้อมูลต่างๆ มากมายนัก ทั้งนี้เพราะสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่ให้ภาพและเสียง ซึ่งเป็นรูปแบบสื่อที่ดึงดูดทั้งใจและ (คล้ายๆกับ) กายของผู้รับสารให้เข้าไปสังเกตในระยะใกล้ๆ และกระชั้นชิดมากยิ่งขึ้นทุกที มุมกล้องและระยะห่างของกล้องจะสามารถดูดเอาผู้ชมให้ "in" เข้าไปอย่างที่คุณอาจจะไม่รู้สึกรู้สีกตัวก็ได้ นอกจากนั้นช่วงเวลาของสื่อโทรทัศน์จะมีลักษณะต่อเนื่อง ผู้ชมไม่ได้เป็นผู้ควบคุมการสื่อสาร (ต้องดูตามเวลาที่โทรทัศน์กำหนด) ไม่มีจังหวะให้หยุดคิด

- จากคุณสมบัติต่างๆ ของสื่อโทรทัศน์ที่ได้กล่าวมา จะทำให้ประสบการณ์ของผู้ชมมีลักษณะให้อารมณ์มากกว่าใช้เหตุผล และไม่ค่อยมีเวลาคิดหน้าคิดหลัง (less rational + less calculate)

1.2 ทศนะของกลุ่มนักมานุษยวิทยา

เลwis เฮนรี มอร์แกน (Lewis Henry Morgan, 1818, 1881) เป็นนักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันในยุคแรก ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับวิวัฒนาการของสังคมซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาทางวัฒนธรรมมากที่สุด ทฤษฎีของมอร์แกนมีอยู่ว่าปัจจัยทางเทคโนโลยีมีความสำคัญมากในสังคม และในการเปลี่ยนแปลงสังคม มอร์แกนเชื่อว่าวิวัฒนาการนั้นประกอบด้วยขั้นที่

แน่นอน ซึ่งมนุษย์จะต้องผ่านมาในทุกๆ แห่ง เขากล่าวแย้งว่าประสบการณ์ของมนุษยชาติได้ดำเนินต่อมาตามวิถีทางเกือบจะเหมือนกัน ความจำเป็นของมนุษย์ภายใต้เงื่อนไขที่คล้าย ๆ กันนี้โดยที่แท้จริงแล้วเป็นอย่างเดียวกัน อุปนิสัยใจคอของมนุษย์ก็มีลักษณะการแสดงออกที่คล้ายคลึงกันในทุกสังคมของมนุษย์

มอร์แกนชี้ให้เห็นความแตกต่างสำหรับความก้าวหน้าทางวัฒนธรรมซึ่งมีอยู่ 3 ขั้นใหญ่ ๆ คือ

1. ขั้นป่าเถื่อนมาก (Savagery)
2. ขั้นป่าเถื่อนน้อย (Barbarianism)
3. ขั้นมีอารยธรรม (Civilization)

ซึ่งได้แบ่งย่อยสองขั้นแรกแต่ละอย่างออกไปอีกเป็น 3 ขั้นย่อย ขั้นแรกของ Savagery สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นครั้งแรกจากการประดิษฐ์คิดค้นทางเทคโนโลยี ขั้นที่สองเกิดจากศิลปะการสร้างไซและการจับปลา และขั้นที่สามเกิดจากการสร้างธนูและลูกศร

ขั้น Barbarianism เริ่มต้นด้วยการประดิษฐ์คิดค้นการทำหม้อ ขั้นที่สองมีการเลี้ยงสัตว์ไว้ใช้ และขั้นที่สามมีการพัฒนาเทคโนโลยีในการหลอมเหล็ก

สำหรับขั้น Civilization นั้น เริ่มต้นด้วยการประดิษฐ์ด้วยการประดิษฐ์ตัวอักษร เพื่อใช้ในการออกเสียง (Phonetic)

แต่ละขั้นของวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเฉพาะอย่าง เช่น ทางด้านศาสนา ครอบครัว องค์การทางการเมือง และการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินสมบัติ

การวางแผนความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีของมอร์แกนดังกล่าวมานี้ ส่วนมากเกิดจากการสังเกตชาวอินเดียนแดงในอเมริกา แต่มีอิทธิพลไม่น้อยสำหรับนักสังคมวิทยาที่นิยมแนวความคิดของมาร์กซ์

1.3 แนวความคิดตามแบบนักอนาคตนิยม (Futurism)

การแบ่งยุคอารยธรรมทางเทคโนโลยีการสื่อสารของมนุษย์ ตามแนวความคิดของนักอนาคตศาสตร์หรือนักวิชาการหลายๆ ท่านก็เป็นแนวทางหนึ่งซึ่งจะใช้ในการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงและเป็นไปของสังคมได้ดี

Alvin Toffler (1980) ได้แบ่งยุคเทคโนโลยีการสื่อสารเป็น 3 ยุค โดยเปรียบเทียบกับคลื่น 3 ลูกดังต่อไปนี้คือ

คลื่นลูกที่ 1 คือ การปฏิวัติทางเกษตรกรรม (Agricultural Revolution) นับตั้งแต่ประมาณ 8,000 ปีก่อนคริสตกาลจนถึงคริสต์ศักราช 1750 เทคโนโลยีในยุคนี้ได้แก่ เครื่องมือทุ่นแรงง่าย ๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระการทำงานของกล้ามเนื้อ เช่น เครื่องกว้านเครื่องมือที่ใช้มือหมุน ลิ่ม ชะแลง เครื่องตีต เป็นต้น การสื่อสารในยุคนี้มีลักษณะเป็นการพูดด้วยวาจาและติดต่อสื่อสารกันระหว่างบุคคล สังคมมีขนาดเล็ก ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง เนื้อหาของข่าวสารก็ซ้ำซากเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน คำสอนอบรมของพ่อแม่ผู้นำของหมู่บ้าน

คลื่นลูกที่ 2 คืออารยธรรมยุคอุตสาหกรรม (Industrial Civilization) เริ่มตั้งแต่คริสต์ศักราช 1750 ถึงคริสต์ศักราช 1950 ใช้เวลาเพื่อการพัฒนาในช่วงเวลานี้ถึง 300 ปี เทคโนโลยีได้รับการพัฒนาให้เจริญยิ่งขึ้น ช่วยประหยัดทรัพยากร ประหยัดเวลา มีเครื่องอำนวยความสะดวก และเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตเรียกว่า Electromechanical Machines ขึ้นมากมาย เกิดระบบเครื่องจักรที่เคลื่อนที่โดยสายพานทอ หรือสายยาง ลูกป็น น็อต หรือสลัก เป็นต้น เครื่องจักรเหล่านี้สามารถผ่อนแรงและทำงานแทนมนุษย์ได้อย่างมาก นอกจากนี้ยังมีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องจักรที่มีประสาท (Sensory Organ) ของตัวเองอีกด้วย อาทิ เครื่องจักรที่สามารถได้ยิน เห็น หรือสัมผัส ซึ่งสามารถทำงานได้ถูกต้องแน่นอนกว่ามนุษย์ เกิดระบบ Mass Production ในยุคนี้เป็นจุดกำเนิดของสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ จึงช่วยให้ช่องทางการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น การสื่อสารมวลชนสามารถผ่านกำแพงที่เป็นเครื่องกีดขวางในแง่ของระยะทาง เวลา ภาษา ชาติพันธุ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้เกิดวัฒนธรรมมวลชน (Mass Culture)

คลื่นลูกที่ 3 คืออารยธรรมยุคเทคโนโลยีระดับสูง และยุคปฏิเสธรอุตสาหกรรม (Highly Technological and Anti-Industrial Civilization) เริ่มตั้งแต่ปีคริสต์ศักราช 1950 เป็นต้นมา ใช้เวลาเพื่อการพัฒนาอันสั้น เทคโนโลยีได้พัฒนาเข้าสู่ยุคอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์มีวงจรไฟฟ้าเป็นปัจจัยสำคัญ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ขยายตัวอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอันดับ 4 ของโลก รองจากเหล็ก รถยนต์ และเคมีภัณฑ์ มีการพัฒนาคอมพิวเตอร์ให้มีขนาดเล็กลงในขนาดกระเป๋า (Pocket Computer) ราคาถูกลง สามารถนำคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ตั้งแต่ระดับอุตสาหกรรมมาสู่ระดับบุคคล โดยใช้ (Personal Computer/ PC) เชื่อมต่อกับศูนย์คอมพิวเตอร์ของธนาคารและร้านค้า หน่วยราชการ บ้านเพื่อน เพื่อติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว ระบบโทรศัพท์กลายเป็นระบบ Fiber optic แทนระบบเส้นลวดทองแดง เส้นใยขนาดเท่าเส้นผมนี้นำข้อมูลที่เข้ารหัสเป็นพลังงานแสง (Light Impulse) ถ่ายทอดไปยังผู้รับได้อย่างรวดเร็วและบรรจุปริมาณข่าวสารได้มากมายในขณะเดียวกัน

2. กลุ่มแนวคิดในเรื่องโครงสร้างสังคม และทัศนคติที่มนุษย์มีต่อเทคโนโลยี อันมีผลต่อการรับและใช้เทคโนโลยี

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีกับสังคม

Stewart F.(1979) ได้เน้นให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของเทคโนโลยีกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมว่าเป็นผลผลิตของความจำเป็นในสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ เทคโนโลยีจึงมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้คือ

(1) มีมิติในตัวเอง 3 ด้าน คือ

- เวลา มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
- แหล่งกำเนิด ส่วนใหญ่จะเกิดในประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะในทวีปยุโรปและอเมริกา
- ผูกพันกับระบบการผลิตในสังคม

(2) เทคโนโลยีที่เกิดจากสังคมตะวันตก อาจไม่เหมาะสมกับสังคมในประเทศด้อยพัฒนา เพราะการลอกเลียนแบบหรือการรับเอาเทคโนโลยีทั้งหมดอาจจะมีผลให้อัตราการพัฒนาดลดลง หรือเกิดความต้องการพึ่งพิงเทคโนโลยีจากตะวันตกมากยิ่งขึ้นจนเกินความจำเป็น

Emmanuel G. Mesthene(1970) กล่าวว่า เป็นเรื่องธรรมดา ว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น พลังงานนิวเคลียร์ จรวด คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ ยา และวิธีการศัลยกรรมชนิดล่าสุดนั้นจะมีผลกระทบต่องานอย่างใหญ่หลวง สิ่งเหล่านี้นำเอาความเปลี่ยนแปลงมาสู่สถาบันต่างๆ และแบบอย่างชีวิตของมนุษย์ ทั้งยังมีผลกระทบต่อนิยามและความเชื่อของมนุษย์ นอกจากนั้น ยังสร้างปัญหาและโอกาสในการจัดองค์กรด้านการเมืองและเศรษฐกิจอีกด้วย

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัย ที่ได้กล่าวถึงอิทธิพลของโครงสร้างทางสังคม ที่มีผลต่อการรับและใช้เทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีแบบใดก็ตามไว้ดังนี้

มะลิวรรณ เตชาฤทธิ์ (2537) ได้วิจัยในเรื่อง "การศึกษานโยบายและแผนการสื่อสารโครงข่ายบริการสื่อสารร่วมระบบดิจิทัลเปรียบเทียบประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น" ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิง

ค ุ ณ ภา พ จากการศึกษพบว่าในการกำหนดนโยบายและแผนการสื่อสารของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นนั้นต่างกัน ด้วยลักษณะทางสภาพสังคม ค่านิยม การปกครอง มีผลทำให้การพัฒนาทางด้านการสื่อสารมีทิศทางและระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันด้วย อันสืบเนื่องมาจากนโยบายเศรษฐกิจ นโยบายด้านอุตสาหกรรม การพัฒนาโครงสร้างและวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งก็จะเป็นหลักในการพิจารณาเกี่ยวกับผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากเทคโนโลยีอื่น ๆ ได้อย่างดีเช่นกัน

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนะที่มีต่อเทคโนโลยี

Emmanuel G. Mesthene(1970) ได้กล่าวถึงทัศนะในการมองเทคโนโลยีไว้น่าสนใจ 3 แบบ ซึ่งทัศนะแบบใดแบบหนึ่งใน 3 แบบนี้ก็จะมีผลต่อการรับ และใช้เทคโนโลยี ตามแนวความคิดของนักวิชาการในแต่ละยุคคือ

(1) ทัศนะที่ถือว่าเทคโนโลยีคือเครื่องแก้ปัญหาสังคม

ซึ่งทัศนะนี้ถือว่าเทคโนโลยีเป็นพรอันศักดิ์สิทธิ์สำหรับมนุษย์และสังคม โดยเห็นว่าเทคโนโลยีคือกลไกของความก้าวหน้าทุกอย่าง เป็นเครื่องแก้ปัญหาสังคมส่วนใหญ่ เป็นเครื่องช่วยปลดปล่อยให้บุคคลพ้นจากแรงบีบคั้นของสังคมที่สับสนและการจัดองค์การที่สลับซับซ้อนเป็นต้นต่อแห่งความรู้โรจนอันถาวร สรุปแล้วก็คือ เทคโนโลยีเป็นเสมือนสัญญาที่จะนำไปสู่สังคมแบบพระศรีอารียในยุคมัยนี้

ทัศนะนี้เกิดมาจากแนวคิดของกลุ่มเบคอนเนียน (Baconian) ที่ว่าความรู้คืออำนาจ ตามปรัชญาสังคมของนักคิดแห่งศตวรรษที่ 19 อย่าง เซนต์-ไซมอน (Saint-Simon) และอ็อกส์ตองต์ (Auguste Comte) ซึ่งอาจจะมาจากความมั่นใจแบบนักปฏิบัตินิยมที่ว่าไม่มีอะไรที่ชาติอันประกอบด้วยนักปฏิบัติจะทำได้ ทุกวันนี้ทั้งวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมจำนวนมากมักจะมีทัศนะเช่นนี้ รวมทั้งผู้นำทางทหารและนักอุตสาหกรรมการบินอวกาศ ตลอดจนผู้ที่เชื่อว่ามนุษย์นั้นสามารถควบคุมเครื่องมือเครื่องใช้และชะตากรรมของตนเองได้อย่างเต็มที่ (ขัตติยา กรณสูตร, 2530 แปลจาก Mesthene, 1970) แนวคิดนี้จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงและสอดคล้องกับในยุคสมัยของการแตกฉานทางปัญญา (Enlightment) ในประเทศฝรั่งเศสเมื่อศตวรรษที่ 18 เป็นต้น ทัศนะเช่นนี้ก่อให้เกิดความศรัทธาเป็นอย่างมากต่อประสิทธิภาพของวิธีการและเครื่องมือแบบวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่ในสังคม กล่าวโดยทั่วไปแล้ว ทัศนะดังกล่าวมักจะทักท้วงเอาว่าวิทยาศาสตร์คือตัวกำหนดอันสำคัญของลักษณะและชะตากรรมของมนุษย์ และของสถาบันของพวกเขา

(2) ทัศนะที่ถือว่าเทคโนโลยีคือสิ่งชั่วร้าย

ทัศนะนี้เป็นทัศนะที่ตรงกันข้ามกับทัศนะในข้อ 1 โดยมองว่า เทคโนโลยีเป็นเสมือน คำสาปแช่งซึ่งไม่มีทางจะบรรเทาได้ เทคโนโลยีแย่งชิงเอาการงาน ความเป็นส่วนตัว และการมีส่วนร่วมในการปกครองแบบประชาธิปไตยไปจากผู้คนทั้งหลาย และในที่สุดก็ถึงกับแย่งชิงเอาศักดิ์ศรี ความเป็นคนไปจากมนุษย์ด้วย ทัศนะของกลุ่มนี้เห็นว่าเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ ไม่สามารถควบคุมได้ ก่อให้เกิดและสนับสนุนค่านิยมแบบนิยมวัตถุ เป็นเครื่องทำลายศาสนา เป็นสิ่งที่นำมาซึ่งสังคมแบบเทคโนโลยีประชาธิปไตยและอมตยาริปไตย ซึ่งความเป็นปัจเจกชนจะสูญหายไป และในที่สุดก็ถือว่าเทคโนโลยีเป็นอันตราย เป็นพิษภัยต่อธรรมชาติและจะทำให้โลกสูญสลายไป

ทัศนะนี้มาจากแนวคิดที่ว่า "จงกลับไปสู่ธรรมชาติ" ของฌอง ฌาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) และเฮนรี ธอโร (Henry Thoreau) และจากคำวิจารณ์การใช้เทคโนโลยีในฐานะ เป็นทุนทรัพย์อันเป็นแบบแผนการวิจารณ์ของนักสังคมนิยม ซึ่งศิลปินและนักเขียนจำนวนมาก นักวิจารณ์สังคมผู้มีชื่อเสียง นักปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) และนักนิยมมาร์กซิสม์ในยุคหลัง ก็ได้ความคิดมาจากแนวความคิดเหล่านี้

(3) ทัศนะที่ว่าเทคโนโลยีไม่มีค่าควรสนใจ

ทัศนะนี้ถือว่า เทคโนโลยีไม่ใช่ของใหม่แต่อย่างใด ยิ่งกว่านั้นยังเคยถูกถือว่าเป็น องค์ประกอบหนึ่งแห่งความเปลี่ยนแปลงของสังคมมาแล้วอย่างน้อยตั้งแต่สมัยการปฏิวัติอุตสาหกรรม ผลทางสังคมของเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์มิได้เป็นสิ่งที่น่าเจ็บปวดรวดร้าว เหมือนกับตอนที่นำระบบโรงงานมาใช้ในประเทศอังกฤษ เมื่อศตวรรษที่ 18 การวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า เทคโนโลยีได้ช่วยเร่งอัตราการผลิตด้านเศรษฐกิจได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ตั้งแต่ทศวรรษ 1880 เป็นต้นมา รวมทั้งในยุคหลังนี้มิได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้นเลย ในเรื่องช่วงเวลาระหว่างการ สร้างเทคโนโลยีขึ้นมากับการนำเทคโนโลยีไปใช้อย่างกว้างขวาง

เนื่องจากทัศนคติเป็นตัวกำหนดในการที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งนั้นๆ ได้แตกต่างกัน ออกไป จึงมีผู้ทำการวิจัยด้านทัศนคติ พฤติกรรมที่มีต่อเทคโนโลยีไว้หลายชิ้นด้วยกัน ผลงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงทัศนคติ และพฤติกรรมที่มีต่อเทคโนโลยี ซึ่งมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี นั้นๆ รวมทั้งกรณีของอินเทอร์เน็ตมีดังนี้

อลงกรณ์ เหล่างาม (2534) จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ของชาวบ้านในหมู่บ้านเทคโนโลยี ศึกษาโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชนบทในหมู่บ้านเทคโนโลยีของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน" ซึ่งแม้จะเป็นเรื่องของการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตร แต่ก็สามารถนำมาเป็นตัวอย่างถึงคุณลักษณะของเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบของการนำมาใช้หรือการยอมรับเทคโนโลยีดังกล่าวด้วย

ดนัย หวังบุญชัย (2538) เรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ และสร้างความพึงพอใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของหนังสือพิมพ์รายวัน" ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับนวัตกรรมใหม่เข้ามาใช้ในองค์กร ซึ่งดนัยได้ศึกษาได้ศึกษาในกรณีขององค์กรธุรกิจหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งทำให้ทราบถึงบริบทขององค์กรนั้น ๆ ในการรับเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ได้ และสามารถนำเอาปัญหาต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นมาใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาอีกทีหนึ่งต่อไป โดยผลการวิจัยพบว่าปัจจัยการตัดสินใจที่จะยอมเทคโนโลยีสารสนเทศขึ้นอยู่กับสถานภาพต่างๆ หลายชนิดทั้งระดับหน้าที่การทำงานและการศึกษา รวมทั้งเพศก็จะมีคามสนใจเทคโนโลยีสารสนเทศที่จะนำมาใช้ในรูปแบบที่แตกต่างกัน

เรวดี คงสุภาพกุล (2539) ได้ทำการวิจัยในเรื่อง " การใช้ระบบอินเทอร์เน็ตของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานภาพการใช้งานระบบอินเทอร์เน็ตในมหาวิทยาลัย รวมทั้งความรู้ ทักษะ และการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต เพื่อการศึกษา ซึ่งพบว่าสาขาวิชาที่เรียน การมีคอมพิวเตอร์ส่วนตัว ตลอดจนความรู้ และทักษะ มีความสัมพันธ์กับการยอมรับอินเทอร์เน็ต พฤติกรรมการใช้ รวมทั้งความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ตในหมู่ของนักศึกษา 4 สถาบัน คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขต เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

อำไพศรี โสประทุม (2539) เรื่อง "พฤติกรรมกาเปิดรับข้อมูล ข่าวสาร และปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับการสื่อสารเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ต ของผู้ใช้คอมพิวเตอร์ในเขตกรุงเทพมหานคร" ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับพฤติกรรม ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งปัจจัยบางประการทั้งด้านทัศนคติ ที่เป็นปัจจัยในการยอมรับอินเทอร์เน็ต หรือการรับรู้ถึงคุณประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต รวมทั้งอิทธิพลของปัจจัย 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับอินเทอร์เน็ต คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคม ปัจจัยด้านคุณลักษณะของอินเทอร์เน็ต และปัจจัยเกี่ยวกับความทันสมัยของบุคคล

เพ็ญทิพย์ จิรพินฺนุสรณ์ (2539) "พฤติกรรมแสวงหาข่าวสารผ่านสื่อมวลชนและอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ" งานวิจัยชิ้นนี้ จะมุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมแสวงหาข่าวสารผ่านสื่อมวลชน และอินเทอร์เน็ต ซึ่งถือว่ายังคงอยู่ในกลุ่มการศึกษาทัศนคติเช่นเดียวกับงานวิจัยชิ้นต่างๆ ที่กล่าวแล้วข้างต้น ผลการวิจัยพบว่าวัตถุประสงค์หลักในการแสวงหาข่าวสารผ่านสื่อมวลชน และอินเทอร์เน็ตของนักศึกษา และบุคลากรนั้น ทางด้านสื่อมวลชนจะเป็นไปเพื่อการตอบสนองความต้องการส่วนตัว โดยมุ่งเน้นทางด้านข้อมูลข่าวสารด้านการบันเทิง และข่าว สำหรับการใช้งานอินเทอร์เน็ตในแบบบริการ World Wide Web ก็จะเป็นการใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์

3. กลุ่มแนวคิดในเรื่องเทคโนโลยีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลาตามแต่บริบทหรือสิ่งแวดล้อม ที่เป็นตัวกระตุ้นสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และต่อไปในอนาคต มีนักวิชาการหลายท่านให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้หลากหลายดังนี้คือ

Kingsley(1949) ได้ให้คำจำกัดความการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้ว่า คือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบสังคม อันเป็นการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและหน้าที่ของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ Johnson (1960) ที่ให้คำจำกัดความไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบสังคม การเปลี่ยนแปลงจะมีผลต่อหน้าที่ของระบบ และเข้ากับการให้ความหมายของการพัฒนาสังคมของ Rogers & Svenning(1987) ว่าหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสังคม (Social Change) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้าง (Structure)และหน้าที่ (Function) ในสังคม โดยเกิดได้ 2 ระดับ คือ ระดับบุคคล (Individual Social Change) และระดับสังคม (Social System Change) คือ

(1) การเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล เรียกว่า ความทันสมัย (Modernization) ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคล (Individuals) ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบเก่า (Traditional Way of Life) มาเป็นแบบใหม่ที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น (More Complex) มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้น (Technologically Advanced) และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

(2) การเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม (Social System Change) เรียกว่าการพัฒนา (Development) ซึ่งหมายถึงการมีความคิดใหม่ (New Ideas) ถูกนำมาใช้ในสังคม เพื่อทำให้รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น (Higher Level of Living) โดยการใช้วิธีการผลิตที่ทันสมัยขึ้น (More Modern Product and Methods) ตลอดจนการมีสถาบันสังคมที่ดีขึ้น (Improved Social Organization) (อ้างใน ประมะ สตะเวทิน, 2533)

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2537) ได้เคยทำนายความเปลี่ยนแปลงในอนาคตทางด้านการเมืองจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต โดยเขียนเป็นคำทำนาย บนพื้นฐานการปกครองและโครงสร้างสังคมแบบไทย ดังต่อไปนี้คือ

- (1) รูปวงกลมจะเข้ามาแทนที่รูปสามเหลี่ยม (หมายถึงลักษณะทางชนชั้นของไทย)
- (2) ความสัมพันธ์ของคนเราจะเป็นไปในทางขวางและสลับกันไปมามากมาย มากกว่าสัมพันธ์ในทางตั้งและมีลำดับชั้น
- (3) อำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมนับวันจะมีแต่การกระจายตัวมากกว่าการกระจุกตัว
- (4) เรื่องเศรษฐกิจจะนำการเมือง และเรื่องเศรษฐกิจจะมีความหลากหลายมากขึ้น
- (5) ปัญหาการเมืองที่จะเกิดขึ้นเพราะความขัดแย้งทางเศรษฐกิจเป็นด้านหลัก
- (6) ชุมชนเล็ก ๆ ตามชนบทจะมีบทบาทมากขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน เป็นพลังที่ทุกฝ่ายจะต้องเอาใจใส่
- (7) ลักษณะขององค์การสมัยใหม่จะมีขนาดเล็กลง และอาศัยการติดต่อทางเครือข่ายเป็นวงกลมหลาย ๆ วง ทาบกัน ซ้อนกัน แทนที่จะเป็นการขยายองค์การแบบเพิ่มคนมาก ๆ หรือจัดองค์กรแบบมีลำดับชั้นการบังคับบัญชาที่มีหลายระดับชั้น
- (8) สถาบันผู้แทนราษฎรและระบบราชการจะไม่ใช่มุ่งศูนย์กลางหรือเวทีทางการเมืองอีกต่อไป แต่เวทีทางการเมืองจะกว้างขวางรวมถึงกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอิทธิพลด้านต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย มีการจัดตั้งเป็นของตนเอง และต่างต้องการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์และความคิดเห็นโดยตรงต่อกลุ่มอำนาจทางการเมือง และสาธารณชนมากขึ้น
- (9) อำนาจใหม่คืออำนาจอ้างอิง (Referent Power) ที่เกิดจากการรู้ข้อมูลข่าวสารและความสามารถ ความรวดเร็ว ฉับไว ในการใช้ข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เป็นประโยชน์

(10) รัฐบาลที่จะมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพในปีใหม่นี้เป็นต้นไป ต้องเป็นรัฐบาลที่ทั้งรับผิชอบ (ต่อสภาผู้แทนราษฎร กลุ่มประชาชนต่าง ๆ) และเป็นรัฐบาลที่ฉับไวต่อการได้ตอบกับปัญหา-แก้ไขปัญหา

(11) ตั้งแต่ปีใหม่นี้เป็นต้นไป กระแสความคิดในการสร้างยุทธศาสตร์เพื่อรับกับอนาคตจะมีมากขึ้น และจะเกิดความคิดในการกำหนดระเบียบวาระแห่งชาติดีขึ้น จัดลำดับความสำคัญของเรื่องต่าง ๆ ที่ประเทศชาติและประชาชนต้องเผชิญในอีก 10-20 ปีข้างหน้า

(12) ความรู้สึกสากลนิยม และชาตินิยม จะเกิดขึ้นควบคู่กันไปกับความรู้สึกภูมิภาคนิยมและท้องถิ่น หรือชุมชนนิยม โดยจะเริ่มมีการยอมรับถึงความจำเป็นที่สังคมจะต้องมีความหลากหลาย ความแตกต่างโดยไม่แตกแยก

(13) จะเริ่มมีความคิดที่จะทบทวนโครงสร้างของระบบราชการใหม่หมด เพื่อรับกับความเปลี่ยนแปลง จะมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำงานมากขึ้น

(14) การกระจายอำนาจ จะได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง ๆ จัง ๆ และเป็นไปได้ว่าต่อไปจะมีรัฐมนตรีประจำภาค แทนการกระจุกตัวอยู่ทำเนียบรัฐบาล โดยการปฏิบัติงานของคณะรัฐมนตรีในอีก 4-5 ปีข้างหน้า จะทำโดยใช้ระบบเครือข่ายมากขึ้น

ศุภิกา ดวงมณี (2539) ได้ทำการวิจัยในเรื่อง "การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่าน World Wide Web ของสื่อมวลชนไทย" ซึ่งเป็นการศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องของเนื้อหาข่าวสาร ประกอบกับรูปแบบของสื่อมวลชนต่างประเภทกัน นำมาวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปในเรื่องรูปแบบ รวมทั้งศึกษาถึงทิศทาง และแนวโน้มของสื่อมวลชนไทยที่ปรากฏบน World Wide Web ซึ่งพบว่า ในอนาคตสื่อมวลชนไทยมีแนวโน้มที่จะใช้ World Wide Web เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารมากขึ้น ในรูปแบบที่ทันสมัยมากขึ้น ซึ่งจะแสดงถึงการพัฒนาการอีกด้านหนึ่งของอินเทอร์เน็ตได้เป็นอย่างดี

อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท,และคณะ(2536) จากการวิจัยในหัวข้อเรื่อง "เทคโนโลยีสารสนเทศและบทบาทในการพัฒนาสังคมไทย" ซึ่งในส่วนหนึ่งได้ศึกษาถึงผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในองค์กร โดยจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้น สามารถนำมาเทียบเคียงกับระดับประเทศได้อย่างดี โดยเฉพาะทางด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนที่อยู่ในสังคมที่พึ่งพาเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยได้ข้อสรุปว่า เทคโนโลยีสารสนเทศให้ผลทางด้านบวกมากกว่าด้านลบ และปัญหาและข้อจำกัดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านความพร้อม และความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีของบุคลากร

แนวโน้มการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจะมีการขยายตัวมากขึ้นทั้งขนาด ระบบที่ใช้เครือข่าย รวมถึงการให้บริการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน

ประวัติความเป็นมาของ อินเทอร์เน็ต

อินเทอร์เน็ต (Interconnecting Network) เป็นเครือข่ายที่มีต้นกำเนิดในสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ปี 2512 โดย หน่วยงานวิจัยขั้นสูง (Advanced Research Projects Agency : ARPA) ในสังกัดกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกา โดยขณะนั้นยังใช้ชื่อว่า อาร์พาเน็ต (ARPA Net) อาร์พาเน็ตในขั้นต้นเป็นเพียงเครือข่ายทดลองที่ตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนงานวิจัยด้านการทหาร ในขณะที่มีความตึงเครียดในยุคสงครามเย็น ระหว่างค่ายคอมมิวนิสต์และค่ายโลกเสรีนั่นเอง และมีจุดประสงค์หลักคือ เพื่อผลักดันให้เทคโนโลยีด้านการทหารสหรัฐ ก้าวหน้าสู่สภาพไซเบอร์เวต หลังจากทีสภาพไซเบอร์เวต สงครามเย็นสputnikขึ้นสู่วงโคจรรอบโลก ในปี พ.ศ. 2500 และสมรรถนะของการสื่อสารที่ไม่ตายของเครือข่ายคอมพิวเตอร์หากเกิดสงครามขึ้น ถึงแม้ว่าบางส่วนของเครือข่ายอาจถูกโจมตี และตัดขาดจากกัน สาเหตุนี้ อาร์พาเน็ตจึงได้กำเนิดขึ้น

การพัฒนาอาร์พาเน็ต ได้ดำเนินการมาเป็นลำดับภายใต้คณะทำงานที่ประกอบด้วยสำนักงานเทคนิคการประมวลผล (Information Processing Technniques Office)ในสังกัดของ อาร์พา, บริษัทบีบีเอ็น (Bolt Beranek and Newman, Inc.) ซึ่งได้รับการว่าจ้างจากอาร์พา และนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยเฉพาะจากมหาวิทยาลัย 4 แห่งคือ มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ที่ลอสแอนเจลิส, สถาบันวิจัยสแตนฟอร์ด, มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียที่ซานตา บาร์บารา และ มหาวิทยาลัยยูทาห์ กลุ่มผู้ร่วมงานจากทั้งมหาวิทยาลัยทั้งสี่แห่งนี้ ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาปริญญาโท และภายหลังเป็นที่รู้จักดีในชื่อ Network Working Group (NWG)

ในปี พ.ศ. 2512 มีการทดลองติดตั้งคอมพิวเตอร์เชื่อมต่อเข้าหากันเป็นครั้งแรก โดยมี โฮสต์หลักเป็นมินิคอมพิวเตอร์รุ่น 316 ของฮันนีเวลล์ คอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงเข้าหากันนี้ ต่างเป็นเครื่องคนละชนิดที่ใช้ระบบปฏิบัติการ (Operating System: OS)ต่างกัน และอยู่ในสถานที่ 4 แห่งคือ

(1) มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียที่ ลอส แอนเจลิส ใช้เครื่อง SDS Sigma 7 ภายใต้ระบบปฏิบัติการ SEX (Sigma EXecutive)

(2) สถาบันวิจัยสแตนฟอร์ด ใช้เครื่อง SDS 940 และระบบปฏิบัติการ Genie

(3) มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียที่ ซานตา บาร์บารา มีเครื่อง IBM 360/75 ภายใต้ระบบปฏิบัติการ OS/MVT

(4) มหาวิทยาลัยยูทาห์ ใช้เครื่อง DEC PDP-10 ภายใต้ระบบปฏิบัติการ Tenex

อาร์พาเน็ต นับว่าเป็นเครือข่ายทดลองที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง จึงมีหน่วยงานอีกหลายแห่ง เชื่อมต่อเข้ามาเพิ่มมากขึ้น จากสภาพของเครือข่ายทดลอง อาร์พาเน็ตจึงกลายเป็นเครือข่ายที่ใช้งานจริงในที่สุด

ปี พ.ศ. 2515 ได้มีการปรับปรุงหน่วยงานอาร์พา (Advanced Research Projects Agency : ARPA) และเรียกชื่อใหม่ว่า ดาร์พา (Defense Advanced Research Project Agency: DARPA) และต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2518 ดาร์พาได้ออนหน้าที่ดูแลรับผิดชอบอาร์พาเน็ตโดยตรงให้แก่ หน่วยการสื่อสารของกองทัพ หรือ ดีซีเอ (DCA: Defense Communications Agency) (ปัจจุบันคือ DISA: Defense Information Systems Agency) เนื่องจากอาร์พาเน็ตได้แปรสภาพจากเครือข่ายทดลอง เป็นเครือข่ายที่สามารถปฏิบัติงานได้จริงแล้ว

อาร์พาเน็ตได้มีการพัฒนาต่อมาเป็นลำดับ โดยการปรับปรุงระบบต่างๆ ภายในเพื่อให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2523 มีมหาวิทยาลัยเพียง 20 แห่งที่ต่อเชื่อมเข้ากับอาร์พาเน็ตแต่ยังมีหน่วยงานและมหาวิทยาลัยอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมากที่รอจะต่อเชื่อมระบบเข้าอาร์พาเน็ต เพราะอุปสรรคที่สำคัญคือ ดาร์พามีทุนวิจัยจำกัด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งขอบเขตการดำเนินงานของดาร์พาที่ต้องเน้นพนักงานวิจัยเพื่อกองทัพ จึงไม่สามารถให้เงินทุนสนับสนุนแก่หน่วยงานที่ทำงานด้านวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ทั่วไปได้ ผู้ใช้อาร์พาเน็ตในขณะนั้นจึงจำกัดอยู่แต่เพียงนักวิจัยคอมพิวเตอร์และหน่วยงานเอกชนที่มีงานวิจัยด้านการทหารกับ ดาร์พา และผู้ใช้ในหน่วยงานของกองทัพเท่านั้น จากข้อจำกัดของอาร์พาเน็ต และความต้องการใช้ระบบเครือข่าย ทำให้มีการก่อตั้งเครือข่ายเพื่องานวิจัยทั่วไปขึ้นอีกหลายเครือข่าย เช่น USENET (User's Network) เป็นที่ให้บริการข่าวสารทั่วไปในรูปของ กระดานข่าว (Bulletin Board) โดยสมาชิกจะส่งข่าวสารหรือบทความต่างๆ ไปเผยแพร่ โดยมีการแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ มากมาย ซึ่งในปัจจุบันก็ยังให้บริการอยู่ UUCP (Unix to Unix Copy) เป็นเครือข่ายที่ให้บริการหลักด้านการโอนถ่ายแฟ้มข้อมูล บริการข่าว และส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ BITNET (Because It's Time Network) เป็นเครือข่ายที่มีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานระดับ

มหาวิทยาลัยที่เชื่อมโยงศูนย์คอมพิวเตอร์ของแต่ละแห่งเข้าด้วยกัน บิตเน็ตเป็นเครือข่ายที่ครอบคลุมไปทั่วโลกเช่นเดียวกัน มีบริการหลักเช่นจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ค้นหารายชื่อผู้ใช้ การถ่ายโอนข้อมูลบางประเภท CSNET (Computer Science Network) เป็นเครือข่ายที่ต่อเชื่อมหน่วยงานด้านคอมพิวเตอร์และกลุ่มอุตสาหกรรมเข้าด้วยกัน ให้บริการหลายด้าน เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โอนถ่ายแฟ้มข้อมูล บริการข้อมูลข่าวสาร และการบริการให้ใช้ระบบจากระยะไกล ต่อมาได้รวมตัวกับ BITNET แต่ภายหลังก็ยุบตัวลงเพราะมีเครือข่ายเอ็นเอสเอฟเข้ามาแทน และFidoNet ซึ่งให้บริการด้านกระดานข่าว จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และการกระจายแฟ้มข้อมูล เป็นต้น

ปีพ.ศ. 2526 เครือข่าย อาร์พาเน็ต ถูกแบ่งแยกเครือข่ายสองเครือข่าย คือ เครือข่ายด้านการวิจัยและเครือข่ายของกองทัพ เครือข่ายด้านการวิจัยวิจัยยังใช้ชื่อว่า อาร์พาเน็ตเช่นเดิม ส่วนเครือข่ายของกองทัพเรียกว่า มิลเน็ต(MILNET) แต่ก็ยังได้รับการสนับสนุนจากกองทัพทั้งสอง เครือข่ายอยู่เช่นเดิม โดยในระยะแรก ทั้งอาร์พาเน็ตและ มิลเน็ตเป็นเครือข่ายหลักสำคัญหรือเครือข่ายกระดูกสันหลัง(Backbone) ที่ต่อเชื่อมเครือข่ายย่อยๆ เข้าด้วยกัน แต่ในภายหลัง ได้มีหน่วยงานหลักของสหรัฐอีกหลายหน่วยงาน ซึ่งมีเครือข่ายเชื่อมต่อเข้ามาอีก เช่น เอ็นเอสเอฟเอสเน็ต(NSFNET) และเครือข่ายของนาซา(NASA) ชื่อที่ใช้เรียกจึงเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาเป็นลำดับ จากอาร์พา อินเทอร์เน็ต เป็น เฟเตอร์ล รีเสิร์ช อินเทอร์เน็ต เปลี่ยนเป็น ทีซีพี/ไอพี อินเทอร์เน็ต จนกระทั่งเปลี่ยนมาเป็น อินเทอร์เน็ต ในที่สุด

ปี พ.ศ. 2528 มูลนิธิวิทยาศาสตร์แห่งชาติ หรือ เอ็นเอสเอฟของสหรัฐอเมริกา เป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งเห็นประโยชน์ของเทคโนโลยีเครือข่ายเพื่อการวิจัย จึงได้วางโครงการขยายโอกาสใช้ระบบเครือข่ายให้กว้างขวางออกไปมากยิ่งขึ้น โดยการให้ทุนสร้างศูนย์ซูเปอร์คอมพิวเตอร์ขึ้น 6 แห่ง ในปี พ.ศ. 2529 ได้มีการขยายระบบเครือข่ายที่ต่อเชื่อมศูนย์ซูเปอร์คอมพิวเตอร์เหล่านี้ใหม่ และให้ชื่อว่า เอ็นเอสเอฟเน็ต(NSFNET) และยังสามารถจัดสรรทุนให้มีการพัฒนาเครือข่ายส่วนภูมิภาค (Regional networks) กระจายไปทั่วประเทศ และยังต่อเชื่อมเข้ากับ อินเทอร์เน็ตด้วย ดังนั้น เมื่ออาร์พาเน็ตได้ดำเนินงานมาจนถึงจุดที่เทคโนโลยีได้ก้าวหน้าไปมาก และเครือข่ายมีขีดความสามารถไม่พอที่จะรับเป็น "กระดูกสันหลัง" ของอินเทอร์เน็ตอีก จึงได้ปลดระวางอาร์พาเน็ตลงในเดือนมีนาคม ปี พ.ศ. 2533 และโอนให้ เอ็นเอฟเอสเน็ตเป็นกระดูกสันหลังของ อินเทอร์เน็ต ร่วมกับเครือข่ายอื่นแทน

หลังจากนั้น อินเทอร์เน็ต มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วจาก ในช่วงแรกๆ ปี 2526 จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เป็น "โฮสต์" (Host) หรือเครื่องที่เป็นแม่ข่าย ในแต่ละเครือข่ายย่อยๆ ที่เชื่อมอยู่กับอินเทอร์เน็ตมีเพียง 213 โฮสต์ ปี 2529 ได้เพิ่มขึ้นเป็น 1,024 โฮสต์ และเมื่อต้นปี พ.ศ. 2536 ที่ผ่านมามีจำนวนถึงกว่า 1,000,000 โฮสต์ และมีจำนวน โฮสต์ ใหม่มากมายเพิ่มเข้าสู่ระบบทุกวัน และมีผู้ใช้รายใหม่ที่เป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันแล้ว คาดว่าจะมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลกกว่า 20 ล้านคน

อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

การเชื่อมต่อสู่อินเทอร์เน็ต มีจุดเริ่มต้นจากเครือข่ายคอมพิวเตอร์ระหว่างมหาวิทยาลัย (Inter-campus Network) จัดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ฉบับแรกถูกส่งผ่านทางอินเทอร์เน็ต ไปที่เมลเบิร์น ออสเตรเลีย โดยสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) ในปีพ.ศ. 2530

ในระยะแรก มีมหาวิทยาลัยและหน่วยงานเพียงของเอกชนเพียงไม่กี่แห่งที่ต่อเชื่อมเข้ากับอินเทอร์เน็ต เพื่อใช้งานเกี่ยวกับการวิจัยและการสื่อสารระหว่างประเทศ การใช้งานจึงอยู่ในวงจำกัด จนกระทั่ง เดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2535 การเชื่อมต่อสู่อินเทอร์เน็ตก็เริ่มเต็มรูปแบบ เนื่องจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เริ่มเปิดให้บริการโดยเชื่อมผ่านไปยังบริษัท UUNET Technologies บริษัทเอกชนที่ให้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ เวอร์จิเนีย อเมริกา ต่อมา ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ หรือเนคเทค (National Electronics and Computer Technology Center : NECTEC) ได้จัดตั้ง NECTEC Email Working Group (NWG) ด้วยเป้าหมายทางการศึกษาและการใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการวิจัย และได้จัดตั้งเครือข่ายไทยสาร (THAISARN : Thai Social/Scientific Academic and Research Network) ในเวลาต่อมา โดยได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยและบริษัทเอกชนหลายแห่ง รวมทั้งการสนับสนุนจาก ARRnet ของประเทศออสเตรเลียในการแลกเปลี่ยนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ระหว่างประเทศ

ปัจจุบันเครือข่ายไทยสาร มีหน่วยงานทั้งสิ้น 27 หน่วยงาน 34 เครือข่าย ประกอบไปด้วยสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจำนวน 20 หน่วยงาน หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ 7 หน่วยงาน และมีหน่วยงานต่างๆ ที่กำลังเตรียมการจัดตั้งศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตในหน่วยงานของตนเองอีกไม่น้อยกว่า 20 หน่วยงาน

เครือข่ายในประเทศไทยเชื่อมต่อเข้าอินเทอร์เน็ตในต่างประเทศสองแห่ง คือที่เนคเทค (NECTEC) และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทางเชื่อมต่อดังกล่าว จะเป็นทางสำรองซึ่งกันและกันเมื่อเกิดปัญหากับเส้นทางใดเส้นทางหนึ่ง

เมื่อการสื่อสารแห่งประเทศไทยได้ยินยอมให้เปิดการบริการอินเทอร์เน็ต ในเชิงพาณิชย์จากการเรียกร้องของหน่วยงานเอกชนหลายแห่ง จึงทำให้อินเทอร์เน็ต เป็นที่รู้จักและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งขณะนี้ (พ.ศ. 2540) การสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) ได้ให้สัมปทานไปแล้ว 16 แห่ง ทั้งที่เปิดทำการแล้ว และกำลังดำเนินงานอยู่ คือ

- (1) บริษัทอินเทอร์เน็ตประเทศไทย
- (2) บริษัท เคเอสซี คอมเมอร์เชียลอินเทอร์เน็ต
- (3) บริษัท ลีออสเลย์ อินฟอร์เมชั่น เซอร์วิส จำกัด
- (4) บริษัท สามารถไซเบอร์เน็ต จำกัด
- (5) บริษัท อินโฟร์นิวส์ จำกัด
- (6) บริษัทเอเซีย ออนไลน์ จำกัด
- (7) กลุ่มบริษัทยูไนเต็ดคอมมูนิเคชั่น จำกัด
- (8) บริษัท เอเน็ต จำกัด
- (9) กลุ่มบริษัทเทเลคอมเอเชีย จำกัด
- (10) บริษัทดีไอเดีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด
- (11) บริษัท ดาตาalayไทย จำกัด
- (12) บริษัท อินเตอร์ฟาร์อีส วิศวกรรม จำกัด(มหาชน)
- (13) บริษัท สยามทีวี แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น จำกัด
- (14) บริษัท ชมนันท์กรุป จำกัด
- (15) บริษัท ซี.เอส.คอมมิวนิเคชั่นส์ จำกัด
- (16) บริษัท คอมพิวเตอร์ ไมโครซิสเต็ม จำกัด

(ข้อมูลจาก นิตยสาร Internet Today, ปีที่2 ฉบับที่ 19 มกราคม 2540, หน้า 23)

สำหรับอินเทอร์เน็ตแล้วก็เช่นเดียวกับจุดประสงค์ของระบบเครือข่ายทั่วไป ที่มุ่งหวังให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าสูงที่สุด หนทางหนึ่งก็คือการเปิดบริการให้ผู้อื่นใช้งานร่วมกับ อินเทอร์เน็ต จึงมีศูนย์ และหน่วยให้บริการข้อมูลข่าวสารเช่น ข่าวประจำวัน สภาพดินฟ้าอากาศ ข้อมูลห้องสมุด และบทความทางด้านต่างๆ ตามความถนัดและความเชี่ยวชาญของแต่ละศูนย์บริการ

อินเทอร์เน็ตจึงเป็นเครือข่ายที่ผู้ใช้งานทั่วโลก มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างกว้างขวาง และมากที่สุด หากจะแยกประเภทของการให้บริการหลักๆ แล้วสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่

(1) จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mail: E-Mail) เป็นบริการรับส่งข้อความที่มีขั้นตอนคล้ายกับการส่งจดหมายทางไปรษณีย์ แต่เป็นระบบอัตโนมัติผ่านทางคอมพิวเตอร์ ผู้ใช้งานสามารถส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ถึงผู้ใช้งานที่เป็นสมาชิกของอินเทอร์เน็ต หรือเครือข่ายอื่นที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ได้ทั่วโลก

(2) ขนถ่ายแฟ้มข้อมูล แฟ้มข้อมูลและโปรแกรมต่างๆ เป็นบริการสำคัญอีกประเภทหนึ่งในอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เพื่อช่วยให้มีการพัฒนางานสำหรับการวิจัยมากขึ้น แฟ้มข้อมูลที่ให้ถ่ายโอนนั้น ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ข่าวสารประจำวัน บทความ รวมถึงโปรแกรมการใช้งานบนเครื่องคอมพิวเตอร์ต่างๆ

(3) ใช้โปรแกรมบนเครื่องคอมพิวเตอร์อื่น ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงเครื่องคอมพิวเตอร์ระบบอื่นในที่ห่างไกล ซึ่งมีโปรแกรมหรือบริการนอกเหนือไปจากที่ใช้อยู่ การสั่งให้โปรแกรมทำงานได้บนอีกเครื่องหนึ่งนั้น ช่วยให้ผู้ใช้ไม่ต้องเดินทางไปเครื่องนั้น

(4) บริการค้นหาไฟล์และฐานข้อมูล ในเครือข่ายมีคอมพิวเตอร์และแฟ้มข้อมูลจำนวนมาก จึงเป็นเรื่องยากที่จะค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ ในอินเทอร์เน็ต จึงมีโปรแกรมอำนวยความสะดวกช่วยในการค้นหาแฟ้มและฐานข้อมูลต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว

(5) กลุ่มสนทนา และข่าวสาร เนื่องจากมีผู้ใช้ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นจำนวนมากทั่วโลก จึงมีการจัดแบ่งกลุ่มเพื่อการแลกเปลี่ยนทัศนะและแสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่างๆ ผ่านทางระบบเครือข่าย

นอกจากนี้ ในปัจจุบันสามารถติดต่อกับอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบที่เป็น ระบบหลากหลายได้แล้ว โดยมีการติดต่อกับผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต แบบกราฟิก และการใช้งานที่ง่ายดายโดยไม่ต้องจดจำคำสั่งใช้งานต่างๆ เหมือนในขณะที่ใช้งานแบบอักขระอย่างเดิม ซึ่งเรียกว่าระบบเครือข่าย WWW หรือ World Wide Web ทำให้เกิดบริการใหม่ๆ เกิดขึ้นในช่องทางนี้อย่างมากมาย ทั้งการโฆษณาสินค้า

หลากหลายประเภท ที่มีทั้งภาพและเสียง หรือแม้แต่ภาพเคลื่อนไหว นิตยสาร อิเล็กทรอนิกส์
แนะนำภาพยนตร์ใหม่ๆ หรือแม้แต่ธนาคารก็มีให้บริการในอินเทอร์เน็ตแล้วเช่นกัน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การศึกษาความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมและทัศนคติของคนไทยที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต" (The Study of Opinions on Attitudes and Social Structure Factors Relating to the Development of Internet) เป็นงานวิจัยซึ่งศึกษาความเป็นมาและเป็นไปของ "อินเทอร์เน็ต" ในฐานะเทคโนโลยีชนิดหนึ่งซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทยเอง ก็มีการรับอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ในประเทศเพื่อประโยชน์ต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเช่นกัน ซึ่งก็เป็นสิ่งน่าสนใจจะศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ในการรับและการใช้อินเทอร์เน็ตดังกล่าว ตลอดจนผลกระทบของอินเทอร์เน็ตที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า ซึ่งจะมีส่วนที่จะดำเนินตามแนวทางการวิจัยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในอนาคต (Ethnographic Future Research) หรือเรียกโดยย่อว่า "การวิจัยเชิงอนาคต" ด้วยส่วนหนึ่ง ในภาพรวมจะใช้การวิเคราะห์ผลที่ได้ด้วยแนวคิดแบบ "ทฤษฎีวิพากษ์" (Critical Theory) ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการสื่อสารที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยในงานวิจัยจะเป็นการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่กำลังใช้อินเทอร์เน็ตอยู่ในปัจจุบัน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหลากหลายอาชีพ ที่มีความสนใจในเรื่องของอินเทอร์เน็ตเช่นเดียวกัน นำมาวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต และการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นต่อโครงสร้างสังคม, ความคิด เมื่ออินเทอร์เน็ต ก้าวเข้ามาในสังคมไทย

แหล่งข้อมูล และการเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูล แบ่งเป็น

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญใน สาขาที่เกี่ยวข้องกับ งานวิจัยชิ้นนี้ จำนวน 9 ท่าน โดยพิจารณาจากผลงานที่ผ่านมา รวมทั้งหน้าที่การงาน โดยมีรายชื่อต่อไปนี้

(1) คุณกมล ชาญศิลป์

บรรณาธิการบริหาร นิตยสารInternet Today

บรรณาธิการบริหาร นิตยสารInternet Today

สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540

(2) ดร. ครรชิต มัลลียงส์

รองผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540

(3) ดร. ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์

ผู้ประสานงาน บางกอกฟอรัม

สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540

(4) ดร. ทวีศักดิ์ กอนันตกุล

รองผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540

(5) ดร. เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (ยุค ศรีอาริยะ)

ประธานบริษัท วิทยุดี จำกัด

สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540

(6) คุณนันทวัลย์ ขวัญใจ

ผู้จัดการทั่วไป บริษัท เอ-เน็ต จำกัด

สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540

(7) พระไพศาล วิสาโล

วัดป่าสุคะโต อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540

(8) คุณพัฒนพันธุ์ วงษ์พันธุ์

หัวหน้าข่าวไอ ที หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ

สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540

(9) ศ.ดร.สุกัญญา สุตบรรทัด

อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ ภาควิชาวารสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540

2. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามผู้ที่ใช้งาน อินเทอร์เน็ตทั่วไป โดยไม่มีการจำกัดเพศ และวัย จำนวนทั้งสิ้น 100 คน

3. ข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เป็นหนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ รายงานการประชุม รายงานการวิจัย การสัมมนา เทปบันทึกเสียง วิดีโอเทป ฯลฯ หรือแม้แต่ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเอง อันเกี่ยวข้องกับเนื้อหาการวิจัยตามหัวข้อ และสามารถนำมาวิเคราะห์ หรืออ้างอิงเป็นหลักฐานในการวิเคราะห์ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบ่งเป็น 3 ช่วงคือ

1. ช่วงการค้นคว้าข้อมูล ซึ่งจะเป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารดังกล่าว จะรวบรวมตลอดระยะเวลาของการเก็บข้อมูลไปจนถึงช่วงสุดท้ายของการเก็บข้อมูลทุกประเภท

2. ช่วงการออกแบบสอบถาม จะดำเนินการตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์จนถึงสิ้นเดือนมีนาคม

3. ช่วงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จะดำเนินการตั้งแต่เดือน มีนาคมจนถึงสิ้นสุดสัปดาห์แรก เดือน เมษายน

เครื่องมือที่ใช้ และวิธีการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ

1. แบบบันทึก หรือแบบสังเกต (Note Taking or Observation Note) สำหรับใช้ในการบันทึก แบ่งกลุ่ม และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสาร หรือสื่อต่างๆ

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview form) สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ เป็นคำถามแบบปลายเปิด โดยมีลักษณะคำถามแบบจัดกรอบความคิดให้แก่ผู้ถูกสัมภาษณ์ และใช้ความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ของอดีต ปัจจุบัน อนาคต เพื่อตอบคำถามโดยสมมติฐาน หรือทฤษฎีของแต่ละคน คือ

2.1 กำหนดสภาพของโครงสร้างสังคมในปัจจุบันอย่างกว้างๆ ไว้เป็นกรอบอ้างอิงเปรียบเทียบ เพื่อการเข้าใจที่ตรงกันของผู้ถูกสัมภาษณ์

2.2 ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ สร้างภาพอนาคตในแง่ดีในแง่ของโครงสร้างสังคม และความคิดของไทย เนื่องจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต โดยไม่มีการวัดความน่าจะเป็นไปได้ เพียงแต่ให้อยู่ในพื้นฐานของความจริงและความเป็นไปได้ เกิน 0 %

2.3 ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ สร้างภาพอนาคตในแง่ร้าย ของโครงสร้างสังคมและโครงสร้างความคิดของไทย อันเนื่องมาจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต โดยมีข้อแม้เช่นเดียวกัน

2.4 ให้ผู้ให้สัมภาษณ์สร้างภาพในอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด

3. แบบสอบถาม (Questionnaire Form)เป็นคำถามปลายปิด และปลายเปิด เพื่อให้แสดงเหตุผล สำหรับหาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายบุคคลทั่วไปตามที่กำหนด โดยใช้กรอบที่เทียบเคียงครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยซึ่งมุ่งเน้นศึกษา ปัจจัยต่างๆ ภายในสังคมไทย ที่กำหนดความเป็นมา เป็นไปของอินเทอร์เน็ต รวมทั้งผลกระทบของอินเทอร์เน็ตเอง ที่มีต่อโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนไทย รวมทั้งศึกษาถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคมและโครงสร้างความคิด อันสืบเนื่องมาจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการหาสาเหตุของปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไข โดยการใช้การพรรณาวิเคราะห์คำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากแบบสอบถาม และจากข้อมูลที่เป็นเอกสารที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์ โดยการจำแนกแจกแจงแนวความคิดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือเป็นความเห็นร่วมของกลุ่มตัวอย่างจากการ สํารวจในแต่ละหัวข้อ แล้ววิเคราะห์ค้นหาและตรวจสอบคำอธิบายสำหรับกรณีที่มีแนวความคิดเบี่ยงเบน หรือขัดแย้งกับคนส่วนใหญ่ แล้วหาความสัมพันธ์ที่ปรากฏ เสร็จแล้วจึงนำมาวิเคราะห์หาจุดสรุป และหาแนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาหรือป้องกัน การขัดแย้งที่ปรากฏขึ้นในบทสรุป

บทที่ 4

ทัศนะจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

ข้อมูลที่น่าสนใจในบทนี้ จะเป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็น จากกลุ่มตัวอย่าง อันเกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต ปัจจัยที่เอื้ออำนวยและเป็นอุปสรรค ทั้งด้าน โครงสร้างสังคมและทัศนคติ ที่ส่งผลกับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย รวมทั้งข้อมูล เบื้องต้นในการใช้งานอินเทอร์เน็ตของผู้ใช้ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ดังจะได้นำเสนอผลการ วิจัยเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้อินเทอร์เน็ต
2. ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม
3. ปัจจัยด้านทัศนคติ
4. ผลกระทบที่เกิดจากอินเทอร์เน็ต

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

เนื่องจากผู้วิจัยมิได้มีการกำหนดว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งได้มีการตอบแบบสำรวจความคิดเห็นนั้น จะต้องเป็นกลุ่มใด เพศใด หรือมีภูมิลำเนาที่ใด เว้นเสียแต่ว่า ต้องเป็นผู้ที่กำลังใช้งานอินเทอร์เน็ตอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น ผู้วิจัยจึงขอแสดงข้อมูลทั่วไป ของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิจัย ดังนี้

- 1.1 ข้อมูลด้านอายุของกลุ่มตัวอย่าง
- 1.2 เพศ
- 1.3 ระดับการศึกษา
- 1.4 ที่อยู่ในปัจจุบัน
- 1.5 อาชีพ
- 1.6 ลักษณะและสถานภาพการใช้งานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

1.1 ข้อมูลด้านอายุของกลุ่มตัวอย่าง

จากการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้มีการแบ่งกลุ่มอายุ ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม เป็น 10 กลุ่ม ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีจำนวนประชากรดังนี้

อายุไม่เกิน 15 ปี	3%
อายุ 16 - 20 ปี	19%
อายุ 21 - 25 ปี	26%
อายุ 26 - 30 ปี	25%
อายุ 31 - 35 ปี	15%
อายุ 36 - 40 ปี	4%
อายุ 41 - 45 ปี	5%
อายุ 46 - 50 ปี	1%
อายุ 51 - 55 ปี	1%
อายุ 56 - 60 ปี	1%

1.2 เพศ

กลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วยปริมาณ เพศชาย และเพศหญิงดังนี้

เพศชาย	62%
เพศหญิง	38%

1.3 ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง สามารถแบ่งเป็นระดับต่างๆ ได้ดังนี้

ต่ำกว่าปริญญาตรี	19%
ปริญญาตรี	55%
ปริญญาโท	25%
ปริญญาเอก	1%

1.4 ที่อยู่ในปัจจุบัน

กรุงเทพมหานคร	85%
---------------	-----

จังหวัดในภาคกลาง 15%

1.5 อาชีพ

กำลังศึกษาอยู่ 39%

ทำงานแล้ว 58%

กลุ่มตัวอย่างที่เหลือ 3% ระบุว่า อยู่ในช่วงหางานทำ หรือ กำลังจะศึกษาต่อ

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอยู่ในปัจจุบัน ตีความโดยสรุปได้ว่า กลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดคือกลุ่มผู้มีอายุระหว่าง 21 ถึง 30 ปี ซึ่งอยู่ในวัยทำงาน และนับว่าเป็นกลุ่มคนยุคใหม่ สอดคล้องกับช่วงของการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล ที่เริ่มเข้ามาแพร่หลายในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2527 ถึงปัจจุบัน กลุ่มผู้มีอายุ 21 ถึง 30 ปีในปัจจุบัน จะมีอายุระหว่าง 8 - 17 ปีในเวลานั้น ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความร่วมสมัย กับยุคของคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลกำลังเฟื่องฟู จึงเป็นช่วงที่เหมาะสมกับการเริ่มต้นเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

กลุ่มผู้ใช้ส่วนใหญ่ จะเป็นเพศชาย อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และมีการศึกษาในระดับที่ค่อนข้างสูง ซึ่งจากข้อมูลอยู่ระหว่าง ปริญญาโท ปริญญาตรี ถึง 80% และโดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ทำงานแล้ว

1.6 ลักษณะและสถานภาพการใช้งานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต เช่น ระยะเวลาที่ใช้งานอินเทอร์เน็ต ลักษณะการใช้ลักษณะของสมาชิกอินเทอร์เน็ต สภาพที่พบจากการใช้งานอินเทอร์เน็ต ลักษณะต่างๆ สามารถแบ่งได้ดังหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1.6.1 ระยะเวลาในการทำความรู้จัก และเรียนรู้อินเทอร์เน็ต

1.6.2 รูปแบบการเป็นเจ้าของสิทธิ์ หรือการเป็นสมาชิกเพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ต

1.6.3 เหตุผลในการใช้งานอินเทอร์เน็ต

1.6.4 รูปแบบการบริการต่างๆ บนอินเทอร์เน็ต ที่มีผู้ชื่นชอบ และมีการใช้งานบ่อย

1.6.5 การเข้าถึงข้อมูล และบริการพิเศษต่างๆ ใน World Wide Web

1.6.1 ระยะเวลาในการทำความรู้จัก และเรียนรู้อินเทอร์เน็ต

(ก) ระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างรู้จักอินเทอร์เน็ต

เป็นการสำรวจว่ากลุ่มตัวอย่างเคยรู้จักอินเทอร์เน็ตมานานแล้วเท่าไร ได้ผลดังต่อไปนี้

- (1) มีผู้รู้จักอินเทอร์เน็ต มาแล้วตั้งแต่ 1 ปี ถึง 2 ปี 37%
- (2) มีผู้รู้จักอินเทอร์เน็ต มาแล้วตั้งแต่ 2 ปี ถึง 3 ปี 26%
- (3) มีผู้รู้จักอินเทอร์เน็ต มาแล้วตั้งแต่ 3 ปี ถึง 4 ปี 14%
- (4) มีผู้รู้จักอินเทอร์เน็ต มาแล้วไม่เกิน 1 ปี 13%
- (5) มีผู้รู้จักอินเทอร์เน็ต มาแล้วตั้งแต่ 4 ปี ขึ้นไป 10%

(ข) ระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างเริ่มใช้งานอินเทอร์เน็ต

เป็นการสำรวจว่ากลุ่มตัวอย่างเริ่มใช้งานอินเทอร์เน็ตมาแล้วเป็นระยะเวลาเท่าไร ซึ่ง

ผลที่ได้มีดังนี้

- (1) มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมาแล้ว ไม่เกิน 1 ปี 41%
- (1) มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมาแล้ว ตั้งแต่ 1 ปี ถึง 2 ปี 32%
- (2) มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมาแล้ว ตั้งแต่ 2 ปี ถึง 3 ปี 21%
- (5) มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมาแล้ว ตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป 6%

(ค) เวลาในการใช้งานอินเทอร์เน็ตต่อเดือน

เป็นการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการใช้เวลา ในการใช้งานอินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่าง ว่ามีการใช้งานอินเทอร์เน็ตเป็นเวลาเท่าไร โดยเฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งได้ผลดังนี้

- (1) ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ยมากกว่า 20 ชั่วโมง ต่อเดือน 40%
- (2) ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ย 11-15 ชั่วโมง ต่อเดือน 17%
- (3) ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ย 6-10 ชั่วโมง ต่อเดือน 17%
- (4) ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ย 16-20 ชั่วโมง ต่อเดือน 13%
- (5) ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ย ไม่เกิน 5 ชั่วโมง ต่อเดือน 13%

สรุป และตีความข้อมูล

ระยะเวลาโดยเฉลี่ย ที่กลุ่มตัวอย่างใช้งานอินเทอร์เน็ต มากที่สุดคือ มากกว่า 20 ชั่วโมงต่อเดือน สำหรับในประเทศไทยถือว่าเป็นการใช้เวลากับอินเทอร์เน็ตในระดับที่สูง เนื่องจากหากเป็น

สมาชิก บริษัทที่เป็น Internet Service Provider หรือ ISP แล้ว ส่วนใหญ่จะมีการจำกัดเวลาไว้ที่เดือนละไม่เกิน 20 ชั่วโมงซึ่งถือว่าเหมาะสมแล้วในแต่ละเดือน สำหรับการใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยทั่วไป เพราะหากสมาชิกใช้เวลาเกิน ก็จะถูกเรียกเก็บเงินเพิ่มเติม ตามเวลาที่ใช้เกิน นอกเหนือจากค่าบริการที่ต้องชำระเป็นประจำ หากพิจารณาแล้ว กลุ่มตัวอย่าง 40% ดังกล่าว น่าจะเป็นกลุ่มที่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ฟรี และไม่มีการจำกัดเวลา เช่น account จากสถานศึกษาบางแห่ง หรือองค์กรต่างๆ ที่มีนโยบายสนับสนุนแก่บุคลากรในสังกัด

1.6.2 รูปแบบการเป็นเจ้าของสิทธิ์ หรือการเป็นสมาชิกเพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ต

ในประเทศไทย การที่ใช้อินเทอร์เน็ตจะสามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้นั้น จะต้องเป็นสมาชิกเพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ตเสียก่อน ถึงจะสามารถต่อเข้าระบบได้ เนื่องจากต้องใช้รหัสผ่าน (Password) ดังนั้นการที่จะได้มาซึ่งสิทธิ์ในการใช้งานอินเทอร์เน็ตนั้น มีหลายกรณีด้วยกัน เช่นการเป็นสมาชิก ของบริษัทที่ให้บริการบอกรับสมาชิกอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider) ที่มีอยู่หลายแห่งด้วยกันในปัจจุบัน การได้รับสิทธิ์จากการเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ของสถาบันการศึกษาที่มีการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การเป็นพนักงานขององค์กรต่างๆ ที่ทั้งเป็นเจ้าของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเอง หรือจากการเป็นสมาชิกอินเทอร์เน็ต จนถึงกระทั่งการใช้สิทธิ์ของผู้อื่น ในการใช้งานอินเทอร์เน็ต (ซึ่งผู้วิจัยจะขอเรียกสิทธิ์ในการใช้งานอินเทอร์เน็ตนี้ว่า " Account " เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน) จากการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างมี account จากที่มาแตกต่างกันดังนี้

- (1) 31% เป็น account จากสถานศึกษาที่ศึกษาอยู่
- (2) 29% เป็น account จากบริษัท องค์กรที่สังกัดอยู่
- (3) 27% เป็น account จากการเป็นสมาชิกของ Internet Service Provider
- (4) 17% ใช้สิทธิ์ หรือ account ของผู้อื่น

จากข้อมูล พบว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณ 4% ที่มี account สองแบบร่วมกัน เช่น อาจจะได้ account จากสถานศึกษา หรือองค์กรที่สังกัด รวมทั้งเป็นสมาชิก Internet Service Provider ด้วย

การได้ account จากแหล่งต่างๆ เบื้องต้น เช่น จากการเป็นสมาชิกของ Internet Service Provider จะต้องเสียค่าใช้จ่ายตามอัตราที่บริษัทที่ให้บริการนั้นๆ กำหนด ส่วน account จากทั้งสถานศึกษา และบริษัทที่สังกัด จะเสียค่าใช้จ่ายหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับนโยบายขององค์กร หรือ

สถานศึกษานั้นๆ ซึ่งอาจจะต้องเสียค่าบำรุง หรือช่วยเหลือค่าใช้จ่ายบ้าง ซึ่งผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างพบว่าผู้ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการนี้ มี 31% และผู้ที่ได้ account มาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเลย ยกเว้นค่าบริการโทรศัพท์ มีถึง 69%

อย่างไรก็ตาม ได้มีการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในกรณีผู้ที่มี account แบบไม่ต้องเสียค่าบริการ ในกรณีที่หมดสิทธิ์ ใน account นั้นแล้วพบว่า

- (1) กลุ่มตัวอย่าง 34% ยินยอมเสียค่าใช้จ่ายเองเพื่อใช้งาน อินเทอร์เน็ตต่อไป
- (2) กลุ่มตัวอย่าง 30% ไม่แน่ใจว่าควรจะเสียค่าใช้จ่ายเองเพื่อใช้งาน อินเทอร์เน็ตต่อไปหรือไม่
- (3) กลุ่มตัวอย่าง 9% ไม่ยินยอมเสียค่าใช้จ่ายเองเพื่อใช้งาน อินเทอร์เน็ตต่อไป

สรุปและตีความข้อมูล

การที่จะรับอินเทอร์เน็ตมาใช้ในระดับปัจเจกนี้ จากข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มที่มีรายได้ ความรู้ และพื้นที่ ที่อยู่อาศัย มีปัจจัยพื้นฐาน เช่น โทรศัพท์ ไฟฟ้าพร้อม ในการรับอินเทอร์เน็ตมาใช้ทั้งสิ้น และเป็นประชากรส่วนน้อยของประเทศไทย แต่ก็ยังต้องมีเงื่อนไขส่วนตัวอีกมากมายที่จะตัดสินใจในการรับอินเทอร์เน็ตมาใช้ แสดงให้เห็นว่า การที่ประชากรจะมีศักยภาพในการใช้อินเทอร์เน็ตได้นั้น นอกจากจะต้องผ่านเงื่อนไขทางประชากรศาสตร์ เช่น ฐานะ ความรู้ อาชีพ และทางด้านภูมิศาสตร์ เช่น ที่ตั้งภูมิลาเนาซึ่งเอื้ออำนวยแล้ว ยังต้องผ่านกระบวนการทางทัศนคติของตนเองอีกด้วย ซึ่งหมายถึงการเห็นประโยชน์ ความชอบในตัวอินเทอร์เน็ต รวมทั้งค่านิยมต่างๆ ที่เป็นปัจจัยให้ตัดสินใจใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ และแน่นอนว่าประชากรซึ่งขาดเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยในการรับอินเทอร์เน็ต นั้นยังเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยในปัจจุบัน

และการที่มีกลุ่มตัวอย่างบางส่วน ใช้อินเทอร์เน็ต เพราะว่าไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายนั้น อาจจะตีความได้ว่า มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตบางส่วน มองอินเทอร์เน็ตเป็นสาเหตุ (Cause) คือ "ฟรี" จนถึงใช้การที่ "ตน" ใช้ จึงเป็น ผล (Effect) แทนที่จะมองว่า "ตน" เป็นสาเหตุ (Cause) ที่จะตัดสินใจเลือกใช้ "อินเทอร์เน็ต" ซึ่งเป็นผล (Cause) เนื่องจากมองว่าอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์หรือจำเป็น การที่เป็นเช่นนั้น อาจเกิดจากการชั่งน้ำหนักระหว่าง เงินที่ต้องเสียไป กับประโยชน์ที่จะได้รับก็ได้ ซึ่งถือว่าเป็นความรู้สึกคุ้มค่า เช่น บางคนอาจจะมองว่าอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ดี สามารถเขียนจดหมายถึง

ใครๆ ที่อยู่ต่างประเทศก็ได้ ไม่ต้องเสียค่าแถมบิตติดจดหมาย แพงๆ หรือต้องเดินไปส่ง ประโยชน์ในส่วนนี้จึงเป็นกำไร ในกรณีที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นสมาชิกอินเทอร์เน็ต แต่กลุ่มตัวอย่างจะรู้สึกผิดจากเดิม หากมองว่าถึงแม้ว่า จะสะดวก และประหยัดเวลาในการส่งจดหมายทางไกล(ไม่ก็ฉบับ)ในแต่ละเดือน แต่กลับต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างต่ำ 600 บาท เพื่อใช้บริการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งคำนวณแล้วค่าแถมบิตติดจดหมายทางไกล อาจไม่เกิน 200 บาท จึงมองว่าไม่คุ้มค่า ผู้วิจัยจึงมองว่า "ความคุ้มค่า" ในการใช้งานอินเทอร์เน็ต จึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการตัดสินใจรับอินเทอร์เน็ตมาใช้ในระดับปัจเจก นอกเหนือปัจจัยด้านอื่นๆ เช่น ค่านิยม ความรู้สึกทันสมัย การตามอย่างกัน ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญเช่นกัน

1.6.3 เหตุผลในการใช้งานอินเทอร์เน็ต

จากการสำรวจในเรื่องของเหตุผลหลัก ที่กลุ่มตัวอย่างใช้งานอินเทอร์เน็ต ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างมีเหตุผลในการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นดังนี้ :- (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- (1) เพื่อติดต่อส่งจดหมาย อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) กับเพื่อน หรือญาติที่อยู่ต่างประเทศ 48%
- (2) ติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ เช่น ตลาดหุ้น ส่งออก ข่าวก้าวไป ฯลฯ 37%
- (3) ค้นหาข้อมูลช่วยในการเรียน 29 %
- (4) จำเป็น เพราะต้องใช้ร่วมกับการทำงาน 26%
- (5) ไม่มีเหตุผลที่สำคัญ หรือเฉพาะเจาะจง 17%
- (6) เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นในกลุ่มสนทนาต่างๆ (Usenet, News group) 14%
- (7) เพื่อพูดคุยผ่านทางอินเทอร์เน็ต (Internet Phone) กับเพื่อน หรือญาติที่อยู่ต่างประเทศ 14%
- (8) อื่นๆ 10% เช่น เล่นเกมส์บนเครือข่าย เป็นต้น
- (9) เพื่อสั่งซื้อสินค้าต่างๆ 4%

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลข้างต้น (1.6.3) จะพบว่า เหตุผลหลักที่กลุ่มตัวอย่างใช้งานอินเทอร์เน็ต ก็คือการใช้งานอินเทอร์เน็ตในการสื่อสารกัน ด้วยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งถือเป็นความจำเป็นทางด้านสังคม ส่วนเหตุผลในระดับรองลงมาก็คือการใช้งานอินเทอร์เน็ตในการติดตามข่าวสารต่างๆ ค้นหาข้อมูลช่วย

ในการเรียน และความจำเป็นเพราะต้องใช้ร่วมกับการทำงานตามลำดับ ถือเป็นความจำเป็นในด้านงาน ซึ่งสามารถจะตีความได้ว่า สาเหตุที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเห็นความสำคัญของอินเทอร์เน็ตนั้น เพราะมีศักยภาพที่สำคัญอยู่ 2 ประการคือ

- ศักยภาพทางด้านสารสนเทศ ซึ่งหมายถึงศักยภาพที่ผู้ใช้สามารถเข้าไปหาข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ ได้มากมายแทบทุกเรื่องที่สนใจตามที่ต้องการ ไม่ว่าจากสำนักข่าวที่มีชื่อเสียงระดับโลก หรือสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนทั่วโลก โดยไม่ต้องเดินทางไปไหน

- ศักยภาพด้านการสื่อสารทางสังคม ซึ่งหมายถึงการติดต่อสื่อสารถึงกัน แบบตัวต่อตัวทั้งในรูปแบบของจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือการใช้เสียงพูดคุยกันเหมือนโทรศัพท์ทั่วไป(แต่เสียค่าโทรศัพท์เท่าที่เสียตามปกติ ทั้งๆ ที่โทรไปต่างประเทศ) แบบการกระจายข่าว หรือการคุยเป็นกลุ่มก็สามารถทำได้เช่นกัน เช่น การทำประกาศ หรือเสนอข่าวสารอะไรๆ ซึ่งใครๆ ในโลกก็สามารถเห็นได้ และสามารถตอบกลับ หรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องนั้นๆ ได้เช่นกัน เป็นต้น

1.6.4 รูปแบบการบริการต่างๆ บนอินเทอร์เน็ต ที่มีผู้ชื่นชอบ และมีการใช้งานบ่อย การสำรวจลักษณะบริการ หรือการเข้าถึงข้อมูลในลักษณะใด ที่กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบมากที่สุด เปรียบเทียบกับความถี่ในการใช้งาน (สามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) พบว่า

(1) บริการสืบค้นข้อมูล และท่องเครือข่ายบนอินเทอร์เน็ต (World Wide Web : WWW)

- กลุ่มตัวอย่าง 58% ใช้งานบ่อย
- กลุ่มตัวอย่าง 54% ชอบ เนื่องจากเป็นบริการที่ใช้งานง่าย สามารถสืบค้น และเชื่อมต่อไปยัง web site ที่มีข้อมูลต่างๆ ตามที่ต้องการโดยมีระบบติดต่อกับ ผู้ใช้ได้ทั้งภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว ทำให้น่าสนใจกว่าบริการรูปแบบอื่นๆ

(2) บริการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Electronics mail : E-mail)

- กลุ่มตัวอย่าง 52% ใช้งานบ่อย
- กลุ่มตัวอย่าง 36% ชอบ

(3) บริการถ่ายโอนข้อมูล (Files Transfer Protocol : FTP)

- กลุ่มตัวอย่าง 19% ใช้งานบ่อย
- กลุ่มตัวอย่าง 23% ชอบ

(4) บริการรับส่งข้อความพูดคุยโต้ตอบ ทางอินเทอร์เน็ต (Internet Relate Chat : IRC)

- กลุ่มตัวอย่าง 16% ใช้งานบ่อย
- กลุ่มตัวอย่าง 20% ชอบ
- (5) บริการกลุ่มข่าวสาร กลุ่มสนทนา (News group , Usenet)
 - กลุ่มตัวอย่าง 9% ใช้งานบ่อย
 - กลุ่มตัวอย่าง 9% ชอบ
- (6) บริการพูดคุยผ่านทางอินเทอร์เน็ตแทนการใช้โทรศัพท์ (Internet Phone)
 - กลุ่มตัวอย่าง 5% ใช้งานบ่อย
 - กลุ่มตัวอย่าง 6% ชอบ
- (7) อื่นๆ เช่น เล่นเกมส์บนเครือข่าย ทำนายโชคชะตา เป็นต้น
 - กลุ่มตัวอย่าง 3% ใช้งานบ่อย
 - กลุ่มตัวอย่าง 3% ชอบ

จากข้อมูลข้างต้น ไม่ได้มีการระบุว่าเป็นการใช้งานอินเทอร์เน็ต สำหรับช่วยในการทำงาน หรือเรียนแต่อย่างใด จึงมีการสำรวจการใช้งานของกลุ่มตัวอย่างว่าเคยใช้อินเทอร์เน็ตช่วยในการทำงานหรือเรียนหรือไม่ ผลจากการสอบถามปรากฏว่า:-

- (1) กลุ่มตัวอย่าง 33% ใช้อินเทอร์เน็ตช่วยในการทำงาน หรือเรียนเป็นประจำ
- (2) กลุ่มตัวอย่าง 31% ใช้อินเทอร์เน็ตช่วยในการทำงาน หรือเรียน พอสมควร
- (3) กลุ่มตัวอย่าง 21% ที่นานๆ ครั้ง จะใช้อินเทอร์เน็ตช่วยในการทำงาน หรือเรียน
- (4) กลุ่มตัวอย่าง 15% ไม่เคยใช้อินเทอร์เน็ตช่วยในการทำงาน หรือเรียนเลย

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลข้างต้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จะมีความชอบ และนิยมใช้อินเทอร์เน็ตในรูปแบบของ World Wide Web หรือ "WWW" มากที่สุดเพราะว่ามีลักษณะการใช้งานที่ง่าย และน่าสนใจดังที่กล่าวไปแล้ว อีกทั้งในปัจจุบัน การใช้บริการในแบบ WWW อย่างเดียว ก็สามารถให้บริการอื่นๆ ได้ในตัวเอง ไม่ว่าจะเป็น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การโอนถ่ายข้อมูล การพูดคุยตอบโต้

กันแบบ Realtime หรือที่เรียกว่า "Chat" เป็นต้น โดยไม่ต้องจดจำคำสั่งยุ่งยากเช่นในแบบ ตัวอักษร อย่างเดียวเหมือนในอดีต

สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างชอบ และใช้ WWW กันบ่อยมากที่สุดอีกประการหนึ่งก็คือ การท่องเที่ยว ใน Website ต่างๆ ที่มีความหลากหลายไม่ว่าจะทั้งด้านบันเทิง ข่าวสาร ธุรกิจ หรือบริการแปลกๆ ที่ไม่สามารถหาได้ในสังคมภายนอก ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างอาจไม่ได้ใช้บริการ WWW เพื่อหาข้อมูลแต่เพียงอย่างเดียวก็เป็นได้ โดยอาจจะใช้ทำธุรกรรมอื่นๆ ได้อีกมากมาย

ส่วนในแง่ของการติดต่อสื่อสารกันเช่น การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์นั้น กลุ่มตัวอย่างชอบ และนิยมใช้งานบ่อยเป็นอันดับสอง เพราะเนื่องจากสะดวก รวดเร็ว สามารถส่งได้ครั้งละหลายฉบับ ในการต่อเข้าอินเทอร์เน็ตแต่ละครั้ง ประหยัดกว่าการส่งจดหมายตามปกติ เพราะต้องเสียเวลาหลายวันกว่าจดหมายจะไปถึงจุดหมาย เสียค่าบริการแพง เมื่อปลายทางอยู่ต่างประเทศ และไม่แน่ใจว่าจะสูญหายหรือไม่

การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ จะแตกต่างกับการ Chat ทั่วๆ ที่เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลเช่นกัน จะสังเกตได้ว่าปริมาณร้อยละ ของผู้ที่ชอบ และความถี่ในการใช้บ่อยของบริการทั้ง 2 ประเภทแตกต่างกันมาก อาจจะเนื่องมาจากการ Chat นั้น จะต้องมีการโต้ตอบกันทันทีทันใด จึงจำเป็นที่คู่สนทนาจะต้องอยู่ตอบโต้กันในขณะที่นั้นด้วย ซึ่งเป็นการยากลำบากที่จะต้องนัดแนะกันเพื่อเข้ามาพูดคุยพร้อมๆ กัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว การ Chat จะเป็นการพูดคุยกับผู้ที่ไม่รู้จักกันเสียมากกว่า ถือเป็นการหาเพื่อนใหม่ ในต่างแดน

แต่อย่างไรก็ตาม หากรวมกลุ่มตัวอย่างที่ได้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อช่วยในการทำงาน หรือการเรียน"เป็นประจำ" กับ "พอสมควร" เข้าด้วยกันก็จะถือว่ามามีปริมาณเป็นส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างที่เดียว และปริมาณการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อประโยชน์ในด้านการงานหรือการเรียน ก็จะเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยเช่นเดียวกัน

1.6.5 การเข้าถึงข้อมูล และบริการพิเศษต่างๆ ใน World Wide Web

เนื่องจาก World Wide Web เป็นระบบการติดต่อกับผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในรูปแบบที่เป็น กราฟิก เสียง ภาพเคลื่อนไหว ที่ผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องจดจำคำสั่งยุ่งๆ ที่ใช้ในระบบอินเทอร์เน็ต

ยุคเริ่มต้น และยังสามารถเชื่อมต่อกันได้ทั่วโลก ทำให้วงการธุรกิจ หรือแม้แต่บุคคลทั่วไปสามารถอาศัยช่องทางเหล่านี้ มาประยุกต์เป็นเพื่อให้บริการรูปแบบต่างๆ ที่คล้ายคลึงกับบริการที่มีอยู่ในโลกภายนอกหลายรูปแบบ

จากการสำรวจการเข้าถึงข้อมูลและบริการต่างๆ ใน World Wide Web ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตนั้น มีหลายประเภทด้วยกันคือ

- (1) ประเภทให้ความบันเทิง 53%
- (2) ประเภทบริการข่าวสาร 51%
- (3) ประเภทบริการด้านวิชาการ 37%
- (4) ประเภทเบ็ดเตล็ด 29%
- (5) ประเภทเพื่อขายสินค้าต่างๆ 15%
- (6) ประเภทการบริการด้านธุรกิจ 14%
- (7) และไม่เคยใช้บริการ WWW 5%

จากบริการประเภทต่างๆ ข้างต้น ได้มีการนำเสนอข้อมูลทั้งในรูปแบบที่เป็นทั้งบทความ ภาพ เสียง หรือแม้กระทั่งรูปแบบภาพเคลื่อนไหว พบว่ามีข้อมูลที่เชื่อว่าเป็นข้อมูลด้านลบต่างๆ ภายใน Web site ที่มีอยู่มากมาย ซึ่งจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ บริการ WWW แล้วปรากฏว่าจากการใช้งานจริง กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลว่าเคยพบ Web site ลักษณะดังกล่าวต่อไปนี้:- (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- (1) Web site ที่มีรูปโป๊เปลือยไวบริการ หรือมีแนวโน้มเพื่อขายบริการทางเพศ 65%
- (2) Web site ที่มีข้อมูลในการ โฆษณาชวนเชื่อ สร้างความเข้าใจผิด หลอกลวง 29%
- (3) Web site ที่มีบทความ ข้อความ หรือภาพ ที่แสดงถึงความรุนแรง หยาดคาย 25%
- (4) Web site ที่มีบทความ ข้อความ หรือภาพ ล่วงล้ำสิทธิส่วนบุคคล 22%
- (5) Web site ที่มีพฤติกรรมกระทำความผิดทางปัญญา 20%
- (6) อื่นๆ เช่น การพนัน การใส่ร้ายป้ายสี 10%

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูล พบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้บริการ WWW เพื่อการบันเทิงเป็นอันดับหนึ่ง แต่หากจะตีความจริงๆ แล้ว ก็จะมีปริมาณใกล้เคียงกับผู้ที่ใช้เพื่อการบริโภคข่าวสาร และวิชาการด้วย ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มๆ เดียวๆ กันก็เป็นได้

สำหรับการพบ Website ที่ถือว่าเป็นการบริการ หรือข้อมูลด้านลบ จะเห็นได้ว่า Website ในลักษณะที่มีรูปโป๊ เปลือย หรือการขายบริการทางเพศถูกพบมากที่สุด แต่หากจะตีความตามประสบการณ์ของผู้วิจัยเองแล้ว เป็นไปได้ว่า เกิดจากความตั้งใจของกลุ่มตัวอย่างเองที่จะเข้าไปเพื่อดู ซึ่งอาจจะด้วยความอยากรู้อยากเห็นเป็นครั้งคราว หรือเป็นการใช้บริการเป็นประจำอยู่แล้วก็ตาม ในกรณีหลงเข้าไปใน Website ดังกล่าวโดยไม่ตั้งใจถือว่าเป็นประเด็นที่ถูกพบน้อยมาก

2. ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม

เป็นข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่จะแสดงถึงปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมไทย ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในสังคมไทยได้ โดยจะนำข้อมูลที่ได้ มาวินิจฉัยว่า โครงสร้างสังคมในส่วนใด ที่เอื้ออำนวย หรือเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตบ้าง เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อที่ 1

ในส่วนของปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม ที่เอื้ออำนวย และเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตนั้นผู้วิจัยได้แบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 หัวข้อดังนี้

- 2.1 มิติด้านข่าวสาร
- 2.2 มิติด้านเศรษฐกิจ
- 2.3 มิติด้านการเมือง

2.1 มิติด้านข่าวสาร

มิติทางด้านข่าวสาร ในที่นี้ สามารถแบ่งตามข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างดังนี้

- 2.1.1 สถานภาพของประเทศไทยทั่วไปกับยุคสังคมสารสนเทศ
- 2.1.2 ลักษณะการรับเทคโนโลยีของประเทศไทยโดยทั่วไป
- 2.1.3 ศักยภาพของสังคมไทย กับการใช้อินเทอร์เน็ต

2.1.4 ผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ในประเทศไทย

2.1.5 ความสัมพันธ์ของผู้ใช้ และเครือข่าย กับประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต

2.1.1 สถานภาพของประเทศไทยทั่วไปกับยุคสังคมสารสนเทศ

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพของประเทศไทย ว่าเข้าสู่ยุคของสังคมสารสนเทศแล้วหรือไม่ โดยแสดงความเห็นไว้สองประเด็นคือ

(1) กลุ่มตัวอย่าง 63% มีความเห็นว่า ประเทศไทยยังไม่เข้าสู่ยุคของสังคมสารสนเทศ โดยให้เหตุผลว่า ประเทศไทยยังเป็นสังคมการเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศก็ยังเป็นเกษตรกรอยู่ และบางส่วนในกลุ่มนี้ ให้เหตุผลว่า ประเทศไทยยังเป็นประเทศอุตสาหกรรมผสมกับการเกษตร ยังไม่ถึงในระดับของสังคมสารสนเทศ

(2) กลุ่มตัวอย่าง 37% มีความเห็นว่า ประเทศไทยเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศแล้ว ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะให้เหตุผลว่า เพราะปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกันทั่วไป มีการติดต่อสื่อสารกันโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และมีการตื่นตัวในเรื่องอินเทอร์เน็ต ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของสังคมสารสนเทศ

ถึงแม้จะมีผู้ตอบว่า ประเทศไทยเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศแล้วถึง 37% แต่เมื่อมีการให้กลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กับประเทศญี่ปุ่น ปรากฏว่า มีกลุ่มตัวอย่างเพียง 8% เท่านั้นที่เชื่อว่า ประเทศไทยมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเทียบเท่ากับประเทศญี่ปุ่น เมื่อเปรียบเทียบกัน และกลุ่มตัวอย่างถึง 87% ไม่เชื่อว่าประเทศไทยจะมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเทียบเท่าประเทศญี่ปุ่น

สรุปและตีความข้อมูล

คำตอบที่แตกต่างกันทั้ง 2 ประเด็น ระหว่าง "ประเทศไทยเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศแล้ว" และ "ประเทศไทยยังไม่เข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศ" ของกลุ่มตัวอย่าง สามารถตีความได้จากเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างได้ให้ไว้ว่า ทั้งสองกลุ่ม พิจารณาตัวบ่งชี้การเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศของประเทศไทยแตกต่างกัน กลุ่มที่เห็นว่าประเทศไทยยังไม่เข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศนั้น พิจารณาจากปริมาณการใช้งาน ความแพร่หลายของเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นหลักในการพิจารณา ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งนั้น พิจารณาจากยุคสมัย และถือว่าแม้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพียงบางส่วนก็ถือว่าเป็นการเข้าสู่ยุคสมัยของสังคมสารสนเทศแล้ว แม้เป็นเพียงเริ่มต้นก็ตาม

อีกเหตุผลหนึ่ง ก็คือเนื่องจากการตั้งคำถาม โดยใช้คำว่า "ยุค" จึงทำให้เกิดการตีความ สับสนของกลุ่มตัวอย่างได้ หากผู้วิจัยใช้คำถามให้ชัดเจนขึ้น เช่น "สังคมในประเทศไทย เป็นสังคม สารสนเทศหรือไม่ " น่าจะแก้ปัญหาคำถามตีความลงได้ และน่าจะได้คำตอบที่ชัดเจนมากขึ้น

และเช่นเดียวกัน ในส่วนของคำถามที่ว่า ประเทศไทย มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย เทียบเท่ากับประเทศญี่ปุ่นหรือไม่นั้น ถือว่าเป็นคำถามที่ทราบคำตอบในตัวเองอยู่แล้ว เนื่องจากเห็น ความแตกต่างกันชัดเจนเกินไป หากนำประเทศไทยไปเปรียบเทียบกับ ประเทศมาเลเซีย หรือ อินโดนีเซีย น่าจะได้ข้อมูลที่น่าสนใจได้มากกว่า

2.1.2 ลักษณะการรับเทคโนโลยีของประเทศไทยโดยทั่วไป

จากการสอบถามความคิดเห็น และให้เลือกว่าลักษณะการรับเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต ของประเทศไทยเท่าที่ผ่านมาในข้อใด ตรงกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด และสามารถเลือกคำตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ปรากฏว่า

(1) กลุ่มตัวอย่าง 49% มีความเห็นว่าประเทศไทยรับเทคโนโลยีทุกอย่างที่ เชื่อว่าจะสร้างความทันสมัย และสามารถก้าวทันโลก

(2) กลุ่มตัวอย่าง 21% มีความเห็นว่าประเทศไทยรับเทคโนโลยีโดยไม่ คำนึงถึงความเหมาะสมเท่าที่ควร

(3) กลุ่มตัวอย่าง 21% มีความเห็นว่าประเทศไทยรับเทคโนโลยีโดยมีผล ประโยชน์เป็นส่วนผลักดัน

(4) กลุ่มตัวอย่าง 10% มีความเห็นว่า ประเทศไทยเลือกรับเทคโนโลยีที่ เหมาะสมกับสภาวะของประเทศในเวลานั้นๆ เสมอ

(5) กลุ่มตัวอย่าง 3% ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม จากคำถามด้วยมุมมองที่แตกต่างออกไป ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้ว่า เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ในการที่จะรับ มาใช้ เพราะต้องเป็นไปตามกระแสโลก และ การรับส่วนใหญ่่มักจะเกิดจากกลุ่มที่มีกำลังทรัพย์ มี อำนาจ เป็นผู้นำสังคม มีความพร้อมที่จะรับเทคโนโลยีนั้นๆ มาใช้เสมอ

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลข้างต้น จะพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า การรับเทคโนโลยีของ ประเทศไทย มักจะเน้นหนักทางด้านเพื่อความทันสมัยเป็นหลัก อีกทั้งเป็นไปได้ว่าลักษณะการเช่นนี้ ไม่ได้มีการคำนึงถึงความเหมาะสมเท่าที่ควร ในส่วนนี้ สามารถสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่าง มีความเห็น

เกี่ยวกับการรับเทคโนโลยีของประเทศไทยเท่าที่ผ่านมา ว่าเป็นไปในด้านลบ กลุ่มตัวอย่างที่มีความเห็นว่าประเทศไทยรับเทคโนโลยีตามความเหมาะสมนั้น มีเพียง 10% เท่านั้น ในกรณีของอินเทอร์เน็ตก็เช่นเดียวกัน ที่เป็นเช่นนี้ อาจจะเนื่องจากว่ากลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ เกี่ยวกับการบริโภคเทคโนโลยี หรือสินค้าต่างๆ ของคนไทยเท่าที่ผ่านมา ว่ายังขาดการเตรียมการที่เหมาะสม ขาดการศึกษาวิจัยที่เพียงพอ และบางครั้งก็มีการรับเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดความสับสนเปลี่ยนแปลงความจำเป็นโดยไม่มีการผลิต หรือคิดค้นขึ้นเอง

สำหรับในข้อ (5) นี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า กรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการรับเทคโนโลยี เพราะต้องตามกระแสโลกนั้น อาจเป็นลักษณะเฉพาะของเทคโนโลยีบางประเภทเท่านั้นที่จำเป็น เช่น เทคโนโลยีการสื่อสาร คมนาคม หรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการใช้เพื่อติดต่อกับต่างประเทศ เพราะหากขาดเทคโนโลยีเหล่านี้แล้ว ก็เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นมากมาย ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเองก็มีความคิดเห็นคล้ายคลึงในลักษณะดังกล่าวหลายท่านด้วยกันในกรณีของอินเทอร์เน็ต แต่มีใช้ครอบคลุมว่าจะเป็นลักษณะเดียวกันในเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมทุกประเภท อินเทอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีที่เปิดช่องทางการสื่อสารแบบใหม่ การที่ประเทศไทยต้องการจะสื่อสารกับประเทศอื่นๆ ที่ใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อ ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการต่อเชื่อมระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่าง เช่นการที่จะติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นทางโทรศัพท์ ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องมีโทรศัพท์และสายโทรศัพท์ด้วยเช่นกัน

2.1.3 ศักยภาพของสังคมไทย กับการใช้อินเทอร์เน็ต

จากการสำรวจความคิดเห็นในเรื่อง "ศักยภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน พร้อมที่จะรับอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุดหรือไม่" นั้น พบว่า

(1) มีผู้เห็นว่าศักยภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน ยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้อย่างสูงสุด 69% โดยระบุว่าเพราะ ข้อจำกัดทางด้านการศึกษา ระบบโทรคมนาคม บุคลากรที่มีพื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ยังไม่เพียงพอ รวมทั้ง ราคาอุปกรณ์เช่น คอมพิวเตอร์ และค่าบริการอินเทอร์เน็ตยังสูงอยู่

(2) มีผู้เห็นว่าศักยภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน สามารถใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้อย่างสูงสุดแล้ว 23%

(3) ไม่ทราบ 8%

2.1.4 ผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ในประเทศไทย

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง ถึงความคิดเห็นในเรื่องของสัดส่วน ของผู้มีความรู้ความสามารถที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ในประเทศไทย ต่อประชากรทั้งหมด ปรากฏว่า:-

- (1) กลุ่มตัวอย่าง 61% มีความเห็นว่า มีสัดส่วน "น้อยมาก"
- (2) กลุ่มตัวอย่าง 33% มีความเห็นว่า มีสัดส่วน "น้อย"
- (3) กลุ่มตัวอย่าง 6% มีความเห็นว่า มีสัดส่วน "ปานกลาง"

และไม่มีกลุ่มตัวอย่างท่านใดเลย(0%)ตอบว่ามีจำนวนผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ในประเทศไทย เป็นส่วนใหญ่ของประเทศ

2.1.5 ความสัมพันธ์ของผู้ใช้ และเครือข่าย กับประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในเรื่อง "อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ แต่ต้องขึ้นอยู่กับผู้ใช้ และระบบเครือข่ายที่รองรับด้วย" พบว่า

- (1) มีผู้เห็นด้วยอย่างยิ่ง 85%
- (2) มีผู้เห็นด้วยบางส่วน 15%

และไม่มีกลุ่มตัวอย่างท่านใดที่ไม่เห็นด้วยเลยในข้อนี้ ถือเป็น 0%

สรุปและตีความข้อมูล

หากนำข้อมูลที่ได้ จากข้อ 2.1.3 - 2.1.5 มาพิจารณาประกอบกัน จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าศักยภาพของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต และเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ได้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต แต่ประเทศไทย ยังมีสัดส่วนผู้ที่มีความรู้ที่จะสามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตในปริมาณที่น้อยมาก เมื่อเทียบกับประชากรทั้งประเทศ รวมทั้งศักยภาพของสังคมไทยในด้านอื่นๆ เช่นระบบโทรคมนาคม ราคาของเทคโนโลยี ก็ยังเป็นข้อจำกัดอยู่มาก ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยเหล่านี้ยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญของสังคมไทยในการที่จะใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 มิติด้านเศรษฐกิจ

ต่อข้อถามในเรื่องของลักษณะเศรษฐกิจของประเทศไทย ว่าตรงกับลักษณะใด ปรากฏว่า:-

- (1) กลุ่มตัวอย่าง 40% มีความเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรม
- (2) กลุ่มตัวอย่าง 25% มีความเห็นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบผสมระหว่างเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม

(3) กลุ่มตัวอย่าง 22% มีความเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม

(4) กลุ่มตัวอย่าง 8% มีความเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลข้างต้น กลุ่มตัวอย่างยังคงมีความเห็นว่า ประเทศไทยยังเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมอยู่ ในส่วนรองลงมาจะเห็นว่าเป็นระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมผสมเกษตรกรรม และที่มีปริมาณใกล้เคียงกันก็คือความเห็นที่ว่าประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม ตรงนี้อาจจะตีความได้ว่าประเทศไทยน่าจะมีระบบเศรษฐกิจแบบผสมระหว่างอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม การใช้งานอินเทอร์เน็ตอาจจะยังไม่จำเป็นนักกับการใช้งานในระดับปัจเจก หรือในระดับผู้ใช้ปลายทางโดยทั่วไป (End User) นอกเสียจากการใช้อินเทอร์เน็ตในการสื่อสารเพื่อผลทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น

2.3 มิติด้านการเมือง

สำหรับมิติทางการเมือง ผู้วิจัยไม่ได้สำรวจโดยการตั้งคำถามในเรื่องของปัจจัยด้านมิติการเมืองแก่กลุ่มตัวอย่างโดยตรง หากแต่เปิดโอกาสให้ตอบคำถามปลายเปิดแบบให้เหตุผลถึงต้นเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดสถานการณ์ หรือสถานการณ์นั้นๆ ตามที่ได้ตอบมา เช่น "ท่านคิดว่าศักยภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน พร้อมทั้งจะรับอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุดหรือไม่" เมื่อกลุ่มตัวอย่างเลือกคำตอบที่คิดว่าตรงกับความเห็นของตนแล้ว ก็ต้องให้เหตุผลที่เลือกตอบข้อนั้นๆ ด้วย ซึ่งข้อมูลปัจจัยด้านมิติทางการเมืองจะอาศัยการพิจารณา ตรวจสอบการระบุเหตุผลถึงมิติด้านนี้ในแบบสอบถาม ซึ่งทำให้ได้แนวคิดที่น่าสนใจจากการกล่าวถึงมิติทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างดังจะประมวลเป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

2.3.1 ศักยภาพโดยส่วนตัวของนักการเมือง

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงทัศนะถึงศักยภาพและพฤติกรรมของนักการเมืองไทยเอาไว้ ดังจะประมวลเป็นประเด็นต่างๆ ด้วยกันดังนี้

(1) นักการเมืองไทยเองยังไม่มีความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอ

(2) นักการเมืองไม่มีความจริงใจ และฉ้อราษฎร์บังหลวง

(3) นักการเมืองไม่มีคุณภาพ ขาดวิสัยทัศน์ และขาดความสามารถในการบริหารบ้านเมือง

2.3.2 ประสิทธิภาพของรัฐบาล

กลุ่มตัวอย่างได้ระบุถึงประสิทธิภาพของรัฐบาลเอาไว้ดังนี้

- (1) รัฐบาลไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามนโยบายสนับสนุนเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศไทยได้อย่างที่ได้ประกาศไว้
- (2) รัฐบาลไม่ควบคุมดูแลอย่างทั่วถึง ทำให้ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.3.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการระบุถึงมากเป็นพิเศษดังนี้

- (1) การสื่อสารแห่งประเทศไทยเก็บค่าเช่าวงจรการสื่อสารในราคาแพง
- (2) หน่วยงานที่สนับสนุนโครงการด้านสารสนเทศอย่างจริงจัง เช่น NECTEC ยังขาดการสนับสนุนอย่างจริงจัง และติดขัดด้านงบประมาณ

สรุปและตีความข้อมูล

ข้อมูลที่กลุ่มตัวอย่างได้มีการระบุหาพิง จากการตอบแบบสอบถามในข้อต่างๆ เท่าที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางการเมืองที่ได้ประมวลมาแล้วนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทุกประเด็นที่ประมวลมาได้ มีความเกี่ยวข้องในเรื่องของการขาดประสิทธิภาพของโครงสร้างทางการเมืองการปกครองทั้งสิ้น ดังจะยกตัวอย่างความเป็นเหตุเป็นผลตามความเห็นของผู้วิจัยดังต่อไปนี้

- (1) ประเด็น นักการเมืองไทยเองยังไม่มีความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า เมื่อนักการเมืองยังขาดความรู้เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ ก็อาจจะทำให้นักการเมืองไม่สามารถควบคุมดูแลโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพได้

(2) ประเด็น นักการเมืองไม่มีความจริงใจนั้น อาจจะทำให้การประกาศนโยบายในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเพียงเพื่อการสร้างภาพส่วนตัวเท่านั้น แต่ไม่คิดจะปฏิบัติอย่างจริงจัง

(3) ประเด็น การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น ยกตัวอย่างเช่น การพัฒนาโครงการเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต เช่น โครงการต่างๆ ที่ NECTEC ได้พยายามสนับสนุน และดำเนินการอยู่ จะต้องอาศัยการร่วมมือจากหน่วยงานอื่นหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย การสื่อสารแห่งประเทศไทย เป็นต้น เมื่อมีการขอเพิ่มเลขหมายโทรศัพท์ ก็เกิดความล่าช้า และขลุกขลัก ประกอบกับการสื่อสารแห่งประเทศไทยยังให้เจ้าของธุรกิจการสื่อสารที่ผูกขาดอยู่ในราคาแพง ก็จะทำให้ต้องใช้งบประมาณสูงมากขึ้น

ในการนี้การสื่อสารแห่งประเทศไทยให้เจ้าของธุรกิจสื่อสารกับต่างประเทศ ซึ่งถือเป็นการร่วมทุน และคิดส่วนแบ่งรายได้ในอัตราสูง จึงส่งผลให้ค่าบริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์ในประเทศไทยอยู่ในอัตราที่สูงด้วยเช่นกัน

ข้อมูลข้างต้นในหลายประเด็นสอดคล้องต้องกันกับความเห็นในเรื่องศักยภาพของนักการเมือง ที่ ศ.ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต (2540) ได้กล่าวว่า

" ปัจจุบันภาครัฐไม่สามารถผลิตคนเก่ง และคนดีไว้ในระบบได้ โครงสร้างของระบบไม่เหมาะสม และไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก นอกจากนี้ ระบบการเมืองยังเป็นการชิงไหวชิงพริบทางการเมือง มีการซื้อสิทธิขายเสียงอย่างกว้างขวาง เป็นแบบอย่างที่ไม่ดี ขาดซึ่งจริยธรรม และเกิดการเลียนแบบในหมู่ข้าราชการเพื่อความก้าวหน้าซึ่งดีซึ่งเด่นโดยการชิงไหวชิงพริบ แต่ไม่ได้มุ่งที่การทุ่มเทสติปัญญาความสามารถเพื่อการทำงานอย่างตรงไปตรงมาต่อส่วนรวม มุ่งประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก ก่อให้เกิดการขาดความเป็นธรรมในระบบราชการ และขาดการพิจารณาโดยรอบคอบในแต่ละบุคคลในหมู่ข้าราชการ จึงเป็นมูลเหตุหลักที่ทำให้คนเก่งคนดีหลีกเลี่ยงระบบราชการ"

3. ปัจจัยด้านทัศนคติ (Attitude)

ปัจจัยทางด้านทัศนคตินี้ ผู้วิจัยจะพิจารณาทัศนคติของผู้ใช้ หรือกลุ่มตัวอย่างที่มีต่ออินเทอร์เน็ต ในด้านต่างๆ ตั้งแต่องค์ประกอบของทัศนคติ การรับรู้ ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก การคาดหวัง รวมทั้งการปฏิบัติต่ออินเทอร์เน็ต ทั้งระดับปัจเจกบุคคล และระดับสังคม โดยแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

- 3.1 ทัศนคติที่มีต่ออินเทอร์เน็ตในระดับปัจเจกบุคคล
- 3.2 ทัศนคติที่มีต่ออินเทอร์เน็ตในระดับสังคมไทย
- 3.3 การรับรู้ความหมายของอินเทอร์เน็ต (Perception)
- 3.4 ความคาดหวังในอินเทอร์เน็ต และผลที่ได้รับจากการใช้งานจริง

3.1 ทัศนคติที่มีต่ออินเทอร์เน็ตในระดับปัจเจกบุคคล

เป็นทัศนคติของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ที่มีต่ออินเทอร์เน็ตโดยตรง ซึ่งทัศนคตินี้แบ่งเป็นมิติ หรือองค์ประกอบต่างๆ ได้ดังนี้

- 3.1.1 ทัศนคติด้านความรู้ ความคิด เชิงประเมินค่า (Cognitive Component)
- 3.1.2 ทัศนคติด้านความรู้สึก (Affective Component or Emotions)
- 3.1.3 ทัศนคติด้านพฤติกรรมหรือความพร้อมที่จะแสดงออก (conative component)

3.1.1 ทัศนคติด้านความรู้ ความคิด เชิงประเมินค่า (Cognitive Component)

เป็นข้อมูลทางความรู้ความคิดเห็น อันเกิดขึ้นเนื่องจากการได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต จากคำถามที่ว่า "โดยภาพรวม อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์หรือไม่ " โดยไม่ได้ระบุผู้รับประโยชน์ เป็นประโยชน์ในตัวอินเทอร์เน็ตเอง กลุ่มตัวอย่าง 100% ให้ความคิดเห็นว่า โดยภาพรวมแล้วอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์

เป็นที่น่าสังเกตว่า หากเปลี่ยนคำถามโดยเฉพาะเจาะจงขึ้นในแบบสอบถามช่วงหลังว่า "อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อตัวผู้ตอบแบบสอบถามเองหรือไม่ " ผลที่ได้เปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อย คือ "มีประโยชน์" ลดลงเหลือ 90% "ไม่มีประโยชน์" 1% และ "สรุปไม่ได้" 9%

อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างที่เป็นส่วนใหญ่ (90%-100%) ก็ยังเห็นสอดคล้องกันในเรื่องประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต แม้ว่าจะใช้งานแล้ว ผู้ใช้ส่วนใหญ่ก็ยังมีความเห็นว่าอินเทอร์เน็ตมี

ประโยชน์กับตนจริง สนับสนุนความคิดเดิม แม้จะมีจำนวนผู้เห็นด้วยลดลงบ้างก็ตาม ซึ่งอาจจะมีเหตุผลมาจากการพิจารณาถึงการใช้งานจริงๆ ของกลุ่มตัวอย่างเองมากขึ้น รวมทั้งข้อจำกัดด้าน Infrastructure และความรู้ของตัวผู้ใช้อ้าง ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้อย่างเต็มที่

3.1.2 ทักษะด้านความรู้สึก (Affective Component or Emotions)

ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นข้อมูลที่ประเมินด้านอารมณ์และความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งทัศนคติในด้านนี้ นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ หรือศูนย์กลางของทัศนคติ จากคำถามที่ว่า "โดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างชอบอินเทอร์เน็ตหรือไม่ " กลุ่มตัวอย่างได้ให้คำตอบ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ทิศทาง คือ

(ก) ความรู้สึกทางบวก

จากข้อมูลที่ได้ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกทางบวกต่ออินเทอร์เน็ต คือ ให้คำตอบว่า "ชอบ" อินเทอร์เน็ตถึง 90%

(ข) ความรู้สึกทางลบ

จากข้อมูลที่ได้ กลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถามไม่มีผู้ใดมีความรู้สึกทางลบต่ออินเทอร์เน็ตเลย นั่นคือ ไม่มีผู้ตอบว่า "ไม่ชอบ" อินเทอร์เน็ต หรือคิดเป็น 0% นอกเสียจากให้คำตอบกลางๆ คือ "เฉยๆ" 10%

แต่เนื่องจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มในงานวิจัยขั้นนี้ ผู้วิจัยสำรวจเฉพาะกับผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น จึงทำให้ไม่ทราบว่า กลุ่มตัวอย่าง "ชอบอินเทอร์เน็ต ก่อนแล้วถึงใช้ " หรือ "เมื่อใช้แล้วถึงชอบ" หรือ "ยิ่งใช้ยิ่งชอบ" สิ่งนี้จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาต่อไป

3.1.3 ทักษะด้านพฤติกรรมหรือความพร้อมที่จะแสดงออก (conative component)

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องสอบถามในเรื่องการตัดสินใจว่าจะใช้หรือไม่ ข้อมูลส่วนนี้จึงเป็นการแสดงความคิดเห็นที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะการใช้งานอินเทอร์เน็ตที่ไม่ถูกต้อง หรือการใช้งานในด้านลบ(negative use) ของอินเทอร์เน็ตเพียงด้านเดียว ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทราบว่า เป็นเรื่องที่หมิ่นเหม่ ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งกฎหมายของประเทศไทย แต่ถือว่าเป็นการทดสอบทัศนคติด้านพฤติกรรมด้วยเช่นกัน โดย

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความเห็น ว่าการใช้งานอินเทอร์เน็ตในทางที่ไม่ถูกต้องดังกล่าวมีลักษณะที่ แจกแจงตามความเห็นได้ ดังนี้ (กลุ่มตัวอย่างสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(1) กลุ่มตัวอย่าง 74% มีความเห็นว่า การส่งข่าวสาร ภาพ เสียง ข้อความ สร้างความเสื่อมเสียให้กับผู้อื่น ถือว่าเป็นการใช้งานอินเทอร์เน็ตด้านลบ เช่น การนำภาพ ศีรษะผู้มีชื่อเสียง หรือดาราต่างๆ มาตัดต่อประกอบกับภาพส่วนตัวที่เป็นภาพเปลือย เป็นต้น

(2) กลุ่มตัวอย่าง 68% มีความเห็นว่า การซื้อ-ขายของ หรือบริการที่ผิด กฎหมาย เช่น ของหนีภาษี การพนัน ขายบริการทางเพศ ภาพเปลือย ถือว่าเป็นการใช้งาน อินเทอร์เน็ตด้านลบ

(3) กลุ่มตัวอย่าง 60% มีความเห็นว่า การละเมิดลิขสิทธิ์ ละเมิด ทรัพย์สินทางปัญญา ถือว่าเป็นการใช้งานอินเทอร์เน็ตด้านลบ

(4) กลุ่มตัวอย่าง 58% มีความเห็นว่า การลักลอบบุกรุกเครือข่าย ถอดรหัส โปรแกรมข้อมูล ถือว่าเป็นการใช้งานอินเทอร์เน็ตด้านลบ

(5) กลุ่มตัวอย่าง 53% มีความเห็นว่า การโกหก หลอกลวง สร้างความ เข้าใจผิดให้ผู้อื่น ถือว่าเป็นการใช้งานอินเทอร์เน็ตด้านลบ

จะสังเกตได้ว่าโดยส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่าง (เกินกว่า 50%) จะมีความเห็นว่า ลักษณะการใช้งานอินเทอร์เน็ตทั้ง 5 ข้อข้างต้น ล้วนเป็นการใช้งานที่หมิ่นเหม่ ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งกฎหมายของประเทศไทยทั้งสิ้น

ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง 51% ยอมรับว่าเคยใช้งานอินเทอร์เน็ตในด้านลบดังกล่าว โดย แบ่งได้ดังนี้

- (1) ทุกครั้ง หรือเกือบทุกครั้งที่ใช้งานอินเทอร์เน็ต 2%
- (2) ค่อนข้างบ่อย 1%
- (3) เคยบ้าง 48%
- (4) ไม่เคยใช้เลย 40%

โดยการใช้งานของกลุ่มตัวอย่างในลักษณะดังกล่าวนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะ เน้นหนักไปทางด้านการเข้าไปใน "web site" ที่มีภาพโป๊ เปลือย ไวให้ดู อันอาจเนื่องมาจาก ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายถึง 62%

นอกจากนี้ ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อบริการในเรื่องของการพนันนั้น จะทำให้เกิดผลอย่างไรต่อสังคมไทย มีผู้แสดงความคิดเห็น 47% และไม่ออกความคิดเห็น 53% เนื่องจากไม่เคยเห็น web site ที่มีการให้บริการการพนันดังกล่าว และไม่มีความเห็นในส่วนนี้ ส่วนกลุ่มตัวอย่าง 47% ที่ได้แสดงความคิดเห็น ได้แสดงความเห็นโดยแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ ที่น่าสนใจดังนี้

- (1) ทำให้คนในสังคมมีช่องทางการลักลอบเล่นการพนันได้ง่ายดายมากขึ้น
- (2) อาจทำให้เป็นช่องทางในการฟอกเงิน
- (3) จะทำให้สังคมเสื่อมโทรม เนื่องจากง่ายในการเข้าถึง
- (4) รัฐบาลควรจะหามาตรการควบคุม
- (5) ถือว่าไม่น่าจะมีผลอะไร เพราะในสังคมมีบ่อนการพนันอยู่แล้วมากมาย

สรุปและตีความข้อมูล

ในส่วนของการเข้าใช้ บริการใน Web Site ที่มีภาพโป๊ เปลือย ของกลุ่มตัวอย่างนั้น เป็นไปได้ว่าเนื่องจากยังไม่มีมาตรการควบคุมทางด้านกฎหมายที่ชัดเจน และผู้ใช้บริการมีความเป็นส่วนตัวที่จะใช้บริการเมื่อไรก็ได้ หากมีอุปกรณ์ที่ใช้ต่อเชื่อมเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นของตนเอง โดยไม่ต้องออกไปซื้อหา ซึ่งอาจจะเกิดความอับอายเนื่องจากวัฒนธรรมประเพณีของไทยยังไม่ยอมรับ โดยเฉพาะผู้ใช้บริการบางกลุ่มที่ยังเป็นเยาวชน ก็อาจเลือกที่จะใช้ช่องทางทางอินเทอร์เน็ต เพื่อการใช้บริการดังกล่าวได้ง่าย ถูก และปลอดภัยจากการสอดส่องดูแลของผู้ปกครอง

ส่วนในการใช้อินเทอร์เน็ตไปในทางลบกรณีอื่นๆ เช่นการสร้างความเสี่ยงให้เกิดแก่ผู้อื่น ดังที่เคยเกิดขึ้นแล้ว เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายที่มีความชัดเจนในการควบคุม การรองรับทางด้านกฎหมายก็ยังไม่ถูกกำหนดขึ้น โดยเฉพาะในประเทศไทย นอกจากนี้ การติดตามหรือตรวจสอบผู้กระทำความผิด ก็เป็นสิ่งที่ยาก รวมทั้งผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในทางดังกล่าวก็ทราบว่าจะไม่มีใครรู้ว่าตนเป็นผู้กระทำ จึงไม่เกิดความอับอายที่จะกระทำ หากเปรียบเทียบการกระทำที่คล้ายคลึงกันในสังคมภายนอก ซึ่งจะสังเกตได้ว่า บ่อยครั้งการใช้งานอินเทอร์เน็ต จะเห็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ก้าวร้าว หยาบโยน ผิดปกติวิสัยที่จะพบได้จากสังคมภายนอกเป็นประจำ อันอาจเรียกได้ว่า "เป็นทางระบายของการสื่อสารที่ต้องห้าม ในช่องทางการสื่อสารปกติ " ซึ่งถือเป็นกรณีที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

3.2 ทศนคติที่มีต่ออินเทอร์เน็ตในระดับสังคมไทย

สำหรับข้อมูลส่วนนี้ เป็นการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างว่า อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์

ในระดับใดต่อสังคมไทยโดยใช้มุมมองส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างเอง เมื่อมีเรื่องของสังคมไทยเป็นกรอบ ซึ่งแบ่งระดับตามความคิดเห็นได้แตกต่างกันดังนี้

(ก) อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อสังคมไทยมาก

มีกลุ่มตัวอย่างซึ่งเห็นว่า อินเทอร์เน็ต มีประโยชน์ต่อสังคมไทย "มาก" 39% ซึ่งได้มีการให้เหตุผลเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า อินเทอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยี ที่สามารถทำให้คนไทยสามารถสื่อสารข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วขึ้น ได้รับข่าวสารที่เป็นความรู้ได้มากมาย มีวิสัยทัศน์กว้างขึ้น ยังประโยชน์ให้ประเทศสามารถพัฒนาไปได้เร็วขึ้น

(ข) อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อสังคมไทยพอสมควร

มีกลุ่มตัวอย่างซึ่งเห็นว่าอินเทอร์เน็ต มีประโยชน์ต่อสังคมไทย "พอสมควร" 48% ซึ่งมีการให้เหตุผลไว้ใกล้เคียงกัน และคล้ายคลึงกับในข้อ (ก) หากแต่มีการพิจารณาปัจจัยที่เป็นเหตุให้อินเทอร์เน็ตไม่สามารถส่งผลสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมไทยได้เต็มที่ เช่น คนไทยชอบใช้ไปในทางที่ค่อนข้างไร้สาระ หรือหาความบันเทิงส่วนตัวมากเกินไป ราคาค่าสมาชิกอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยราคาสูง ผู้ใช้ยังมีจำนวนน้อย และจำกัดอยู่เพียงบางกลุ่ม รวมทั้งพื้นฐานด้านระบบสื่อสารของไทยยังไม่ดีพอ

(ค) อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อสังคมไทยน้อย

มีกลุ่มตัวอย่างซึ่งเห็นว่าอินเทอร์เน็ต มีประโยชน์ต่อสังคมไทย "น้อย" 13% โดยให้เหตุผลเช่นเดียวกับข้อ (ข) และยังเสริมในเรื่องของโทษจากการมีภาพโป๊ ในอินเทอร์เน็ต และความสามารถในการเลือกรับและแยกแยะข่าวสารของคนไทยยังไม่มีประสิทธิภาพพอ รวมทั้งระดับการศึกษา และฐานะความยากจนของประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมไทย

อย่างไรก็ตามไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่า อินเทอร์เน็ตไม่มีประโยชน์ต่อสังคมไทยเลย หรือเป็น 0%

สรุปและตีความข้อมูล

จากผลข้อมูลที่ได้ การประเมินระดับประโยชน์ที่สังคมไทยจะได้จากอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกัน สัมพันธ์กับการพิจารณาถึงมิติ และปัจจัยต่างๆ เช่นเวลา สภาพแวดล้อม ในสังคมไทยของกลุ่มเป้าหมายได้มากน้อยต่างกัันนั่นเอง ซึ่งอยู่ที่ผู้ตอบจะใช้กรอบความคิดอย่างไร โดยจะสังเกตได้เป็นสองประการ คือ

(1) ประโยชน์ในตัวของอินเทอร์เน็ตเอง ที่มีต่อสังคม หากไม่พิจารณาถึงสภาพแวดล้อมในการใช้งานอินเทอร์เน็ต หรือองค์ประกอบร่วมต่างๆ ในสังคมที่ใช้อินเทอร์เน็ตแล้ว อินเทอร์เน็ตจะมีประโยชน์มหาศาล

(2) ประโยชน์จากการใช้อินเทอร์เน็ตภายใต้เงื่อนไขของสังคมไทย ซึ่งหมายถึงการพิจารณาโดยใช้สิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบร่วมต่างๆ ในสังคมที่เป็นอยู่ รวมทั้งลักษณะการใช้งานศักยภาพของผู้ใช้มาประเมินประโยชน์ของอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าการใช้กรอบความคิดเช่นนี้จะสามารถประเมินอินเทอร์เน็ตได้ถูกต้องตามความเป็นจริงที่จะเกิดขึ้นในสังคมใดๆ ได้ใกล้เคียงความจริงที่สุด

แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากข้อมูลที่ได้ ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจะเป็นไปในทิศทางที่เห็นว่า อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อสังคมไทยพอสมควร หรือมีประโยชน์มากเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นความคิดเห็นด้านบวก

3.3 การรับรู้ความหมายของอินเทอร์เน็ต (Perception)

การรับรู้ความหมาย หรือการมองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งในที่นี้คืออินเทอร์เน็ตนั้น จะเป็นการแสดงถึงการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างว่า อินเทอร์เน็ตถูกนำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ความทรงจำของกลุ่มตัวอย่างอย่างไร ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ก็จะมีการรับรู้ และกำหนดความหมาย ภาพพจน์ หรือโครงสร้างแบบคร่าวๆ (Schemata) ของอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับมาในแต่ละบุคคล ซึ่งในทางกลับกัน การสำรวจการรับรู้ หรือการมองดังกล่าว ก็จะสามารถทำให้กำหนดท่าทีของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่ออินเทอร์เน็ตได้

จากคำถามที่ว่า "กลุ่มตัวอย่างมองว่าอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างไร" กลุ่มตัวอย่างได้ให้คำตอบดังกล่าวโดยถือเป็นการกำหนดทิศทางการมองอินเทอร์เน็ตไว้หลายๆ ด้าน (สามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่ม โดยมองว่าอินเทอร์เน็ต:-

(ก) ด้านบวก (Positive)

- (1) เป็นเทคโนโลยีการสื่อสารทันสมัย 77%
- (2) เป็นสิ่งที่แสดงถึงความก้าวหน้าของมวลมนุษย์ 46%
- (3) น่าสนใจ เพราะเป็นสิ่งใหม่น่าลอง 30%
- (4) เป็นเรื่องน่าทึ่ง ที่มนุษย์คิดค้นขึ้น 23 %
- (5) สามารถแก้ปัญหาในสังคมได้มากมาย 17%

(ข) ด้านลบ (Negative)

- (1) เป็นสิ่งที่อาจจะนำมาซึ่งปัญหาต่อสังคมได้ในภายหลัง 30%

(ค) กลางๆ (Neutral)

- (1) เหมือนดาบสองคม มีทั้งประโยชน์และโทษ 84%
- (2) เป็นสิ่งที่สร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่สังคม 52%
- (3) เป็นเพียงเทคโนโลยีแบบหนึ่ง ไม่มีอะไรพิเศษ 6%

ผู้วิจัยได้มีการสำรวจเพิ่มเติมถึงแนวความคิดที่ว่า " การใช้อินเทอร์เน็ต อาจสามารถแก้ไข ปัญหาหลายอย่างในสังคมได้ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจสร้างปัญหาใหม่ๆ ขึ้นมาแทนด้วยเช่นกัน" ซึ่ง จะแสดงให้เห็นถึงการรับรู้ทางด้านปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากอินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่าง ออกมา ในรูปของการแสดงความเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยต่อแนวความคิดดังกล่าว พบว่า

- (1) กลุ่มตัวอย่าง 75% เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- (2) กลุ่มตัวอย่าง 17% ไม่ออกความเห็น
- (3) กลุ่มตัวอย่าง 8% ไม่เห็นด้วย

ถึงแม้ว่าคำตอบข้างต้น จะแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับรู้ และยอมรับถึง ปัญหาที่อาจจะเกิดจากอินเทอร์เน็ตก็ตาม แต่ต่อคำถามที่ว่า "กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติโดยรวมอย่างไร ต่ออินเทอร์เน็ต" ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างก็ยังมีทัศนคติโดยรวมต่ออินเทอร์เน็ตดังนี้คือ "ดีมาก" 22% "ดี" 46% "ค่อนข้างดี" 27% "เฉยๆ" 5%

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลที่ได้ในข้อนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่า อินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งซึ่งสามารถแก้ ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้มากมายอะไร เพราะมีเพียง 17%เท่านั้น ที่มีความเห็นดังกล่าว ซึ่งหาก พิจารณาแล้ว ผู้วิจัยเข้าใจว่ากลุ่มตัวอย่างสนใจความเป็นเทคโนโลยีใหม่ของอินเทอร์เน็ต ความ ทันสมัย (77%) และเป็นสิ่งที่แสดงถึงความก้าวหน้า(46%) โดยมองว่าอินเทอร์เน็ตจะสามารถสร้าง ความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคม 52% และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจจะเป็นปัญหาหรือไม่ก็ได้ มากกว่าที่จะพิจารณาว่าตัวอินเทอร์เน็ตจะเข้ามาแก้ปัญหาดังกล่าว ที่มีอยู่เดิมในสังคม โดยพิจารณา

จากที่กลุ่มตัวอย่างมองว่า อินเทอร์เน็ตอาจนำมาซึ่ง ปัญหาต่อสังคมในภายหลังได้ ซึ่งมีถึง 30% แต่กลุ่มตัวอย่างก็ยังคงมีทัศนคติโดยรวมที่ดี ต่ออินเทอร์เน็ต อยู่นั่นเอง

ข้อมูลที่น่าสนใจก็คือ กลุ่มตัวอย่างถึง 84% มองว่า อินเทอร์เน็ตเป็นเหมือนดาบสองคม มีทั้งประโยชน์และโทษ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างไม่ได้มองเห็นแต่ด้านที่มีประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตแต่เพียงอย่างเดียว แต่ก็ได้รับรู้ว่าอินเทอร์เน็ตก็มีส่วนที่เป็นโทษอยู่ด้วยเช่นกัน แต่การที่จะเกิดโทษของอินเทอร์เน็ตหรือไม่ นั้น อยู่ที่ผู้ใช้ ใช้คอมพิวเตอร์ด้านใด

จากปริมาณร้อยละที่เกิดจากการสำรวจการรับรู้ดังกล่าว จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมองอินเทอร์เน็ตว่า เป็นสิ่งที่ทันสมัย แสดงถึงความก้าวหน้าของมวลมนุษย ถึงแม้ว่าจะสามารถให้ทั้งประโยชน์และโทษก็ตามก็ย่อมขึ้นอยู่กับการใช้งาน แต่ไม่ได้มองว่าอินเทอร์เน็ตจะมีพิษภัยแต่อย่างไร โดยสังเกตจากจำนวนร้อยละที่ค่อนข้างน้อย นั่นก็ว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ได้มองอินเทอร์เน็ตไปในทางลบ

3.4 ความคาดหวังในอินเทอร์เน็ต และผลที่ได้รับจากการใช้งานจริง (Expectation and Result)

3.4.1 ความคาดหวัง ถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากอินเทอร์เน็ต

3.4.2 ผลที่ได้รับจากการใช้อินเทอร์เน็ตจริง

3.4.3 ความถี่ในการค้นพบข้อมูลในอินเทอร์เน็ตตามที่ต้องการ

3.4.4 เวลาที่ใช้จากการหาข้อมูลที่ต้องการ

3.4.1 ความคาดหวัง ถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากอินเทอร์เน็ต

ข้อมูลที่ได้ในส่วนนี้ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสอบถามถึงความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่าง ที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์ในด้านต่างๆ จากการใช้งานอินเทอร์เน็ต ซึ่งแบ่งเป็นหมวดได้ดังนี้

(ก) ความคาดหวังในด้านการอำนวยความสะดวก

(1) คาดหวังว่าจะช่วยในการหาข้อมูล 88%

(2) คาดหวังว่าจะช่วยให้ระยะทางไม่มีความหมาย 71%

(3) คาดหวังว่าจะช่วยประหยัดเวลา 63%

(4) คาดหวังว่าจะช่วยให้มีรายได้ หรือรายได้พิเศษ 15%

(ข) ความคาดหวังในด้านความต้องการส่วนตัว และบันเทิง

- (1) คาดหวังว่าจะช่วยในเรื่องพักผ่อน และบันเทิงยามว่าง 71%
- (2) คาดหวังว่าจะช่วยให้มีประสบการณ์แตกต่างไปจากเดิม 65%
- (3) คาดหวังว่าจะช่วยให้ทำสิ่งต่างๆ ได้แบบที่ไม่สามารถทำได้ในสังคม

ภายนอก 44%

- (4) คาดหวังว่าจะช่วยฆ่าเวลา 29%
- (5) คาดหวังว่าจะช่วยให้ดูเป็นคนทันสมัย 24%

(ค) ความคาดหวังในด้านการดำเนินชีวิตในสังคม

- (1) คาดหวังว่าจะช่วยให้ได้เพื่อน 53%
- (2) คาดหวังว่าจะช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย 26%

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้คาดหวังว่าอินเทอร์เน็ตจะช่วยให้ประโยชน์ใดๆ เลย มีเพียงร้อยละ 1

3.4.2 ผลที่ได้รับจากการใช้อินเทอร์เน็ตจริง

ข้อมูลส่วนนี้ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ถึงการประเมินประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้งานอินเทอร์เน็ตจริงๆ ปรากฏว่าผลแบ่งเป็นหมวดต่างๆ ได้ดังนี้

(ก) ผลที่ได้รับในด้านการอำนวยความสะดวก

- (1) ช่วยในการหาข้อมูล 75%
- (2) ช่วยให้ระยะทางไม่มีความหมาย 49%
- (3) ช่วยประหยัดเวลา 47%
- (4) ช่วยให้มีรายได้ หรือรายได้พิเศษ 7%

(ข) ผลที่ได้รับในด้านความต้องการส่วนตัว และบันเทิง

- (1) ช่วยในเรื่องพักผ่อน และบันเทิงยามว่าง 61%
- (2) ช่วยให้มีประสบการณ์แตกต่างไปจากเดิม 53%
- (3) ช่วยให้ได้ทำสิ่งต่างๆ ได้แบบที่ไม่สามารถทำได้ในสังคมภายนอก 21%

เช่น การท่องเที่ยวไปในที่ต่างๆ ของโลกในขณะที่นั่งอยู่กับที่ การพูดคุยกับคนจากทั่วโลก พร้อมๆ

กัน หรือแม้แต่การเล่นการพนันชนิดต่างๆ มากมายหลายชนิด ที่ไม่มีในประเทศไทยและไม่สามารถจะหาเล่นได้ เป็นต้น

(4) ช่วยฆ่าเวลา 21%

(5) ช่วยให้ดูเป็นคนทันสมัย 15%

(ค) ผลที่ได้รับในด้านการดำเนินชีวิตในสังคม

(1) ช่วยให้ได้เพื่อน 37%

(2) ช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย 17%

และ 3% ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่า อินเทอร์เน็ตไม่ได้ช่วยอะไรเป็นชิ้นเป็นอันเลยในการใช้งานจริง

หากนำมาเปรียบเทียบกัน จะสามารถเห็นความแตกต่างได้ชัดเจนจากตารางดังนี้

ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต	คาดหวัง	ใช้งานจริง
(1) ช่วยในการหาข้อมูล	88%	75%
(2) ช่วยให้ระยะทางไม่มีความหมาย	71%	49%
(3) ช่วยประหยัดเวลา	63%	47%
(4) ช่วยให้มียาได้ หรือรายได้พิเศษ	15%	7%
(5) ช่วยในเรื่องพักผ่อน และบันเทิงยามว่าง	71%	61%
(6) ช่วยให้มีความแตกต่างไปจากเดิม	65%	53%
(7) ช่วยให้ทำสิ่งต่างๆ ได้แบบที่ไม่สามารถทำได้ในสังคมภายนอก	44%	21%
(8) ช่วยฆ่าเวลา	29%	21%
(9) ช่วยให้ดูเป็นคนทันสมัย	24%	15%
(10) ช่วยให้ได้เพื่อน	53%	37%
(11) ช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย	26%	17%
(12) ไม่ช่วยอะไรเลย	1%	3%***

สรุปและตีความข้อมูล

จากตารางจะพบว่า ผลจากการใช้งานจริง ประโยชน์ที่ได้รับจะได้น้อยกว่าที่คาดหวังไว้ทุกประเด็น ผู้วิจัยคาดว่าน่าจะมาจากผลของการประชาสัมพันธ์ทางสื่อมวลชนถึงอรรถประโยชน์ต่างๆ มากมาย จนเกิดทัศนคติที่ดีเกินจริง รวมทั้งองค์ประกอบอื่นๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลจนถึงระดับสังคม ทำให้การใช้งานจริงไม่สามารถบรรลุได้อย่างที่คาดหวังไว้ แต่ถึงแม้ว่าการใช้งานจริง จะไม่ได้ผลเท่าเทียมอย่างที่คาดไว้ แต่ก็ไม่ถือว่าผิดพลาดเนื่องจากปริมาณคำตอบเป็นร้อยละ ไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก และยังไล่เรียงลำดับตามสัดส่วนเหมือนเดิม

นอกจากนี้ การใช้งานจริงในด้านต่างๆ ของอินเทอร์เน็ต ก็ยังเป็นไปตามลักษณะที่ค่อนข้างชัดเจนในเรื่องของการใช้ช่วยค้นหาข้อมูล(75%) การใช้เพื่อหาความบันเทิง หรือการพักผ่อน(61%) และ การใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล การผูกมิตร(37%)

3.4.3 ความถี่ในการค้นพบข้อมูลในอินเทอร์เน็ตตามที่ต้องการ

จากการสำรวจผลการใช้งานอินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่าง ในเรื่องความถี่ที่ผู้ใช้สามารถค้นหาข้อมูลอย่างที่ต้องการ หรือคาดว่าจะหาพบ ว่าประสบผลอย่างไร ปรากฏว่า

- (1) ผู้ใช้ 44% พบข้อมูลที่ต้องการเกือบทุกครั้ง
- (2) ผู้ใช้ 30 % พบและไม่พบข้อมูลที่ต้องการครั้งต่อครั้ง
- (3) สรุปไม่ได้ 11%
- (4) ผู้ใช้ 7% ไม่ค่อยพบข้อมูลที่ต้องการ
- (5) ผู้ใช้ 5% พบข้อมูลที่ต้องการทุกครั้ง
- (6) ผู้ใช้ 3 % มีการพบข้อมูลที่ต้องการน้อยมากถึงไม่เคยพบเลย

3.4.4 เวลาที่ใช้จากการหาข้อมูลที่ต้องการ

นอกเหนือจากความถี่ในการค้นพบข้อมูลตามที่ต้องการแล้ว เวลาที่ใช้ไปเมื่อพบข้อมูลในแต่ละครั้ง ก็เป็นส่วนที่นำมาพิจารณาด้วยเช่นกัน จากการสำรวจผลการใช้งานจริงของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในการหาข้อมูลที่ต้องการ พบว่า

- (1) ผู้ใช้ 38% พบว่า ส่วนใหญ่จะเสียเวลามาก แต่ยอมรับได้
- (2) ผู้ใช้ 30% พบว่า ส่วนใหญ่เสียเวลาพอสมควร
- (3) ผู้ใช้ 15% พบว่า ส่วนใหญ่เสียเวลามาก ในขนาดที่ยอมรับไม่ได้
- (4) สรุปไม่ได้ 9%

(5) ผู้ใช้ 8% พบว่า ส่วนใหญ่เสียเวลาเล็กน้อย

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลร้อยละ ที่ได้จากข้อ 3.4.3 พบว่าความถี่ หรืออัตราในการค้นพบข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างยังอยู่ในระดับที่น่าพอใจ เพราะหากประเมินดูแล้ว 3 ใน 4 จะสามารถค้นพบข้อมูลที่ต้องการได้

ทั้งนี้ ความถี่ในการค้นพบข้อมูลนั้น ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่หาด้วยว่าเป็นข้อมูลประเภทใด ส่วนใหญ่แล้ว ข้อมูลทางด้านสินค้าและบริการ หรือบันเทิง จะค้นหาได้ง่ายมาก ส่วนข้อมูลทางด้านวิชาการซึ่งหากยิ่งเฉพาะเจาะจงมากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งค้นพบได้ยากมาก เพราะข้อมูลที่ได้จากอินเทอร์เน็ต มักจะเป็นข้อมูลทางด้านกว้าง ไม่ใช่ข้อมูลทางด้านลึก

นอกจากนี้ ประสบการณ์ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเอง ก็มีผลต่อความถี่ในการค้นหาข้อมูลต่างๆ ให้พบด้วยเช่นกัน

จากข้อมูลที่ได้ในข้อ 3.4.4 พบว่าผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต หรือกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่าการใช้งานอินเทอร์เน็ตในการหาข้อมูลแต่ละครั้ง จะต้องใช้เวลามาก ต่างกันเพียงจะยอมรับได้หรือไม่เท่านั้น แต่การสำรวจในข้อนี้ ไม่สามารถบอกได้ว่า ความรู้สึกที่ใช้เวลามากหรือน้อยในแต่ละคน เท่ากันหรือไม่ เพราะไม่มีมาตรฐานการวัดที่แน่นอน และไม่ทราบว่ามีเทียบกับในต่างประเทศ เวลาในการเข้าถึงข้อมูลทั่วไปโดยเฉลี่ย ของการใช้อินเทอร์เน็ตจะช้า หรือเร็วกว่ากันอย่างไร

และเช่นเดียวกับในข้อ 3.4.3 เวลาที่ใช้ขึ้นอยู่กับวิธีการค้นหาของผู้ใช้ด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นประสิทธิภาพของระบบ ความเร็วในการส่งผ่านข้อมูลของเครือข่าย สายโทรศัพท์ การบริหารระบบของ ISP จนถึงกระทั่ง ตัวอุปกรณ์ที่ใช้ ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเอง เช่น คอมพิวเตอร์ โมเด็ม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จุดประสงค์ของคำถามในข้อนี้ ก็เพื่อสำรวจว่ากลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นในทิศทางใดต่อการใช้เวลาที่ต้องเสียไปเมื่อใช้อินเทอร์เน็ตในการหาข้อมูล เพราะหากเสียเวลามากแล้ว ผู้ใช้ มีการยอมรับได้น้อย ก็จะเป็นผลลบต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตต่อไป ซึ่งจากข้อมูลพบว่า ผู้ใช้มีการยอมรับได้สูง เมื่อมีการใช้เวลาไปกับอินเทอร์เน็ต จึงถือเป็นผลบวกต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ต

การวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้ออำนวย และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

จากการศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 ของการวิจัยในครั้งนี้ คือเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนไทยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตในสังคมไทยนั้น ผู้วิจัยจะขอวิเคราะห์ความเอื้ออำนวย และความเป็นอุปสรรคของในแต่ละปัจจัยได้ดังนี้

ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม ซึ่งแบ่งเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างต่างๆ ได้ดังนี้

(1) โครงสร้างด้านข่าวสาร

จากผลการตอบแบบสอบถามพบว่า โครงสร้างด้านข่าวสารในเรื่องของความเป็นยุคสังคมสารสนเทศของไทยนั้นยังไม่เกิดขึ้น โดยเฉพาะความทันสมัยของเทคโนโลยีก็ยังไม่สามารถเทียบได้กับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียอีกหลายๆ ประเทศ อีกทั้งการรับเทคโนโลยีเท่าที่ผ่านมาประเทศมีลักษณะที่เรียกว่า ประเทศที่ต้องพึ่งพิงทางด้านเทคโนโลยี เนื่องจากขาดการพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นของตนเอง และต้องอาศัยการนำเข้าเทคโนโลยีอยู่เสมอ โดยเฉพาะการรับเพื่อความทันสมัยและก้าวทันโลก จนไม่ค่อยคำนึงถึงความพร้อม และความเหมาะสมของสภาพของประเทศไทยเท่าที่ควร

อีกทั้งศักยภาพของประเทศไทย ที่จะสามารถใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้อย่างเต็มที่หรือไม่นั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ยังเห็นว่าทำไม่ได้ สืบเนื่องจากเหตุผลหลายประการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงสร้างด้านอื่นๆ ที่จำเป็นที่จะต้องเกื้อหนุนกัน เช่น ระบบโทรคมนาคม หรือในเรื่องของราคาที่ทำให้อินเทอร์เน็ตกลายเป็น "สินค้าเฉพาะกลุ่ม" ที่คนที่มีกำลังทรัพย์จึงจะสามารถซื้อได้ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ในประเทศไทยก็ยังมีรายได้ต่ำ ห่างไกลจากเทคโนโลยี และยังขาดการศึกษา โดยเฉพาะบุคลากรที่มีความรู้พอเพียงที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ตได้นั้น เมื่อเทียบกับปริมาณประชากรทั้งประเทศก็พบว่า มีจำนวนน้อยมาก ทำให้การเติบโต และพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตไม่เป็นไปตามอย่างที่เห็นในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา หรือแม้แต่สิงคโปร์

(2) โครงสร้างด้านเศรษฐกิจ

เมื่อหันมาพิจารณาโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจโดยรวม ยังพบว่า โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจของไทย ยังเป็นโครงสร้างเศรษฐกิจแบบเกษตรกึ่งอุตสาหกรรม หาใช่เศรษฐกิจแบบ

เทคโนโลยีสารสนเทศไม่ ดังนั้น การที่จะสร้างการเติบโต และพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ยังเป็นเรื่องที่จะต้องฟังฟังต่างชาติ เพราะยังต้องนำเข้าเทคโนโลยีเหล่านี้เพื่อพยายามที่จะสร้าง พัฒนาการให้แก่โครงการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต ทำให้การเติบโตเป็นไป อย่างมีอุปสรรค

(3) โครงสร้างด้านการเมือง การปกครอง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แสดงทัศนะที่เป็นลบอย่างเห็นได้ชัดต่อโครงสร้างทางการเมืองของ ไทย ในเรื่องการบริหาร และการพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ว่า รัฐบาลยังไม่มี ประสิทธิภาพเพียงพอ ขาดความรู้ ขาดความจริงใจ ไม่มีวิสัยทัศน์ และยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ทำให้ไม่สามารถบริหารโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ตรงตามนโยบายที่ได้ ตั้งไว้ได้เต็มที่ ทำให้เกิดการล่าช้า ล้าหลังกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคใกล้เคียง

จากปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมทั้งสามเบื้องต้นเท่าที่เป็นอยู่ ผู้วิจัยวินิจฉัยได้ว่า หากมองในภาพรวมแล้ว ไม่มีปัจจัยใดเลยที่เอื้อต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ต เพราะล้วนแต่เป็น อุปสรรคต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต ที่จะเกิดขึ้นต่อไปในประเทศไทยทั้งสิ้น

ปัจจัยด้านทัศนคติของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

จากข้อมูลด้านปัจจัยทางทัศนคติที่มีต่ออินเทอร์เน็ต ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต พบว่า ไม่ว่าจะเป็น ทัศนคติทางด้านความรู้เชิงประเมินค่า ทัศนคติด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม จะเป็นไปใน ทิศทางที่เอื้ออำนวย และสอดคล้องต่อการรับเอาอินเทอร์เน็ตมาใช้ในระดับปัจเจกทั้งสิ้น แต่ เนื่องจากการสำรวจในครั้งนี้ เป็นการสำรวจแต่เพียงผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเท่านั้น จึงอาจเป็นไปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่ออินเทอร์เน็ตอยู่แล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้ กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้จึงไม่สามารถนำ มาอธิบายผู้ที่ยังไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็ตด้วยได้ คือไม่ทราบ ว่า "ชอบแล้วจึงใช้" หรือ "ใช้แล้วจึงชอบ" เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงไม่สามารถวินิจฉัยได้ว่าทัศนคติในทิศทางเอื้ออำนวยเช่นนี้ จะเกิดแก่ผู้ที่ยังไม่ได้ใช้ อินเทอร์เน็ตจนส่งผลให้รับอินเทอร์เน็ตมาใช้ และทำให้เกิดการเติบโตของอินเทอร์เน็ตต่อไปในวง กว้างหรือไม่ หากแต่สามารถวินิจฉัยได้ว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตแล้ว ยังคงมีทัศนคติที่ดีต่ออินเทอร์เน็ต อยู่ตลอดเวลาที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตได้ในกลุ่มที่ใช้ อินเทอร์เน็ต และมีแนวโน้มว่ายังคงใช้อินเทอร์เน็ตต่อไป